

*Институт за
психично здраве и развитие*

**ВТОРИ НАЦИОНАЛЕН
КОНГРЕС ПО
КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ
С МЕЖДУНАРОДНО
УЧАСТИЕ**

**2nd National Congress
in Clinical Psychology
with International Participation**

Витоша Парк Хотел Vitosha Park Hotel
София Sofia
06-09 Октомври 2016 06-09 October 2016

**ВТОРИ НАЦИОНАЛЕН КОНГРЕС
ПО КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ
С МЕЖДУНАРОДНО
УЧАСТИЕ**

Витоша Парк Хотел
София
06-09 Октомври 2016

**2nd NATIONAL CONGRESS
IN CLINICAL PSYCHOLOGY
WITH INTERNATIONAL
PARTICIPATION**

Vitosha Park Hotel
Sofia
06-09 October 2016

**ТЕМА: „ПСИХОПАТОЛОГИЯ, ПСИХОТЕРАПИЯ И НЕРВОНАУКИ“
TOPIC: PSYCHOPATOLOGY, PSYCHOTHERAPY AND NEUROSCIENCE**

ОРГАНИЗАТОР / ORGANIZER

*Институт за
психично здраве
и развитие*

Institute for mental health and development

Председател на Организационен и Научен комитети:
проф. д-р Ваня Матанова, д.пс.н.

Chairman of Organizing and Scientific Committee:
Prof. Vanya Matanova, PhD, Dsc

Организационен комитет:

доц. д-р Румяна Крумова-Пешева
д-р Златомира Костова
д-р Надежда Цонева
София Димитрова
Деница Демирева
Мариана Павлова

Научен комитет:

акад.проф.д-р Дроздстой Стоянов, дмн
доц. д-р Павлина Петкова
доц. д-р Силвия Шопова
Мартин Колев
Николай Бонев

Organizing Committee:

Assoc. Prof. Romyana Pesheva, PhD
Dr. Zlatomira Kostova
Dr. Nadezhda Tsoneva
Sofiya Dimitrova
Denitsa Demireva
Mariana Pavlova

Scientific Committee:

Prof. Drozdstoy Stoyanov, PhD, DSc
Assoc. Prof. Pavlina Petkova
Assoc. Prof. Silviya Shopova
Martin Kolev
Nikolay Bonev

За бърз достъп, моля изберете желаната сесия или автор от съдържанието по-долу.
For quick access please select the preferred scientific session or author from the content below.

УЪРКШОП 06 ОКТОМВРИ
WORKSHOP 06TH OCTOBER

РЕЗЮМЕ КЪМ ПРОЖЕКЦИЯ ФИЛМИ
FILM-SHOW

ПЪРВА ПЛЕНАРНА НАУЧНА СЕСИЯ
FIRST PLENARY SESSION

УЪРКШОП 07 ОКТОМВРИ
WORKSHOP 07TH OCTOBER

ПЪРВА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОТЕРАПИЯ“
FIRST SCIENTIFIC SESSION “PSYCHOTHERAPY”

ВТОРА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОДИАГНОСТИКА И ДИАГНОСТИЧНИ ИНСТРУМЕНТИ“
SECOND SCIENTIFIC SESSION “PSYCHODIAGNOSTIC AND DIAGNOSTIC INSTRUMENT ”

ТРЕТА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОПАТОЛОГИЯ“
THIRD SCIENTIFIC SESSION “PSYCHOPATOLOGY”

ВТОРА ПЛЕНАРНА НАУЧНА СЕСИЯ
SECOND PLENARY SESSION

ЧЕТВЪРТА НАУЧНА СЕСИЯ „НЕВРОПСИХОЛОГИЯ И НЕВРОНАУКА“
FORTH SCIENTIFIC SESSION “NEUROPSYCHOLOGY AND NEUROSCIENCE”

ПЕТА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ И РАЗВИТИЕ“
FIFTH SCIENTIFIC SESSION “MENTAL HEALTH AND DEVELOPMENT”

ШЕСТА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОСОМАТИКА И МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНО СЪТРУДНИЧЕСТВО“
SIXTH SCIENTIFIC SESSION “PSYCHOSOMATICS AND MULTIDISCIPLINARY COOPERATION”

СЕДМА НАУЧНА СЕСИЯ „ИНТЕГРАТИВНА ПСИХОТЕРАПИЯ И ПСИХОСИНТЕЗ“
SEVENTH SCIENTIFIC SESSION “INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY AND PSYCHOSYNTHESIS”

ОСМА НАУЧНА СЕСИЯ „ВАРИА“
EIGHT SCIENTIFIC SESSION “VARIA”

ПОСТЕРИ
POSTERS

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENT

ОБРАЗОВАНИЕ ПО КЛИНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ В РОССИИ: МЕЖДУ ЗАПАДНОЙ И СОВЕТСКОЙ МОДЕЛЯМИ	20
доц. Михаил Берebin	
CLINICAL PSYCHOLOGY EDUCATION IN RUSSIA: BETWEEN WESTERN AND SOVIET MODELS	21
Assoc. Prof. Mihail Berebin	
„ДЖЕЙКЪБ МОРЕНО – БОГЪТ НА ПСИХОДРАМАТА“	21
Румен Рачев	
„СЛУЧАЯТ НА СВЕТЛЪО“	22
Румен Рачев	
CLINICAL, COGNITIVE AND NEUROBIOLOGICAL MARKERS OF AUDITORY HALLUCINATIONS IN SCHIZOPHRENIA	22
Prof. Kenneth Hugdahl	
НЕКОНВЕНЦИОНАЛНИ ПОДХОДИ КЪМ ВАЛИДИРАНЕТО НА КЛИНИЧНИТЕ ИНСТРУМЕНТИ	22
акад. проф. д-р Дроздстой Стоянов	
NON-CONVENTIONAL APPROACHES TO VALIDATION OF STATE DEPENDENT CLINICAL MEASURES (EXEMPLAR TRANS-DISCIPLINARY VALIDATION OF DEPRESSION SCALE BY VON ZERSSEN)	23
Acad. Prof. Dr. Drozdstoy Stoyanov MD, PhD, PGCert	
ЗА ПСИХОЛОГИЧНИТЕ И МЕДИЦИНСКИТЕ КОМПОНЕНТИ В ПСИХОСОМАТИКАТА	24
доц. Анна Штрахова	
PSYCHOLOGICAL AND MEDICAL COMPONENTS IN PSYCHOSOMATICS	24
Assoc. Prof. Anna Shtrahova	
URBAN HEALERS AND THEIR "SYNCRETIC" PSYCHOTHERAPEUTIC PRACTICES OF TREATMENT IN KAZAKHSTAN	25
Dr. Askar Jumageldinov	
COMMUNITY ORGANIZING AND COMMUNITY HEALTH: AN INNOVATIVE APPROACH TO COMMUNITY ENGAGEMENT APPLIED TO AN EARLY INTERVENTION PROJECT IN SOUTH LONDON	26
Prof. Derek Bolton	
ГРИЖА ЗА ГРИЖЕЩИТЕ СЕ, ИЛИ КАК ДА СЕ ОВЛАДЕЕ СИНДРОМА НА ПРЕГАРЯНЕ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ГЕЩАЛТ ТЕРАПИЯТА	26
Ирина Кирякова	

CARE FOR CAREGIVERS, OR HOW TO COPE WITH THE BURNOUT SYNDROME THROUGH THE EYES OF GESTALT THERAPY	27
Irina Kiryakova	
КУЛТУРАЛНО-РЕЛЕВАНТЕН ПОДХОД В ПСИХОТЕРАПИЯТА	27
Деница Демирева	
CULTURALLY RELEVANT PSYCHOTHERAPY.....	28
Denitsa Demireva	
ОСНОВАНА НА ДОКАЗАТЕЛСТВА ТЕРАПИЯ ЛИ Е ПСИХОАНАЛИЗАТА: НАУКА И ИДЕОЛОГИИ.....	28
Светослав Савов	
IS PSYCHOANALYSIS AN EVIDENCE-BASED PSYCHOTHERAPY: SCIENCE AND IDEOLOGIES	29
Svetoslav Savov, PhD	
СУПЕРВИЗИЯТА В КЛИНИЧНАТА ПРАКТИКА	29
доц. Румяна Крумова-Пешева д.пс.	
SUPERVISION IN CLINICAL PRACTICE	29
Assoc. Prof. Rumyana Krumova-Pesheva, PhD	
ПЯСЪЧНА ТЕРАПИЯ ПРИ ДЕЦА С НАРУШЕНИЯ В РАЗВИТИЕТО	30
Виолета Савова	
SANDPLAY FOR CHILDREN WITH DEVELOPMENT DISORDERS	30
Violeta Savova	
ТРИАДАТА „ДЕТЕ-РОДИТЕЛ-ПСИХОТЕРАПЕВТ“ В ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОТО ПРОСТРАНСТВО.....	30
проф. д.пс.н. Ваня Матанова, Венцислав Ангелов	
THE TRIAD “CHILD-PARENT-THERAPIST” IN PSYCHOTHERAPEUTIC SPACE	31
Full Prof. Vanya Matanova, Ventsislav Angelov	
ХОМЕОПАТИЧНА ПСИХОТЕРАПИЯ. ИНДИВИДУАЛЕН ПОДХОД ПРИ РАБОТА С ПОСТТРАВМАТИЧНИ СЪСТОЯНИЯ В ЗАВИСИМОСТ ОТ ХОМЕОПАТИЧНИЯ КОНСТИТУЦИОНАЛЕН ТИП.....	31
доц. д-р Станка Михалкова	
HOMEOPATHIC PSYCHOTHERAPY. AN INDIVIDUAL APPROACH IN WORKING WITH POSTTRAUMATIC CONDITIONS ON THE BASIS OF THE HOMEOPATHIC CONSTITUTIONAL TYPE	32
Assoc. Prof. Stanka Mihalkova	

СЛУЧАЯТ НА ЕДНО МОМИЧЕ С АТИПИЧНА БУЛИМИЯ. КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКИ ТЕХНИКИ	33
Мария Чубриева	
THE CASE OF A GIRL WITH ATYPICAL BULIMIA NERVOSA. COGNITIVE BEHAVIOURAL TECHNIQUES	33
Mariya Chubrieva	
КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКА ТЕРАПИЯ ПРИ ТРЕВОЖНО-ДЕПРЕСИВНИ РАЗСТРОЙСТВА	34
Силвия Иванова	
COGNITIVE BEHAVIORAL THERAPY FOR ANXIETY-DEPRESSIVE DISORDER	34
Silviya Ivanova	
ПАРАНОИДНИЯТ СИМПТОМ В ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЯ ПРОЦЕС	35
Анна Христова	
PARANOID SYMPTOMS IN PSYCHOTHERAPEUTIC PROCESS	36
Anna Hristova	
ЕМОЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЯ В ПСИХОТЕРАПИЯТА	36
София Димитрова	
EMOTIONAL REGULATION IN PSYCHOTHERAPY	37
Sofiya Dimitrova	
МАЙНДФУЛНЕС ВЪВ ФАЛУН ГОНГ: ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ И ПЕРСПЕКТИВИ В ЗАПАДНАТА ПСИХОТЕРАПИЯ И КОНСУЛТИРАНЕ	37
Росица Йорданова	
MINDFULNESS AND FALUN GONG: THEORETICAL ASPECTS AND PERSPECTIVES IN WESTERN PSYCHOTHERAPY AND COUNSELLING	37
Rositsa Yordanova	
ЕДИН СЛУЧАЙ НА ГРАНИЧНА ЛИЧНОСТОВА ОРГАНИЗАЦИЯ ПРЕЗ ПСИХОДИНАМИЧНАТА КОНЦЕПЦИЯ	38
доц. д-р Милена Моцинова-Бръчкова, доц. д-р Пресиян Бургов, Елица Иванова	
A CASE OF BORDERLINE PERSONALITY ORGANIZATION THROUGH PSYCHODYNAMIC CONCEPTION	38
Assoc. Prof. Milena Motsinova-Bruchkova, PhD, Assoc. Prof. Presiyan Burgov, PhD, Elitsa Ivanova, PhD-candidate	
ПРЕДИМСТВА ПРИ ПАРАЛЕЛНО ЛЕЧЕНИЕ С ПСИХОДРАМА И ФАРМАКОТЕРАПИЯ ПРИ ПАНИЧЕСКО РАЗСТРОЙСТВО	39
д-р Гълъбина Тарашоева, д-р Петра Маринова, доц. д-р Христо Кожухаров	

BENEFITS OF PARALLEL PSYCHODRAMA THERAPY AND PHARMACOTHERAPY IN PATIENTS WITH PANIC DISORDER.....	39
Galabina Tarashoeva MD, Petra Marinova-Djambazova, MD, PhD, Hristo Kojuharov, MD, PhD	
ТЕХНИКИ ЗА ОКАЗВАНЕ НА ПСИХОЛОГИЧНА ПОМОЩ – АНАЛИЗ НА КОНКРЕТНИ СЛУЧАИ.....	40
проф. д.п.н. Стойко Иванов	
TECHNIQUES FOR PSYCHOLOGICAL HELP – ANALYSIS OF SPECIFIC CASES	40
Prof. Stoiko Ivanov, D.Sc.	
МЕТОДИ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРИВЪРЗАНОСТТА В ДЕТСКА И ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ ...	41
Петя Варчева, Николай Бонев	
METHODS OF RESEARCHING ATTACHMENT IN CHILDHOOD AND ADOLESCENCE	41
Petya Varcheva, Nikolay Bonev	
СЕМЕЙНО ФУНКЦИОНИРАНЕ ПРИ ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ (СОП). СТИЛ НА РОДИТЕЛСТВАНЕ И ДИСФУНКЦИОНАЛНИ ВЪРВАНЯ... 	42
Силвия Драгова	
FAMILY FUNCTIONING OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS. PARENTING STYLE AND DYSFUNCTIONAL BELIEFS.....	42
Silviya Dragova	
РИСУВАТЕЛНАТА ТЕХНИКА „НЕСЪЩЕСТВУВАЩО ЖИВОТНО“ КАТО ПОМОЩНО ДИАГНОСТИЧНО СРЕДСТВО ПРИ РАБОТА С ДЕЦА	43
Марияна Павлова	
THE DRAWING TEST “NON-EXISTING ANIMAL” AS AN ASSISTING DIAGNOSTIC TOOL FOR PSYCHOLOGICAL ASSESSMENTS OF CHILDREN.....	43
Mariana Pavlova	
АРТ ПОДХОД ПРИ ДИАГНОСТИКА НА ДЕЦА С ЕЗИКОВ ДЕФИЦИТ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ – 5-7 Г.	44
д-р Стефка Гилова	
THE ART APPROACH IN DIAGNOSING CHILDREN WITH LANGUAGE DEFICIT IN PRESCHOOL AGES (5-7 YEARS)	44
Dr. Stefka Gigova	
ПРИЛАГАНЕ НА ОСЕМЦВЕТНИЯ ТЕСТ НА ЛЮШЕР ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА УСТОЙЧИВИ МОТИВАЦИОННИ ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ДЕЦА В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ (ИЗСЛЕДВАНЕ НА СЛУЧАЙ).....	45
доц. д-р Иван Бардов	
APPLYING EIGHT-COLOUR LUSHER’S TEST TO IDENTIFY SUSTAINABLE MOTIVATIONAL TRENDS IN PRESCHOOL CHILDREN (CASE STUDY)	45
Assoc. Prof. Ivan Bardov, PhD	

ПСИХОМЕТРИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА БЪЛГАРСКАТА ВЕРСИЯ НА СЪКРАТЕНАТА СКАЛА ЗА ХИПЕРАКТИВНОСТ И ДЕФИЦИТ НА ВНИМАНИЕТО НА ВЕНДЕР ПО КРИТЕРИИТЕ НА ЮТА (WURS-25).....46

Димитър Неделчев, Елена Пседерска, Кирил Бозгунов, Георги Василев, Жасмин Василева

PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF THE BULGARIAN VERSION OF THE WENDER UTAN RATING SCALE (WURS-25) FOR ADHD46

Dimitur Nedelchev, Elena Psederska, Kiril Bozgunov, Georgi Vasilev, Jasmin Vassileva

АДАПТАЦИЯ НА ВЪПРОСНИК ЗА КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ ПРИ ХОРА С РЕПРОДУКТИВНИ ПРОБЛЕМИ: FERTILITY QUALITY OF LIFE TOOL47

Мина Неделчева, д-р Ваня Савова

ADAPTATION OF A QUESTIONNAIRE ASSESSING QUALITY OF LIFE OF PEOPLE WITH REPRODUCTIVE PROBLEMS: FERTILITY QUALITY OF LIFE TOOL48

Mina Nedelcheva, Dr. Vanya Savova, PhD

МЕЖДУНАРОДНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРИЛОЖИМОСТТА НА РЪКОВОДСТВО ЗА МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ „РУТИННА ПСИХОСОЦИАЛНА ГРИЖА ПРИ СТЕРИЛИТЕТ И МЕДИЦИНСКИ АСИСТИРАНА РЕПРОДУКЦИЯ“ НА ЕВРОПЕЙСКОТО ОБЩЕСТВО ПО ЧОВЕШКА РЕПРОДУКЦИЯ И ЕМБРИОЛОГИЯ.....48

д-р Ваня Савова, д-р Томое Коизуми, д-р Петра Торн, проф. д-р Миуки Накаяма

INTERNATIONAL FEASIBILITY STUDY OF EUROPEAN SOCIETY OF HUMAN REPRODUCTION AND EMBRYOLOGY “ROUTINE PSYCHOSOCIAL CARE IN INFERTILITY AND MEDICALLY ASSISTED REPRODUCTION – A GUIDE FOR FERTILITY STAFF” GUIDELINE49

Vanya Savova, PhD, Tomoe Koizumi, PhD, Petra Thorn, PhD, Miyuki Nakayama, PhD

ОЦЕНКА НА ПСИХОПАТИЯ В ЮНОШЕСКА НЕКЛИНИЧНА ИЗВАДКА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ДАННИ ОТ ДВА САМООПИСАТЕЛНИ ИНСТРУМЕНТА (TriPM и YPI)..... 50

ас. Светлина Колева, проф. д.пс.н. Пламен Калчев

PSYCHOPATHY ASSESMENT IN YOUTH NONCLINICAL SAMPLE – COMPARISON ANALYSIS OF DATA FROM TWO SELF-REPORT INSTRUMENTS50

Assist. Prof. Svetlina Koleva, Prof. Plamen Kalchev, PhD

ПАРАНОЯТА В СЪДБАТА НА П. К. ЯВОРОВ51

доц. д-р Георги Койчев

PARANOIA IN THE FATE OF P. K. YAVOROV51

Assoc. Prof. of psychiatry G. Koychev, DM

АЛКОХОЛНА ЗЛОУПОТРЕБА ПРИ ХОСПИТАЛИЗИРАНИ ПАЦИЕНТИ В УМБАЛ „ЦАРИЦА ЙОАННА – ИСУЛ”51

д-р Фани Цуракова

ALCOHOL ABUSE IN HOSPITALIZED PATIENTS IN UNIVERSITY HOSPITAL "TSARITSA YOANNA – ISUL".....52

Dr. Fannie Tsurakova

ОЦЕНКА НА КРИТИЧНОСТТА В СЪДЕБНОПСИХОЛОГИЧНАТА ПРАКТИКА	52
К. Куков, П. Маринов, С. Раловска, Д. Пискулийска, А. Петрова	
ASSESSMENT OF INSIGHT IN FORENSIC PSYCHOLOGY PRACTICE	53
K. Kukov, P. Marinov, S. Ralovska, D. Piskuliyska, A. Petrova	
ВЪЗПРИЕМАНЕ НА ОБРАЗИТЕ И ЕМОЦИОНАЛНО ИНВЕСТИРАНЕ В РАЗКАЗИТЕ НА ТАТ ПРИ ДЕПРЕСИВНИ И ТРЕВОЖНИ РАЗСТРОЙСТВА	53
доц. Павлина Петкова, София Димитрова	
REPRESENTATION PERCEPTION AND EMOTIONAL INVESTMENT IN TAT STORIES OF PATIENTS WITH DEPRESSION AND ANXIETY.....	54
Assoc. Prof. Pavlina Petkova, DSc, PhD ¹ , Sofiya Dimitrova	
АЛЕКСИТИМИЯ – ЛИПСАТА НА ДУМИ ЗА ЧУВСТВОТА.....	54
Траянка Григорова	
ALEXITHYMIA – LACK OF WORDS FOR FEELINGS	55
Trayanka Grigorova	
ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПРОФИЛИ НА ЗАВИСИМИ ОТ АЛКОХОЛ И МАРИХУАНА – СРАВНИТЕЛЕН КАЧЕСТВЕН АНАЛИЗ	55
доц. д-р Емилия Алексиева, Благовест Инджев, Лора Леонтиева	
DEPENDENT ON ALCOHOL AND ON MARIJUANA – COMPARATIVE QUALITATIVE ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL PROFILES.....	56
Assoc. Prof. Emilia Alexieva, PhD, Blagovest Indjev, Lora Leontieva	
ТИП III АЛКОХОЛНА ЗАВИСИМОСТ ПРИ ЖЕНИ В БЪЛГАРИЯ СПОРЕД ТИПОЛОГИЯТА НА ЛЕШ	56
ас. д-р Десислава Иванова	
TYPE III ALCOHOL DEPENDENCE OF WOMEN IN BULGARIA ACCORDING TO LESCH ALCOHOLISM TYPOLOGY	56
Assist. Prof. Desislava Ivanova, PhD	
НОВ ПОДХОД КЪМ АФЕКТИВНОСТТА ПРИ „НЕАФЕКТИВНИ“ ПСИХОЗИ.....	57
Ева Хараланова, д-р Светлозар Хараланов, д.н.	
A NOVEL APPROACH TO AFFECTIVITY IN “NON-AFFECTIVE” PSYCHOSES	57
Eva Haralanova, Svetlozar Haralanov, MD, PhD	
УЯЗВИМОСТ НА ЛИЧНОСТТА КЪМ СИНДРОМА НА ПРОФЕСИОНАЛНО ИЗПЕПЕЛЯВАНЕ ..	58
Кристина Георгиева, акад. проф. д-р Дроздстой Стоянов, д.м.	
PERSONAL VULNERABILITY TO BURNOUT SYNDROME	59
Christina Georgieva, Acad. Prof. Drozdstoy Stoyanov, MD, PhD	
ЕПИЛЕПСИЯ И ТРЕВОЖНОСТ. ВЪЗРАСТОВА ДИНАМИКА.....	60
К. Георгиев, А. Шопова, М. Колева, С. Шопова	

EPILEPSY AND ANXIETY – AGE DYNAMIC	61
K. Georgiev, A. Shopova, M. Koleva, S. Shopova	
ОСОБЕНОСТИ НА ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА БАЗИСНИ ЕМОЦИОНАЛНИ СХЕМИ И РЕФЕРЕНТНИ ВРЪЗКИ ПРИ ИНДИВИДИ С РАЗЛИЧНИ ПРОФИЛИ НА ШИЗОФРЕННО РАЗСТРОЙСТВО	61
Светозар Димитров	
SPECIFITIES IN FUNCTIONING OF BASIC EMOTIONAL SCHEMATA AND REFERENTIAL LINKS IN INDIVIDUALS WITH DIFFERENT PROFILES OF SCHIZOPHRENIC DISORDER	62
Svetozar Dimitrov	
ТРЕНИРАНЕ НА СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ПРИ ХОРА С ПСИХИЧНИ РАЗСТРОЙСТВА	63
Славомир Славов	
TRAINING SOCIAL SKILLS FOR PEOPLE WITH MENTAL DISORDERS	63
Slavomir Slavov	
СКРИТИТЕ СТРАДАНИЯ НА ЛЕКАРИТЕ В БЪЛГАРИЯ	64
д-р Ирина Лазарова, Поли Нанева	
THE HIDDEN SUFFERING OF MEDICAL DOCTORS IN BULGARIA	64
Irina Lazarova M.D., Poly Naneva	
COGNITIVE BEHAVIOUR THERAPY FOR GENERALISED ANXIETY DISORDER IN ADOLESCENTS, A RANDOMISED CONTROLLED TRIAL	64
Prof. Derek Bolton, Sean Perrin	
НЕВРОПСИХОЛОГИЯ И ПСИХОТЕРАПИЯ	65
проф. д.пс.н. Ваня Матанова	
NEUROPSYCHOLOGY AND PSYCHOTHERAPY	65
Full Prof. Vanya Matanova	
ПРОБЛЕМА АГРЕСИВНОСТИ, НАСИЛИЯ И ВРАЖДЕБНОСТИ В КЛИНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ И ПСИХИАТРИИ КАК ВЫЗОВ XXI ВЕКА	66
проф. Сергей Ениколопов	
THE PROBLEM OF AGGRESSIVENESS, VIOLENCE AND HOSTILITY IN CLINICAL PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY AS A CHALLENGE OF THE XXI CENTURY	67
Prof. Sergey Enikolopov	
КОГНИТИВНА ПРЕРАБОТКА НА ВЕРБАЛНА ИНФОРМАЦИЯ ПРИ ДИСЛЕКСИЯ НА РАЗВИТИЕТО	67
доц. д-р Екатерина Тодорова	
COGNITIVE PROCESSING OF VERBAL INFORMATION OF CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DYSLEXIA	68
Assoc. Prof. Ekaterina Todorova, PhD	

ДИАГНОСТИЧНИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА НЕВРО-БИОФИДБЕК ТЕРАПИЯТА В НЕВРОНАУКИТЕ.....	68
д-р Димитър Колев, Агнешка Дейнович-Величков	
DIAGNOSTIC AND THERAPEUTIC POSSIBILITIES OF NEUROFEEDBACK THERAPY IN THE NEUROSCIENCE	69
Dimitar Kolev MD, Agnieszka Dejniewicz-Velitchkov	
ВТОРИЧНА СИМПТОМАТИКА ПРИ ДЕЦА С ДИСЛЕКСИЯ НА РАЗВИТИЕТО	69
Лиляна Соколова	
SECONDARY SYMPTOMS IN CHILDREN WITH DYSLEXIA DEVELOPMENT	70
Lilyana Sokolova	
МЕНТАЛИЗАЦИЯ И КОГНИТИВЕН ПРОФИЛ ПРИ ПАЦИЕНТИ С РАННА БОЛЕСТ НА ПАРКИНСОН.....	70
Валентина Игнатова, Цветанка Стоянова, Людмила Тодорова	
MENTALIZATION AND COGNITIVE PROFILE IN PATIENTS WITH EARLY PARKINSON DISEASE	71
Valentina Ignatova, Tsvetanka Stoyanova, Lyudmila Todorova	
СИЛНИТЕ СТРАНИ И ДАРБИ НА ЕДНО ДЕТЕ С ДИСЛЕКСИЯ	72
Росица Петкова	
POSITIVE TRAITS AND TALENTS OF A CHILD WITH DYSLEXIA	72
Rositsa Petkova	
ЕЗИКОВ ДЕФИЦИТ ПРИ ХИПЕРЛЕКСИЯ	73
Росица Петкова, проф. д.пс.н Ваня Матанова	
LANGUAGE DEFICIT IN HYPERLEXIA	73
Rositsa Petkova, Full Prof. Vanya Matanova	
СЕНЗОРНА ДЕЗИНТЕГРАЦИЯ ПРИ ДЕЦА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ С НАРУШЕНИЯ В РАЗВИТИЕТО	74
Снежанка Лунгова	
SENSOR DISINTEGRATION AT PRESCHOOL CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISORDERS	74
Snezhanka Lungova	
НЕВРОПСИХОЛОГИЯ И НЕВРОПЕДАГОГИКА В ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ.....	75
проф. д.пс.н. Дора Левтерова	
NEUROPSYCHOLOGY AND NEUROEDUCATION IN INCLUSIVE EDUCATION FOR STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS	75
Prof. Dora Levterova, DSc	

КОРЕКЦИОННО-КОМПЕНСАТОРНА ПРОГРАМА ЗА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ – КОМПЛЕКСНА И ИНТЕНЗИВНА ПСИХОЛОГИЧЕСКА ПОМОЩ И ПОДКРЕПА	76
Милена Рачовска	
CORRECTIVE-COMPENSATORY PROGRAM FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS – COMPLEX AND PSYCHOLOGICAL HELP AND ASSISTANCE.....	76
Milena Rachovska	
ТЪРСЕНЕ НА УСЕЩАНИЯ И УПОТРЕБА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА ПРИ СТУДЕНТИ	77
гл. ас., д-р по психология Даниел Петров	
SENSATION SEEKING AND DRUG USE AMONG UNIVERSITY STUDENTS	78
Assist. Prof. Daniel Petrov, PhD	
ТРЕВОЖНОСТТА В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ КАТО СИМПТОМ НА ДИСФУНКЦИОНАЛНА СЕМЕЙНА СИСТЕМА	78
проф. д.пс.н. Ваня Матанова, Марияна Павлова	
ANXIETY IN CHILDHOOD AS A SYMPTOM OF A DYSFUNCTIONAL FAMILY SYSTEM	78
Full Prof. Vanya Matanova, Mariana Pavlova	
ПРИВЪРЗАНОСТ И БАЩИНСТВО	79
Николай Бонев	
ATTACHMENT AND FATHERHOOD	79
Nikolay Bonev	
ДЕПРЕСИЯ В РАННА ДЕТСКА ВЪЗРАСТ: КЛИНИЧНИ ПЕРСПЕКТИВИ	80
Петя Варчева	
EARLY CHILDHOOD DEPRESSION: CLINICAL VIEWS	80
Petya Varcheva	
„НО... И МЕН МЕ ИМА“	81
Жулиета Темникова, Даниела Миланова	
„BUT... I EXIST TOO“	82
Julieta Temnikova, Daniela Milanova, MD	
ЮНОШЕСТВОТО И ТРЕВОЖНОСТТА. ПОГЛЕД ВЪРХУ „ПАНИЧЕСКИТЕ АТАКИ“ В ЮНОШЕСТВОТО, КАТО „СИМПТОМ“ НА ОТДЕЛЯНЕТО И АВТОНОМНОСТТА	82
Станимира Камчева	
ADOLESCENCE AND ANXIETY. A LOOK AT “PANIC ATTACKS” AS “SYMPTOMS” OF SEPARATION AND AUTONOMY	83
Stanimira Kamcheva	
ПСИХОПАТНИ ЧЕРТИ И ЛИЧНОСТОВИ РАЗСТРОЙСТВА В МЛАДЕЖКА ВЪЗРАСТ	83
проф. д.пс.н. Пламен Калчев	

PSYCHOPATHIC TRAITS AND PERSONALITY DISORDERS IN YOUTH	83
Prof. Plamen Kalchev, PhD., D.Sc.	
СПЕЦИФИКА НА ИНТЕРАКЦИЯТА ДЕТЕ-РОДИТЕЛ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ НА ДЕТЕТО	84
Десислава Русева, Иванка Бончева	
SPECIFICITY OF THE PARENT-CHILD INTERACTION AS A PRECONDITION FOR AGGRESSIVE CHILDREN BEHAVIOR	84
Desislava Ruseva, Prof. Ivanka Boncheva, PhD	
МУТИЗМЪТ – ДА СЕ КРИЕШ ЗАД МЪЛЧАНИЕТО	85
Елена Тошева	
MUTISM – HIDING BEHIND SILENCE	85
Elena Tosheva	
ЛИЧНОСТНИ ПРОМЕНИ ПРИ ХРОНИЧНИ ПСИХИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ	86
Христо Йорданов	
PERSONALITY CHANGES IN CHRONIC MENTAL ILLNESS	86
Hristo Yordanov, PhD	
ОСОБЕНОСТИ НА ЕКЗЕКУТИВНИТЕ ФУНКЦИИ ПРИ СПЕЦИФИЧНИ НАРУШЕНИЯ НА СПОСОБНОСТТА ЗА УЧЕНЕ.....	87
Деница Анастасова	
FEATURES OF EXECUTIVE FUNCTIONS IN SPECIFIC LEARNING DISABILITIES	88
Denitsa Anastasova	
ТРЕВОЖНОСТ, СТРАХ И СПРАВЯНЕ В ДЕНТАЛНАТА ПРАКТИКА	88
д-р Венцислав Стоев	
ИНТРАЦЕПЦИЯ И ВЪТРЕШНАТА КАРТИНА НА ЗАБОЛЯВАНЕТО ПРИ ПАЦИЕНТИ С ИСХЕМИЧНА БОЛЕСТ НА СЪРЦЕТО – С БОЛКОВ И НЕБОЛКОВ ТИП	89
доц. Анна Штрахова	
INTRASEPTION AND INTERNAL PICTURE OF A DISEASE IN PATIENTS WITH PAINLESS AND PAINFUL FORMS OF CORONARY HEART DISEASE.....	90
Assoc. Prof. Anna Shtrahova	
ЗНАЧЕНИЕТО НА КЛИНИЧНАТА ПРАКТИКА В ТЕРАПЕВТИЧНАТА РАБОТА И ОБУЧЕНИЕТО В СИСТЕМАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ПРИ ДЕЦА С РАЗСТРОЙСТВО ОТ АУТИСТИЧЕН СПЕКТЪР.....	90
Ана Андреева-Сапунджиева, Анна Манолева	
THE IMPORTANCE OF CLINICAL PRACTICE IN THERAPEUTIC WORK AND EDUCATION OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS	91
Ana Andreeva-Sapundjieva, Anna Manoleva	

ЕКСКОРИАЦИЯ: ПСИХОСОМАТИЧНИ АСПЕКТИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ИНТЕРВЕНЦИИ	92
Теодора Стоенчева, Христо Давидов	
EXCORIATION: PSYCHOSOMATIC ASPECTS AND THERAPEUTIC INTERVENTIONS	92
Hristo Davidov, Teodora Stoencheva	
ТРИХОТИЛОМАНИЯ: ПСИХОСОМАТИЧНИ АСПЕКТИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ИНТЕРВЕНЦИИ ...	93
Христо Давидов, Теодора Стоенчева	
TRICHOTILLOMANIA: PSYCHOSOMATIC ASPECTS AND THERAPEUTIC INTERVENTIONS	94
Hristo Davidov, Teodora Stoencheva	
МЯСТОТО НА ПСИХОЛОГА ИЛИ ПСИХОАНАЛИТИКА В РОДИЛНО И НЕОНАТОЛОГИЧНО ОТДЕЛЕНИЕ И ЕСТЕСТВОТО НА РАБОТАТА МУ	94
Велина Иванова	
PSYCHOLOGIST'S OR PSYCHOANALYST'S POSITION IN MATERNITY AND NEONATOLOGY HOSPITAL WARD AND THE ESSENCE OF HIS WORK.....	95
Velina Ivanova	
ЛИЧНОСТОВИ РАЗСТРОЙСТВА И ВМЕНЯЕМОСТ	95
Благородна Бунева	
PERSONALITY DISORDERS AND SANITY	96
Blagorodna Buneva	
ЛИЧНОСТОВИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ ПРОФЕСИОНАЛНИ БАЛЕТИСТИ	96
Цветелина Александрова	
PERSONALITY TRAITS IN PROFESSIONAL BALLETT-DANCERS	97
Tsvetelina Aleksandrova	
ЕКСПЕРИМЕНТАЛНО УЧИЛИЩЕ БОНЪОЙ (ФРАНЦИЯ) /ПСИХОАНАЛИЗА В УСЛУГА НА ПЕДАГОГИКАТА/	98
Ирина Атанасова	
EXPERIMENTAL SCHOOL OF BONNEUIL (FRANCE) /PSYCHOANALYSIS AT THE SERVICE OF PEDAGOGY/.....	98
Irina Atanasova	
МЕДИКАМЕНТОЗЕН АБОРТ – ФАРМАЦИЯТА КАТО ФАКТОР НА ПРОМЯНА В ОТНОШЕНИЯТА ЛЕКАР-ПАЦИЕНТ	99
Ирина Атанасова, Димитър Маринов	
MEDICAL ABORTION – PHARMACY AS A FACTOR OF CHANGE IN THE DOCTOR-PATIENT RELATIONSHIP	99
Irina Atanasova, Dimitar Marinov	

АДЕКВАТНОСТ НА МЕРКИТЕ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ПРИ ДЕВИАНТНО ПОВЕДЕНИЕ И АГРЕСИЯ В УЧИЛИЩЕ	100
Петя Петрова, Благородна Бунева	
ADEQUACY OF IMPACT MEASURES IN DEVIANT BEHAVIOR AND AGGRESSION AT SCHOOL.....	100
Petya Petrova, Blagorodna Buneva	
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ПСИХОЛОГИЧНА ПОМОЩ ПРИ ОНКОЛОГИЧНО БОЛНИ ПАЦИЕНТИ	101
Вероника Иванова	
KEY ASPECTS AND RECOMMENDATIONS FOR PSYCHOLOGICAL CARE IN CANCER PATIENTS.....	101
Veronika Ivanova	
СТРАТЕГИИ ЗА СПРАВЯНЕ С ВСЕКИДНЕВНИТЕ НЕПРИЯТНОСТИ ОТ ЗДРАВЕН ХАРАКТЕР СРЕД СТАРИТЕ ХОРА.....	102
д-р Лилия Бабакова	
COPING STRATEGIES WITH DAILY HEALTH HASSELS IN OLD AGE.....	102
Liliya Babakova	
ТРЕВОЖНОСТ И САМОТНОСТ ПРИ ЛИЦА С ПСИХОЗИ И ЛИЦА СЪС ЗАВИСИМОСТИ	102
Александър Масурски	
ANXIETY AND LONELINESS AMONG INDIVIDUALS WITH PSYCHOSIS AND SUBSTANCE DEPENDENCE DISORDERS	103
Aleksandar Masurski	
ТРАНСГЕНЕРАЦИОННИ МОДЕЛИ НА ПРИВЪРЗАНОСТ ПРИ ХИСТРИОННО ЛИЧНОСТОВО РАЗСТРОЙСТВО	104
проф. д-р д.пс.н. Ваня Матанова, Деница Демирева	
HISTRIONIC PERSONALITY DISORDER AND TRANS GENERATIONAL ATTACHMENT MODELS.....	104
Full Prof. Vanya Matanova, Denitsa Demireva	
СПОДЕЛЕНОТО ВНИМАНИЕ ПРИ ДЕЦА С НАРУШЕНИЕ ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР	105
Ирина Вълнева	
THE JOINT ATTENTION IN CHILDREN WITH DISORDER FROM THE AUTISTIC SPECTRUM ...	105
Irina Valneva	
АУТИСТИЧЕН СПЕКТЪР И ХИПЕРЛЕКСИЯ	106
проф. д-р д.пс.н. Ваня Матанова, Ирина Вълнева	
AUTISM SPECTRUM DISORDERS AND HYPERLEXIA	106
Full Prof. Vanya Matanova, Irina Valneva	

АТИПИЧЕН АУТИЗЪМ И ДИСФАЗИЯ НА РАЗВИТИЕТО	107
Виолета Савова, проф. д-р д.пс.н. Ваня Матанова	
ATYPICAL AUTISM AND DEVELOPMENTAL DYSPHASIA	107
Violeta Savova, Full Prof. Vanya Matanova	
ПСИХОСИНТЕЗ ПРИ ДЕЦА И ДЕТСКА ПСИХОТЕРАПИЯ: РАЗВИТИЕ НА НАРЦИСТИЧНАТА РАНА	108
Мартин Колев	
CHILD PSYCHOSYNTHESIS AND CHILD PSYCHOTHERAPY: DEVELOPMENT OF THE NARCISSISTIC WOUND	108
Martin Kolev	
СИМПТОМАТИЧЕН ПРОФИЛ НА МАЙКИ, ОТГЛЕЖДАЩИ ДЕЦА С РАЗСТРОЙСТВА В ПСИХИЧНОТО РАЗВИТИЕ	108
д-р Златомира Костова	
SYMPTOMATIC PROFILE OF MOTHERS, WHO CARE FOR CHILDREN WITH NEURODEVELOPMENTAL DISORDERS	109
Dr. Zlatomira Kostova	
ДА БЪДЕШ ДЕТСКИ ПСИХОЛОГ – ТЕОРЕТИЧЕН МОСТ МЕЖДУ ИГРОВИТЕ (ДИНАМИЧНИ) И КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПОДХОДИ	109
Тоска Ганева	
BEING A CHILD PSYCHOLOGIST – A THEORETIC BRIDGE BETWEEN PLAY (PSYCHODYNAMIC) AND COGNITIVE-BEHAVIORAL APPROACHES	110
Toska Ganeva	
ВЗАИМОВРЪЗКИ МЕЖДУ АЛЕКСИТИМИЯ, СТИЛ НА ПРИВЪРЗАНОСТ И ХЕМИСФЕРНА ДОМИНАНТНОСТ	111
Надежда Маркова	
INTERCONNECTIONS BETWEEN ALEXITHYMIA, ATTACHMENT STYLES AND HEMISPHERIC DOMINANCE	111
Nadezhda Markova	
НАРЦИСИЗЪМ. ПОГЛЕД ВЪРХУ КЛИНИЧНАТА КАРТИНА НА САНДИ ХОТЧКИС	112
Венцислав Ангелов	
NARCISSISM. A VIEW OVER THE CLINICAL PICTURE OF SANDY HOTCHKISS	112
Ventsislav Angelov	
ПРОЕКТИВЕН ТЕСТ В КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКАТА ПСИХОТЕРАПИЯ	112
д-р Надежда Цонева, доц. д-р Павлина Петкова	
PROJECTIVE TEST IN COGNITIVE BEHAVIORAL PSYCHOTHERAPY	113
Nadezhda Tsoneva, PhD, Assoc. Prof. Pavlina Petkova, PhD	

ОБЛАСТЯВАЩИ ИЗМЕРЕНИЯ НА СОЦИАЛНАТА РАБОТА С ЛИЦА ОТ ЕТНИЧЕСКИ МАЛЦИНСТВЕНИ ОБЩНОСТИ	113
доц. Мая Чолакова	
EMPOWERING DIMENSIONS OF SOCIAL WORK WITH PEOPLE FROM MINORITY ETHNIC COMMUNITIES	114
Assoc. Prof. Maya Cholakova	
ОТВЪД ИЛЮЗИИТЕ НА КЛИНИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ.....	114
проф. д.пс.н. Людмил Георгиев	
BEYOND THE ILLUSIONS OF THE CLINICAL PSYCHOLOGY	115
Prof. Ludmil Georgiev DS, PhD	
„ВИЗУАЛНО-ПЛАСТИЧНА ТРАНСФОРМАЦИЯ” – АРТТЕРАПЕВТИЧНА МЕТОДИКА ЗА ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПОВИ ЗАНИМАНИЯ С ХОРА С УВРЕЖДАНЯ, ВЪЗРАСТНИ С РАЗЛИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ГРУПИ „РОДИТЕЛ-ДЕТЕ”	115
д-р Вяра Границка	
"VISUAL-PLASTIC TRANSFORMATION" – ARTTHERAPEUTIC METHODOLOGY FOR INDIVIDUAL AND GROUP ACTIVITIES WITH PEOPLE WITH DISABILITIES, ADULTS WITH VARIOUS PROBLEMS AND THERAPEUTIC GROUPS "PARENT-CHILD".....	116
Vyara Granitska, PhD	
ОСЪЗНАВАНЕ НА СОБСТВЕНОТО ТЯЛО ПРИ АТЛЕТИ И НЕСПОРТУВАЩИ ЗДРАВИ ЛИЦА	117
Милен Минеv, проф. Мирослава Петкова, д.пс., доц. д-р Валери Николов, ас. Биляна Петрова	
AWARENESS OF ONE'S BODY IN ATHLETES AND SPORTSMEN	117
Milen Minev PhD, Prof. Miroslava Petkova d.ps., Assoc. Prof. Dr. Valeri Nikolov, asist. Bilyana Petrova	
ВЛИЯНИЕ НА МНОГОЧИСЛЕНОСТТА НА ДЕЦА В СЕМЕЙСТВОТО В КОНСТРУКТИВНОТО И ДЕСТРУКТИВНО СПРАВЯНЕ С ГНЕВА ПРИ МАЙКИ В РАННА И СРЕДНА ЗРЯЛА ВЪЗРАСТ	118
доц. д-р Пламен Цоков	
INFLUENCE OF NUMEROUSNESS OF CHILDREN IN FAMILY FOR CONSTRUCTIVE AND DESTRUCTIVE COPING WITH ANGER IN MOTHERS IN EARLY AND MIDDLE ADULTHOOD ..	118
Assoc. Prof. Plamen Tzokov, PhD	
МОДЕЛЪТ „НОВ АВТОРИТЕТ“ НА ХАИМ ОМЕР КАТО АЛТЕРНАТИВА ЗА НЕНАСИЛСТВЕНО СПРАВЯНЕ С АГРЕСИВНО И ДЕСТРУКТИВНО ПОВЕДЕНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ.....	118
Огнян Койчев, д.п.	
THE NEW AUTHORITY MODEL OF HAIM OMER AS AN ALTERNATIVE FOR NON-VIOLENT COPING WITH STUDENT'S AGGRESSIVE AND DESTRUCTIVE BEHAVIOR IN SCHOOL	119
Senior Assist. Prof. Ognyan Koychev, PhD	

- ЕМПАТИЙНИ И КОГНИТИВНИ СПОСОБНОСТИ НА ИЗВЪРШИТЕЛИ НА КРАЖБИ И ГРАБЕЖИ** 120
Диана Спасова
- EMPATHETIC AND COGNITIVE ABILITIES IN PERPETRATORS OF THEFT AND ROBBERY** ... 120
Diana Spasova
- АДАПТАЦИЯ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА – ПРОБЛЕМИ И ПСИХОЛОГИЧНА ПОМОЩ** 121
проф. Иванка Бончева д.пс.
- ADAPTATION OF BULGARIANS ABROAD – PROBLEMS AND PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE** 121
Prof. Ivanka Boncheva, PhD
- FUTURE AND PROSPECTS OF A CHILD WITH MENTAL DISEASE: PARENTS’ LOOK (ON KAZAKHSTAN SAMPLE MATERIALS)** 122
S. K. Kudaybergenova, Assoc.Prof. Kabakova M.P.
- MANIFESTATION OF SPLITTING AT INTERPRETATION OF DYNAMIC PROCESSES IN A GROUP MULTIMODAL SUPERVISION**..... 123
Z. Madaliyeva, M. Kabakova, O. Igumnova
- ДВА СЛУЧАЯ СЪС СЪЧЕТАНИЕ НА ТУБЕРОЗНА СКЛЕРОЗА С ТУМОР НА WILMS И СПЕЦИФИЧНИ НАРУШЕНИЯ В СПОСОБНОСТТА ЗА УЧЕНЕ** 124
И. Георгиева, И. Църбанов, И. Христозова, Д. Константинов
- TWO CASES OF TUBEROUS SCLEROSIS COMBINED WITH WILMS’ TUMOR AND SPECIFIC LEARNING DIFFICULTIES** 125
I. Georgieva, I. Hristosova, I. Chtarbanov, D. Konstantinov
- ВРЪЗКА МЕЖДУ АЛЕКСИТИМИЯ И ПСИХОПАТИЯ ПРИ ЛИЦА С ИСТОРИЯ НА УПОТРЕБА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА**..... 125
Елена Пседерска, Кирил Бозгунов, Димитър Неделчев, Виктория Георгиева, Георги Василев, Жасмин Василева
- THE RELATIONSHIP BETWEEN ALEXITHYMIA AND PSYCHOPATHY AMONG INDIVIDUALS WITH HISTORY OF SUBSTANCE DEPENDENCE** 126
Elena Psederska, Kiril Bozgunov, Dimitur Nedelchev, Victoria Georgieva, Georgi Vasilev, Jasmin Vassileva
- СТИГМА И АВТОСТИГМА ЗА ПСИХИЧНАТА БОЛЕСТ: СРАВНИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА НЕГАТИВНИТЕ НАГЛАСИ ПРИ ЛИЦА С ПСИХИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ТЕХНИТЕ РОДСТВЕНИЦИ**..... 127
гл. ас. д-р Любомир Джалев, гл. ас. Анита Ферчева
- STIGMA AND SELF-STIGMA OF MENTAL ILLNESS: A COMPARATIVE STUDY OF THE NEGATIVE ATTITUDES IN PEOPLE WITH MENTAL HEALTH PROBLEMS AND THEIR RELATIVES** 127
Assis. Prof. Liubomir Djalev, PhD, Assis. Prof. Anita Fercheva

ПРОТИВОПОЛОЖНИ ВРЪЗКИ МЕЖДУ ЛИЧНОСТОВА ИМПУЛСИВНОСТ И ПСИХОПАТИЯ ПРИ ХЕРОИНОВО- И АМФЕТАМИНОВО-ЗАВИСИМИ.....	128
Виктория Георгиева, Кирил Бозгунов, Георги Василев, Елена Пседерска, Димитър Неделчев, Жасмин Василева	
OPPOSITE RELATIONSHIPS BETWEEN TRAIT IMPULSIVITY AND PSYCHOPATHY IN HEROIN AND AMPHETAMINE ADDICTS	129
Elena Psederska, Kiril Bozgunov, Dimitur Nedelchev, Victoria Georgieva, Georgi Vasilev, Jasmin Vassileva	
КОРЕЛАЦИЯ МЕЖДУ НИВОТО НА ИНФОРМИРАНост И ТРЕВОЖНОСТТА КАТО ФАКТОР, ОПРЕДЕЛЯЩ КАЧЕСТВОТО НА ГЕНЕТИЧНОТО КОНСУЛТИРАНЕ	129
Е. Заякова, С. Шопова, А. Савов	
CORRELATION BETWEEN THE LEVELS OF THE AWARENESS AND THE ANXIETY AS FACTORS, DETERMINING THE QUALITY OF GENETIC COUNSELING	130
E. Zayakova, S. Shopova, A. Savov	
ПОВЕДЕНЧЕСКИ И ЕМОЦИОНАЛНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕЦА С РАЗСТРОЙСТВА ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР – СЪГЛАСУВАНост МЕЖДУ РОДИТЕЛИ И УЧИТЕЛИ	131
доц. д-р Маргарита Станкова, гл. ас. д-р Полина Михова	
BEHAVIORAL AND EMOTIONAL PROBLEMS IN CHILDREN WITH AUTISTIC SPECTRUM DISORDERS – COHERENCE BETWEEN PARENTS AND TEACHERS	131
Assoc. Prof. Margarita Stankova, MD, PhD, Assist. Prof. Polina Mihova, PhD	
СМУЩЕНИЯ В ОТНОШЕНИЯТА НА ПРИВЪРЗАНост ПРИ ДЕЦА ОТ РАННА ВЪЗРАСТ	132
доц. Кирилка Тагарева	
DISRUPTION IN THE RELATIONSHIP OF ATTACHMENT IN CHILDREN FROM EARLY AGE	132
Assoc. Prof. Kirilka Tagareva	

УЪРКШОП 06 ОКТОМВРИ / WORKSHOP 06TH OCTOBER

**ОБРАЗОВАНИЕ ПО КЛИНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ В РОССИИ: МЕЖДУ
ЗАПАДНОЙ И СОВЕТСКОЙ МОДЕЛЯМИ**

доц. Михаил Бербин

Южно-Уральский государственный университет, г. Челябинск, Россия

Подготовка специалистов психологов для системы здравоохранения Советского Союза и, впоследствии, России имеет большую историю. За последние 30 лет значительно увеличилось число университетов, в которых обучают клинической психологии. Одним из трендов этого процесса является организация факультетов клинической психологии в медицинских университетах. В тоже время сохраняется практика такой подготовки и в многопрофильных университетах. Фактически сложились две модели такого образования – классическая и медицинская. Основными их отличиями являются акцент на академическую общепсихологическую и клиничко-психологическую подготовку (в первом случае) и более прикладная ориентация на решение задач медицинской практики – во втором. Такая система имеет определенное сходство с известными «булдерской» и «вейльской» моделями подготовки клинических психологов в Соединенных Штатах Америки (США). Принципиальные отличия заключаются в отсутствии в России законодательно закрепленных требований к структуре и содержанию практической подготовки, а также порядка допуска не дипломированных психологов к практической деятельности в целях обучения. Другой отличительной особенностью отечественной клинической психологии, сохранившейся и в постсоветский период, является акцент на естественно-научной, прежде всего – медико-биологической подготовке. Как следствие, такие специалисты имеют клинические знания в области нейробиологии, психофизиологии и психосоматики. При этом значительный объем медико-биологической подготовки дополняется психологическими знаниями в области абнормальной психологии, прежде всего – по нейропсихологии и патопсихологии. Именно в этих двух областях советская (российская) клиническая психология получила профессиональное признание во многих странах.

CLINICAL PSYCHOLOGY EDUCATION IN RUSSIA: BETWEEN WESTERN AND SOVIET MODELS

Assoc. Prof. Mihail Berebin

South Ural State University, Russia

Training of professionals in psychology for Soviet, and later for Russian health care system has a great history. Over the past 30 years, there has been a significant increase in the number of universities that teach clinical psychology. One of the main trends of this process is the organization of faculties of clinical psychology in medical universities. At the same time the practice of such training is maintained also in multidisciplinary universities. In fact, two different models of this education have emerged, namely, classical and medical. The main differences are the emphasis on the academic general and clinical psychological training in the first case and reliance on addressing the challenges related to medical practice in the second. This system has a certain resemblance to well-known Boulder and Vail models for training of clinical psychologists in USA. Primary differences are the lack of legally grounded requirements for structure and content of practical trainings and procedure for admission psychologists without qualifications to practice for training in Russia. Another distinction of Russian clinical psychology is emphasis on natural sciences, especially on biomedical training. Therefore, these specialists have clinical knowledge in the fields of neurobiology, psychophysiology and psychosomatics. Significant volume of biomedical training is complemented by knowledge on abnormal psychology, especially on patho- and neuropsychology. It is in those two fields Soviet (Russian) clinical psychology have gained professional acceptance in many countries.

РЕЗЮМЕ КЪМ ПРОЖЕКЦИЯ ФИЛМИ / FILM-SHOW

„ДЖЕЙКЪБ МОРЕНО – БОГЪТ НА ПСИХОДРАМАТА“

Румен Рачев

*Магистър по психология, психодрама терапевт,
Изпълнителен Директор на „Международна Академия Морено“,
Директор на Академия за гражданско общество*

„Джейкъб Морено – Богът на психодрамата“ е пълнометражен 60 минутен, /две части от по 30 мин./ художествено-документален, научно-популярен филм за най-интересните, ключови моменти в живота на бащата на социометрията, психодрамата и груповата психотерапия. Посредством психодрамата Морено превръща психотерапията от научен метод в изкуство за изследване и лечение на душите. Това е първият пълнометражен филм за този велик човек не само в България, но и в света.

„СЛУЧАЯТ НА СВЕТЛЪО”

Румен Рачев

*Магистър по психология, психодрама терапевт,
Изпълнителен Директор на „Международна Академия Морено“,
Директор на Академия за гражданско общество*

„Случаят на Светльо” е филм, представящ клиничен случай и процеса на психотерапия и изцеление на нарко-зависим младеж. Времетраене на целият филм 36 мин.

ПЪРВА ПЛЕНАРНА НАУЧНА СЕСИЯ / FIRST PLENARY SESSION

CLINICAL, COGNITIVE AND NEUROBIOLOGICAL MARKERS OF AUDITORY HALLUCINATIONS IN SCHIZOPHRENIA

Prof. Kenneth Hugdahl

University of Bergen, Norway

In my talk I will review research at the University of Bergen on auditory hallucinations in schizophrenia. Because of the heterogeneity of the schizophrenia diagnosis category, we have adopted a single symptoms approach, which we have labelled a “phenotype constraining approach”, with the aim of constraining the heterogeneity of the phenotype under study. Over the last 5-6 years we have been focusing on auditory hallucinations, trying to describe and explain this phenomenon from the clinical to the cellular level of explanation. In my talk I will review clinical, cognitive, structural and functional brain imaging, and transmitter data related to auditory hallucinations, and the experience of “hearing voices”. In the end of my talk I will present a neurocognitive model that takes into account all these different levels of explanation, seeing auditory hallucinations as a perceptual phenomenon in the absence of an external auditory source, not under cognitive control once initiated, and with predominantly negative emotional content. Brain regions implicated in these processes will be discussed.

НЕКОНВЕНЦИОНАЛНИ ПОДХОДИ КЪМ ВАЛИДИРАНЕТО НА КЛИНИЧНИТЕ ИНСТРУМЕНТИ

акад. проф. д-р Дроздстой Стоянов

*Катедра психиатрия и медицинска психология, Комплекс за транслационна
невронаука, Медицински университет - Пловдив
Технологичен център за спешна медицина, Пловдив*

Валидността и процедурите за валидизация в клиничната психология се съобразяват с дименсионалния модел, който е по същество противоположен на

медицинския категориален модел за диагноза. Поради тази причина клиничната оценка в психопатологията заема хибридна позиция между медицината и психологията. Едно друго противоречие, което възниква през последните десетилетия, беше огромното разминаване между количествените и качествените (феноменологични) методи за оценка. В този смисъл целта на нашето изследване е създаването на нов, неконвенционален модел на валидност, който да бъде в състояние да интегрира ефективно данните от самооценъчните въпросници и биомаркерите от областта на функционалното невроизобразяване. В този доклад са представени пилотни данни от нашия проект.

Това проучване включва приложението на скалата за депресия на Д. Фон Церсен едновременно с BOLD активацията на мозъка, регистрирана посредством функционална магнитно-резонансна томография. Изследването е извършено в няколко различни центъра – в университетите в Базел, Швейцария, Берген, Норвегия и Медицински университет-Пловдив. Резултатите, събрани чрез събитийно-свързана парадигма, бяха сравнени с блоков дизайн, като последният беше възприет като по-подходящ с оглед на поставената цел. Бяха въведени контролни условия под формата на диагностично-неутрални айтеми. Измерванията за депресия бяха успешно корелирани с мозъчните активации в регионите на интерес.

NON-CONVENTIONAL APPROACHES TO VALIDATION OF STATE DEPENDENT CLINICAL MEASURES (EXEMPLAR TRANS-DISCIPLINARY VALIDATION OF DEPRESSION SCALE BY VON ZERSSEN)

Acad. Prof. Dr. Drozdstoy Stoyanov MD, PhD, PGCert

Department of Psychiatry and Medical Psychology,

Complex for Translational Neuroscience, Medical University- Plovdiv, Bulgaria

Technology Center for Emergency Medicine, Plovdiv, Bulgaria

Validity and validation procedures in clinical psychology follow dimensional model as opposed to the categorical model of psychiatry. Therefore, the clinical evaluation in psychopathology has adopted hybrid stance between medicine and psychology. Yet another controversy has become evident over the past decades. Namely the immense discrepancy between qualitative (phenomenological) and quantitative methods of assessment. In that regard we have aimed at establishment of novel, non-conventional approaches for validation in clinical psychology, capable to integrate data ranging from self-reports to neuroimaging biomarkers.

This paper will deliver the initial results in a pilot study to test the feasibility of our model. The study includes administration of a state dependent clinical inventory (Depression Scale by Von Zerssen) simultaneously with measurement of BOLD (blood-oxygenation level dependent) activations in the brain as detected by means of functional MRI. The feasibility study has been performed in different settings of the University Hospital in Basel, University of Bergen and the Medical University of

Plovdiv. Event-related paradigm design has been compared with block design and the latter has been considered more appropriate given the purpose. Control item blocks with diagnostically neutral items have been introduced. The total score on the depression scale was found to correspond to the overall brain activations in regions of interest.

ЗА ПСИХОЛОГИЧНИТЕ И МЕДИЦИНСКИТЕ КОМПОНЕНТИ В ПСИХОСОМАТИКАТА

доц. Анна Штрахова

Южно-Уральский государственный университет, г. Челябинск, Россия

Современный этап развития медицины и психологии характеризуется приоритетностью биопсихосоциальной парадигмы. Она является основой не только этих отраслей, но и всех антропоцентрических наук. Эта парадигма требует учета системных связей в структуре организма и психике, рассматриваемых как в ситуации нормы, так и при патологии. Структурная иерархическая модель организации субъекта восходит от биологического (в т.ч. биохимического) через физиологическое (и психофизиологическое), психическое, психологическое (в т.ч. индивидуально-личностное) до социального (и социально-психологического). Кроме того, патологические феномены психики иерархически построены от патобиологического через патофизиологическое к нейро- и патопсихологическому и психопатологическому. Такая взаимосвязь соматического и психического является значимой для психосоматики как современной, хотя и не новой, концепции в медицине и психологии одновременно. При этом соматопсихосоциальные факторы в психосоматике имеют изначально либо биологическое (медицинское), либо психологическое (душевное) начало. Медицинское начало исходит из высказывания V. Weizsaecker о том, что психосоматическая медицина должна быть глубинно-психологической либо она не будет медициной. Как следствие, требуется обоснованность выделения из полиэтиологических заболеваний их психосоматические варианты. Психологическое начало объясняется центральной ролью психосоматической триады «Диспозиция – Личность - Ситуация» в происхождении, диагностике и терапии психосоматозов. Интегративным при этом является тренд на развитии психосоматики как отдельной, но интегральной специальности. Задачей такого понимания психосоматики является помощь в решении проблем «трудной личности системного пациента» по принципу «один Пациент - один Врач».

PSYCHOLOGICAL AND MEDICAL COMPONENTS IN PSYCHOSOMATICS

Assoc. Prof. Anna Shtrahova

South Ural State University, Russia

The current stage of development of medicine and psychology is characterized by the priority of the biopsychosocial paradigm. It is the basis not only of these fields, but also of all anthropocentric sciences. This paradigm requires consideration of

systemic connections in the structure of the organism and the mind, regarded as the norm, and the pathology. The structural hierarchical model of the subject's organisation ascend from biological (including biochemical) through physiological (and psychophysiological), mental, psychological (including individually-personal) to the social (and socio-psychological). In addition, the pathological phenomena of the psyche is hierarchically built from a pathophysiological pathobiological through neuropsychological and pathopsychological and psychopathology. This relationship between somatic and psychic is significant for psychosomatics as a modern (though not new) concept in medicine and psychology at the same time. This somatic-psychic-social factors in psychosomatics are initially either biological (medical) or psychological (mental) source. The medical source comes from the V. Weizsaecker's statement that psychosomatic medicine should be deep psychological, or it will not be medicine. As a consequence, it is required to prove separation psychosomatic variants of diseases from poly-etiological diseases. Psychological beginning is explained by the main role of psychosomatic triad "Disposition - Personality - Situation" in origin, diagnosis and therapy of psychosomatics. In this case, it is integrative trend of the development of psychosomatics as a separate, but integrated specialty. The objective of this understanding of psychosomatic medicine is to help in solving the problems of "difficult personality of the systemic patient" on the principle of "one Patient - one Doctor."

URBAN HEALERS AND THEIR "SYNCRETIC" PSYCHOTHERAPEUTIC PRACTICES OF TREATMENT IN KAZAKHSTAN

Dr. Askar Jumageldinov

Université catholique de Lyon, France

The traditional healers in Kazakhstan are recognized as representatives of "alternative" medicine. Being open to innovations, these new healers incorporate in their practice of the elements of parapsychology, astrology, Feng Shui, biomedicine with the shamanic rituals and Islamic prayers. Our objective was to study their urban practice and to analyze the therapeutic value of their treatment methods in relation with cultural and religious traditions. For this goal, we interviewed three healers and observed their treatment sessions in Astana. The research was conducted in Astana and Karaganda between December 2013 and July 2016 with three professional healers. For data collection we used two qualitative methods as semi-directive interview and direct observation. The analysis showed that the syncretism was a fundamental feature of their practice. The latter allows to combine several therapeutic methods to give a satisfactory treatment and thus solve the patients' problems in urban area. Despite the obvious imprint of the traditional Kazakh culture, this therapeutic practice is not enclosed in ethnic borders and remains open both to technological innovations and other knowledges.

Keywords: ritual, culture, healer, traditional therapy, shamanism, Islam, syncretism, Kazakhstan.

УЪРКШОП 07 ОКТОМВРИ / WORKSHOP 07TH OCTOBER

COMMUNITY ORGANIZING AND COMMUNITY HEALTH: AN INNOVATIVE APPROACH TO COMMUNITY ENGAGEMENT APPLIED TO AN EARLY INTERVENTION PROJECT IN SOUTH LONDON

Prof. Derek Bolton
Kings' College London, UK

The importance of community engagement in health is widely recognized, and key themes in UK National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE) recommendations for enhancing community engagement are co-production and community control. This presentation reports an innovative approach to community engagement in south London using community-organizing methodology, applied in a very early prevention of social support to increase social capital, reduce stress and improve well-being in mothers who were pregnant and/or with infants aged 0–2 years.

**ПЪРВА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОТЕРАПИЯ“
FIRST SCIENTIFIC SESSION “PSYCHOTHERAPY”**

ГРИЖА ЗА ГРИЖЕЩИТЕ СЕ, ИЛИ КАК ДА СЕ ОВЛАДЕЕ СИНДРОМА НА ПРЕГАРЯНЕ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ГЕЩАЛТ ТЕРАПИЯТА

Ирина Курякова
психотерапевт частна практика

Все повече хора, които са обект на терапевтична работа, страдат от синдрома на прегаряне в по-голяма или по-малка степен. „Прегарянето“ /бърнаут/ е симптом на епохата, в която живеем и отразява много аспекти специфични за съвременната цивилизация и същевременно предоставя нови възможности и подходи в погледа ни към живота.

Всяко време има своите болести и симптоми. Днешният западен свят страда от „свръх“ – свръх Аз, свръх работа, свръх производство, свръх консумация.

Гещалт терапията е изключително ефективна в работата с „бърнаут“ синдрома, тъй като се фокусира върху настоящето – тук и сега, и е насочена към изграждането на добра и пълноценна връзка с вътрешния свят и нуждите на клиента. Разкъсването на връзката между клиента и неговите потребности води до изчерпване на ресурсите, депресия, загуба на смисъл и желание за живот.

В цикъла на контакт, който ни предоставя Гещалт подхода, ще се разкрият нарушенията в свързването със собствените нужди и как този процес да се случва ефективно и пълноценно без да се стига до прегаряне.

CARE FOR CAREGIVERS, OR HOW TO COPE WITH THE BURNOUT SYNDROME THROUGH THE EYES OF GESTALT THERAPY

Irina Kiryakova

psychotherapist private practice

More and more people who are subject to therapeutic work suffer from burnout syndrome, in greater or lesser extent.

Burnout is a symptom of the age we live in and reflects many aspects that are specific for our civilization and at the same time offers new possibilities and approaches to our point of view on life. Each epoch has its illnesses and symptoms. Today's civilized world suffers from an overdose – overdose of the “I”, of overwork, overproduction, and overconsumption.

Gestalt therapy would be very suitable for working with burnout, as it focuses on the present, the here and now and is aimed at building a good and satisfying relationship with the inner world and the needs of the client. Rupture of the relationship between the client and his/her needs leads to resource depletion, depression, loss of meaning and desire for life.

In the contact cycle that provides us Gestalt approach will reveal interruptions in connection between the person and his/her needs and how this process can be effective and full, without leading to burnout.

КУЛТУРАЛНО-РЕЛЕВАНТЕН ПОДХОД В ПСИХОТЕРАПИЯТА

Деница Демирева

клиничен психолог, Институт за психично здраве и развитие – София

Практикуването на психотерапия е сложно и комплексно начинание, детерминирано от множество генерални клинични и социални фактори, сред които: естеството на психологическите затруднения при клиента, мотивацията и силните страни в личностовата му структура, характера на терапевтичната връзка, стратегиите и интервенциите, които клиницистът избира и пр.

Наред с това са на лице и културни аспекти, оказващи силно влияние върху процеса и резултата от психотерапията, поради което те заслужават специално внимание. Това проличава особено ясно в случаите, в които се работи с клиенти, принадлежащи към специфични социални групи – имигранти или малцинства, дефинирани по расов, етнически или социален статус, хора с различна сексуална ориентация, хора с физически увреждания. Освен при терапевтирането на културно-специфични проблеми и синдроми обаче, културално-релевантната психотерапия има много по-широко приложение, всъщност тя би могла да се прилага спрямо всеки клиент, нуждаещ се от лечение.

В настоящия доклад е представен случай от клиничната практика, илюстриращ начина, по който включването на културната дименсия във взаимодействието клиент-терапевт, способства за повишаване качеството на терапевтичната работа.

CULTURALLY RELEVANT PSYCHOTHERAPY

Denitsa Demireva

Institute of Mental Health and Development, Sofia, Bulgaria

The practice of psychotherapy is a complex occupation that is determined by many general, clinical and social factors, amongst these being: the nature of the psychological difficulties faced by the client, their motivation and mental strength, the quality of the psychotherapy relationship and the strategies and interventions that the clinician chooses to use.

Additionally, other cultural aspects have a significant influence over the process and outcome of the psychotherapy and therefore deserve special attention. This is noticeable in cases in which the clients belong to specific social groups, such as immigrants, minorities defined by ethnic, racial or social status, clients with a specific sexual orientation or people with physical disabilities. As well as treating culturally specific problems and syndromes, culturally relevant psychotherapy could be applied more broadly, in fact it could be applied to every client needing psychotherapy.

The article presents a clinical case study that demonstrates how implementing the cultural dimension into psychotherapy treatment increases the quality of the process and influences a positive outcome.

ОСНОВАНА НА ДОКАЗАТЕЛСТВА ТЕРАПИЯ ЛИ Е ПСИХОАНАЛИЗАТА: НАУКА И ИДЕОЛОГИИ

Светослав Савов

*доктор по психология, клиничен психолог, асистент в департамент
“Когнитивна наука и психология”, Нов български университет*

Отхвърлянето на психоанализата като неефективна, ненаучна и остаряла форма на психотерапия не е новост в академичните среди и в сферата на психичното здравеопазване. Причините за това се коренят частично в скептицизма на множество аналитици по отношение на необходимостта и възможностите за валидизация на теорията и ефективността на психоанализата чрез традиционните научни методи, но също така и в непознаването или дори игнорирането на съществуващата солидна база емпирични данни от страна на извънаналитичния свят. Настоящият доклад представлява кратък обзор на наличните изследвания, който показва, че психоанализата и психоаналитичната терапия са „основани на доказателства”.

Ключови думи: ефикасност на психоанализа, емпирични изследвания в психотерапията, мета-анализ, систематично ревю.

IS PSYCHOANALYSIS AN EVIDENCE-BASED PSYCHOTHERAPY: SCIENCE AND IDEOLOGIES

Svetoslav Savov, PhD

Clinical psychologist, assistant professor in department "Cognitive Science and Psychology", New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria

The dismissal of psychoanalysis as ineffective, non-scientific and old-fashioned form of psychotherapy is not something new in the academic circles and in the mental health-care system. The reasons for that are partially rooted in the skepticism of many psychoanalysts about the need and possibilities for validation of theory and technique through traditional scientific methods, but also in the unawareness or even ignoring of the solid empirical database by the non-analytic world. The present report is a short overview of the present research, showing that psychoanalysis and psychoanalytic therapy are "evidence based" treatments.

Keywords: efficacy of psychoanalysis, empirical psychotherapy research, meta-analysis, systemic.

СУПЕРВИЗИЯТА В КЛИНИЧНАТА ПРАКТИКА

доц. Румяна Крумова-Пешева д.пс.

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Супервизията е основна част от обучението и формирането на всеки професионалист. Тя има различни методи и начини на провеждане. Съдържа редица преимущества, свързани с понятията за контрол, отговорност, грижа и граници на професионалната компетентност. В индивидуален или групов формат супервизионната практика цели да повиши чувствителността и компетентността към преносите и контрапреносни преживявания, формулирането и преформулирането на различни клинични съдържания, прецизирането на хипотезите и др. Нейна цел също е развитие на подготовката по отношение на техническите процедури в консултативния процес.

Настоящият материал представя опита от работата на групи за супервизия на клинични случаи, насочени към прецизиране на подходите и оптимизиране на интервенциите в консултативната работа с пациентите от гледна точка на психоаналитичната парадигма.

Ключови думи: супервизия, психоаналитична психотерапия.

SUPERVISION IN CLINICAL PRACTICE

Assoc. Prof. Rumyana Krumova-Pesheva, PhD

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria

The supervision is fundamental part of every professional's education. There are different methods and types of conducting supervision. Supervision has many advantages connected to control, responsibility, care and borders of the professional competency. Individual or group supervision aims to increase the sensibility and ability to understand transfer and countertransfer, formulate and reformulate various

clinical contents, refine hypothesis, etc. Another purpose of supervision is to develop the set up for technical procedures in the consulting process.

This paper presents the work experience of groups for supervision of clinical cases, whose purpose is to refine the approach and optimize the interventions in the consulting work with patients via psychoanalytic paradigm.

Keywords: supervision, psychoanalytic psychotherapy.

ПЯСЪЧНА ТЕРАПИЯ ПРИ ДЕЦА С НАРУШЕНИЯ В РАЗВИТИЕТО

Виолета Савова

клиничен психолог, Институт за психично здраве и развитие – София

В настоящата разработка се разглежда използването на различни психотерапевтични методи с пясък като допълнителна възможност при работа с деца с нарушения в развитието. Описани са някои непроективни техники, с помощта на които се подобрява когнитивното, езиковото, емоционално и социално функциониране и се формират нови поведенчески модели. Дадени са наблюдавани примери от практиката при деца от аутистичния спектър, езикови нарушения, хиперкинетичен синдром и с обучителни трудности.

SANDPLAY FOR CHILDREN WITH DEVELOPMENT DISORDERS

Violeta Savova

Institute of Mental health and development, Sofia, Bulgaria

The current article presents the various psychotherapeutic methods of using sand as an additional tool in psychotherapy treatment of children suffering from developmental disorders. The article shows some non-projective techniques, which help to improve children's cognitive, speech, emotional and social functioning, and build on their new patterns of behavior. The examples given are from psychotherapy practice with children who have autistic spectrum disorders, ADHD and learning disabilities.

ТРИАДАТА „ДЕТЕ-РОДИТЕЛ-ПСИХОТЕРАПЕВТ“ В ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОТО ПРОСТРАНСТВО

проф. д.пс.н. Ваня Матанова^{1,2}, Венцислав Ангелов²

¹ *Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

² *Институт за психично здраве и развитие – София*

В психотерапията с деца съществува реален риск заявката от страна на родителите да отразява семейна дисфункция, т.е. детето да е „превърнато“ в симптом. Тази особеност води до трансформиране на диадата „дете-психотерапевт“ в триада „дете-родител-психотерапевт“. Децата често не могат да осмислят потребността от психотерапия, тъй като придават на външни фактори отговорността за собственото си поведение. Мотивацията за психотерапия е изцяло в отговорностите на родителите. Задържането в терапия е отговорност разделена между психотерапевта и родителите.

Мотивацията за психотерапия с детето е различна при двамата родители. Майката, на базата на безусловната си любов, приема детето такова, каквото е и е готова да го подпомогне в пътя му напред. Бащината любов се „разпалва“ от постижения и успехи. На основата на тези различия е възможно отношението към психотерапията от страна на двамата родители да е различно.

Общуването на психотерапевта с родителите е в основата на успеха за създаване на доверителна връзка, на уменията да се вдъхне увереност у тях, че психотерапевтът може да помогне, но без да създава чувство на зависимост или да отнема инициативата и отговорността им.

THE TRIAD “CHILD-PARENT-THERAPIST” IN PSYCHOTHERAPEUTIC SPACE

Full Prof. Vanya Matanova^{1,2}, Ventsislav Angelov²

¹ Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria

² Institute of Mental Health and Development, Bulgaria

In psychotherapy with children there is a real risk that the request by the parents shows some family dysfunctions, i.e. the child to be “turned” into a symptom. This leads to a transformation of the dyad “child-psychotherapist” into triad “parent-child-psychotherapist”. Children often cannot understand the need of psychotherapy, because they think that external factors are responsible for their own behavior. The parents are entirely responsible for the motivation for the therapy. The retention in therapy is the responsibility divided between therapist and parents. The motivation is different for both parents. Mother, based on unconditional love, accepts the child as it is and is ready to assist in its way forward. The love of the father is kindled by achievement and success. On the basis of these differences it is possible the attitude to psychotherapy of the parents to vary.

The communication between psychotherapist and parents is the key to success for creating a trust relationship, the ability to inspire confidence in parents that psychotherapy can help, but without a sense of vulnerability or taking their initiative and responsibility.

ХОМЕОПАТИЧНА ПСИХОТЕРАПИЯ. ИНДИВИДУАЛЕН ПОДХОД ПРИ РАБОТА С ПОСТТРАВМАТИЧНИ СЪСТОЯНИЯ В ЗАВИСИМОСТ ОТ ХОМЕОПАТИЧНИЯ КОНСТИТУЦИОНАЛЕН ТИП

доц. д-р Станка Михалкова

Институт по хомеопатия и интегрално развитие

Най-голямото постижение на хомеопатията е не толкова безвредното лечение, колкото откриването на конституционалните хомеопатични типове, които са експериментално доказани. Тяхното познаване разкрива огромни възможности при избор на подходящ психотерапевтичен подход, съобразен с психическите особености на съответния тип и начинът му на реакция при различни житейски ситуации.

Хомеопатичният конституционален тип представлява сложна йерархична система, действаща на три взаимосвързани нива – физическо, емоционално и умствено, чиито особености са уникално и неповторимо съчетани при всеки от конституционалните типове.

За потребностите на психотерапевтичната практика е разработен от автора „Модел за психологическа характеристика на конституционален хомеопатичен тип“, включващ основни раздели, отразяващи спецификата на съответния тип.

Познаването на хомеопатичните конституционални типове е необходимо за разбирането на последствията от преживени психотравмени събития и правилното организиране на психотерапевтичния процес.

Едни и същи житейски ситуации имат различна значимост и могат да доведат до различни по тежест последствия за различните конституционални типове в зависимост от специфичния начин на възприемане на реалността.

В доклада е разгледана спецификата на посттравматичните състояния при различните хомеопатични конституционални типове и възможностите за прилагане на индивидуален подход при преодоляването им.

HOMEOPATHIC PSYCHOTHERAPY. AN INDIVIDUAL APPROACH IN WORKING WITH POSTTRAUMATIC CONDITIONS ON THE BASIS OF THE HOMEOPATHIC CONSTITUTIONAL TYPE

Assoc. Prof. Stanka Mihalkova

Institute of Homeopathy and Integral Development

The major achievement of homeopathy is the discovery of experimentally proven constitutional types rather than harmless treatment. This knowledge provides huge opportunities in the selection of an appropriate psychotherapeutic approach consistent with the psychological characteristics of the type and its specific reaction to different life situations.

As a complex hierarchical system, constitutional type operates on three interrelated levels (physical, emotional and mental), with their features combined in an unique way.

With a view to the needs of psychotherapy, the author has developed a "Model for psychological characterization of constitutional homeopathic types", including key sections on the specifics of each type.

The knowledge of constitutional types is necessary for understanding the consequences of experienced psychological traumas, thus providing a proper organization of the psychotherapeutic process.

Identical life situations have different significance and can lead to different consequences depending on one's constitutional type and specific manner of reality perception.

The article discusses the specificity of posttraumatic conditions in homeopathic constitutional types and the opportunities of applying an individual approach to their overcoming.

СЛУЧАЯТ НА ЕДНО МОМИЧЕ С АТИПИЧНА БУЛИМИЯ. КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКИ ТЕХНИКИ

Мария Чубриева

докторант по Психология на здравето, Катедра „Обща, експериментална и генетична психология“, Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

В настоящия доклад се представя случай на индивидуална терапия с цел приемане на собственото тяло и изграждане на адекватно и здравословно хранително поведение на 17-годишно момиче. Установени са следните симптоми: промени на настроението, „замаскирана“ тъга, повръщане (средно 2 пъти седмично) с последващо го чувство на вина и неприязън към собственото тяло.

Проведената индивидуална терапия е базирана на когнитивно-поведенческата парадигма. Използвани са следните техники: разработване на индивидуалната история на „телесната представа“, самонаблюдение и протоколиране, промяна на когнитивните схеми (Сократичен диалог или парадоксални интервенции като „Адвокат на дявола“ (Farrelly, 1983)), изясняване функционалността на хранителното разстройство („Писмо до моя симптом“, Salbach-Andrae et al., 2010), както и йерархизирана конфронтация със стимула (конфронтация пред огледало, конфронтация на собствените представи с реалността). Комбинацията на тези и други терапевтични техники със силната мотивация на клиентката, нейната способност за саморефлексия, а също така добрата връзка между клиент и терапевт, доведе до положителни резултати в рамките на 45 индивидуални сесии.

THE CASE OF A GIRL WITH ATYPICAL BULIMIA NERVOSA. COGNITIVE BEHAVIOURAL TECHNIQUES

Mariya Chubrieva

PhD Student in Health Psychology, Department of “General, experimental and genetic psychology”, Faculty of Philosophy, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria

The following report summarizes the psychotherapy case of a 17-years-old girl, struggling with Atypical Bulimia nervosa. The goals of the therapy include accepting her own body and initiating a healthy and adequate nutrition behavior. The following symptoms occurred at the beginning of the treatment: mood swings, “masked” sadness, vomiting (2 times a week), followed up by a feeling of guilt and hatred towards her own body.

The individual psychotherapy was based on the cognitive behavioral paradigm. The following techniques were applied: writing down the history of her own body-image, self-observation and self-report, modeling the cognitive schemas (techniques

like Socratic Dialogue or paradox intervention like “Advocatus Diaboli” (Ferrelly, 1983)), reviewing the functionality of the symptoms (“A letter to my dear symptom”, Salbach-Andrae et al., 2010), hierarchical confrontation with the stimuli (confrontation in front of a mirror, confrontation with the reality). The combination of those and some other therapy-techniques, the strong motivation of the client, her ability of self-reflection and the stable relationship between client and therapist resulted in a positive therapy-outcome within 45 sessions.

КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКА ТЕРАПИЯ ПРИ ТРЕВОЖНО-ДЕПРЕСИВНИ РАЗСТРОЙСТВА

Силвия Иванова

магистър по клинична и консултативна психология;

„Браун България“ ЕООД;

Център за психично здраве и психотерапевтични практики „Хармония“

В материала са представени три клинични случая. Засегнати са основните фактори и теории, според които възникват тревожно-депресивните разстройства. Емпиричните данни за всичките случаи са описани през призмата на СВТ. Освен направената формулировка и хипотезите от консултациите с клиенти, за всеки един случай, допълнително е извършена диагностика със самооценъчен въпросник на ZUNG за тревожност и депресия; MMPI; личностен въпросник на Айзенк; тест на Лурия за памет; изследване на интелект с прогресивните матрици на Рейвън; въпросник за определяне на самооценка на Розенберг. За по-точна представа от хода на терапията, след един месец е повторено изследването с ZUNG.

Целта е да се проследи всеки един от случаите, дисфункциите и разстройствата, като се анализират през призмата на когнитивната терапия. Хипотезите от емпиричното изследване се доказват на база проведените диагностични тестове и когнитивно поведенческите консултации за случаите. Допускането, че когнитивно-поведенческата терапия се справя с паническо и депресивно разстройство се потвърди, акцент изведен и от много международни, научни изследвания. Интересна потвърдена хипотеза в изследването е, че случаят с най-високо IQ, определено с методиката на Рейвън, най-бързо се повлиява от терапията на когнитивно-поведенческата парадигма. Поради липсата на данни за екстровеертен тип личност от разглежданите и изследвани с Айзенк случаи, една от хипотезите не се потвърди.

COGNITIVE BEHAVIORAL THERAPY FOR ANXIETY-DEPRESSIVE DISORDER

Silviya Ivanova

Master in Clinical and consultative psychology, "Brown Bulgaria" LTD;

Center for Mental Health and psychotherapeutic practices "Harmony"

This article presents three clinical cases that include the main factors and theories upon which the anxiety-depressive disorders are forming. The empirical

data for all the cases are described true the CBT prism. Beside the statements and hypothesis from the consultation with the clients it is also completed diagnostic with ZUNG self-evaluation anxiety and depression; MMPI; Eysenck personality test; Luria memory test; Raven intellectual test; Rosenberg self-esteem test. For better assessment after one month in the treatment process the ZUNG test is completed again.

The purpose is to track every case, dysfunction and disorders with analysis via cognitive therapy prism. The hypothesis of empirical examination are established with the conducted diagnostic test and cognitive behavioral consultations of the cases. The assumption that cognitive behavioral therapy is dealing with panic-depressive disorder has been proved, something also part of many international researches. Interesting hypothesis confirmed in the study is that the case with highest IQ, confirmed with the Raven methodology, has been the fastest with positive impact from the therapy of the cognitive behavioral paradigm. Due to lack of data on extrovert personality type under consideration and examined by Eysenck cases, one hypothesis is not confirmed.

ПАРАНОИДНИЯТ СИМПТОМ В ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЯ ПРОЦЕС

Анна Христова

*магистър „Психологично консултиране“,
Институт за психично здраве и развитие – Пловдив*

Доверието има основно значение за отношенията между терапевт и клиент. Изграждането на доверителна връзка е база за ефективен психотерапевтичен процес, а с клиенти, при които способността да се доверят е затруднена вследствие на психопатология, то е особено важно умение. Фокусът на тази статия е параноидното личностово разстройство (ПЛР) – състояние, при което недоверието към другите хора е основна характеристика.

ПЛР се среща не по-рядко от останалите личностови разстройства. Въпреки това, научноизследователски проучвания за него се срещат често. С цел по-ефективното му установяване, са описани психологични и социални процеси, които могат да генерират параноидно поведение и мислене, както и основни диагностични въпроси, свързани с ПЛР. При диференциалната диагноза са взети предвид шизофренни и други психични заболявания, личностови разстройства, при които могат да се проявят клинични характеристики, повърхностно наподобяващи тези на ПЛР, както и коморбидността с друга личностова патология.

Разгледани са основни модели и принципи на психотерапия на ПЛР. По-подробно са изложени когнитивно-поведенческите модели на А. Бек и колеги, които приемат и подхождат към клиничната параноя като към систематизиран и генерализиран модел на обикновен психологически процес на адаптация – опит, който може да се ползва при работа с параноидни, но не психотични пациенти.

PARANOID SYMPTOMS IN PSYCHOTHERAPEUTIC PROCESS

Anna Hristova

Institute of Mental Health and Development - Plovdiv

Trust is a crucial part of the relation between a therapist and a client. Therefore, the establishment of a trust relationship between the two parties is decisive for a successful and effective psychotherapeutic process. This is of a particularly high importance with clients for whom the ability to trust has been hampered due to psychopathology. The focus of this work is on the Paranoid Personality Disorder (PPD), a condition which characterizes with distrust towards other people.

Although PPD is common in modern society, there is not enough scientific research on the topic. Some psychological and social processes have been specified for a more successful identification of PPD. These could be critical for the generation of paranoid behavior and thought. The differential diagnosis takes into consideration schizophrenic and other mental illnesses, personal disorders (which could manifest symptoms that resemble those of PPD), and comorbidity with another personality pathology.

This paper presents the basic models and principles of the psychotherapy of PPD and provides a more detailed review of Aaron Beck and his colleagues' models. They treat clinical paranoia as an ordinary psychological adaptation process. This practice can be used with paranoid, but not psychotic patients.

ЕМОЦИОНАЛНА РЕГУЛАЦИЯ В ПСИХОТЕРАПИЯТА

София Димитрова

*докторант по клинична психология към
Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

Емоционалните преживявания са тясно свързани с индивидуалното възприемане на стимулите от средата, обработването на информация, интерпретацията и копинг стратегиите. Способността за зряло интегриране на емоциите, разпознаването им у себе си и другите в голяма степен зависи от преживяванията в ранното детство, които предопределят формирането на схващанията за себе си, света и бъдещето. Съществува тясна обвързаност между когнитивните изкривявания и способността за емоционална регулация, както и потенциала за изпитване на емоционална съзвучност. Метакогнитивните умения и по-специално способността за ментализация са основни критерии в определянето на личностовите годности на индивида за успешна комуникация и израстване. Предлага се перспектива върху емоционална схема терапия, която придобива все повече популярност и е базирана върху идеята, че когнитивните схеми са тясно свързани с т.нар. емоционални схеми, които на свой ред определят начина, по който индивида мисли за своите емоции, както и неговия поведенчески отговор.

EMOTIONAL REGULATION IN PSYCHOTHERAPY

Sofiya Dimitrova

PhD student in Clinical psychology, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria

Emotional experience is closely related to one's perception of environmental stimuli, information processing, evaluation and coping strategies. The ability for mature integration of emotions, their recognition in oneself and others depends to a great extent on the experiences in early childhood which shape the beliefs about oneself, others and the future. There is close connection between cognitive distortions and the ability for emotional regulation as well as the potential for experiencing emotional empathy. Metacognitive skills and more specifically the ability for mentalization are the main criteria for determining the personality potential of the individual for successful communication and development. The article offers an overview of emotional schema therapy which becomes more and more popular and is based on the idea that cognitive schemas are related to the so-called emotional schemas which shape the way the individual thinks about his emotions as well as his behavioral response.

МАЙНДФУЛНЕС ВЪВ ФАЛУН ГОНГ: ТЕОРЕТИЧНИ АСПЕКТИ И ПЕРСПЕКТИВИ В ЗАПАДНАТА ПСИХОТЕРАПИЯ И КОНСУЛТИРАНЕ

Росица Йорданова

Център за психично здраве и психотерапевтични практики „Хармония“

Постоянно нарастващият интерес към майндфулнес практиките през последните години, постави началото на редица изследвания относно приложението, влиянието и ефектът на източните медитативни практики върху западното общество и в частност консултиране и психотерапия. Фалун Гонг е една от най-мощните по рода си медитативни практики, в чиито основи лежат традиционни китайски ценности. До момента има малък брой проучвания за влиянието на практиката върху здравните, когнитивни и психологически аспекти при хората. Фокусът на настоящата разработка е какъв е майндфулнес елементът в тази източна практика и намира ли приложение в западната психотерапия и консултиране.

MINDFULNESS AND FALUN GONG: THEORETICAL ASPECTS AND PERSPECTIVES IN WESTERN PSYCHOTHERAPY AND COUNSELLING

Rositsa Yordanova

Mental Health and Psychotherapeutical Practice Center, "Harmony"

The evergrowing interest regarding mindfulness practice in recent years, launched series of research regarding the application, impact and effects of Eastern meditative practices on Western society and specifically – counseling and psychotherapy. Falun Gong is one of the most widespread meditation-based practices in the roots of which lie traditional Chinese values. Until now there are few researches about the influence of Falun Gong on health, cognitive and psychological

aspects of people. The emphasis in this article is about the mindfulness element within this Eastern practice and can it be applied as a method in collaboration with the psychotherapeutical approach.

ЕДИН СЛУЧАЙ НА ГРАНИЧНА ЛИЧНОСТОВА ОРГАНИЗАЦИЯ ПРЕЗ ПСИХОДИНАМИЧНАТА КОНЦЕПЦИЯ

**доц. д-р Милена Моцинова-Бръчкова, доц. д-р Пресиян Бургов,
Елица Иванова**

ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“

Представеният случай илюстрира граничната личностова организация, представляваща специфична, стабилна, патологична личностова структура, която не е транзиторно състояние, флукутиращо между невротата и психозата.

Граничната личностова организация се характеризира с дифузна идентичност, използване на примитивни защити, обикновено незасегната, но крехка способност за тестване на реалността, увредена регулация на афектите, сексуалната и агресивна експресия, инконсистентно интернализирани ценности и ниско качество на отношенията с другите. Най-общо, базисна характеристика на психичната организация при тежки личностови разстройства е липсата на интеграция на психичните структури.

Ключови думи: Гранична личностова организация, примитивни защити, дифузна идентичност, тестване на реалността, обектни отношения.

A CASE OF BORDERLINE PERSONALITY ORGANIZATION THROUGH PSYCHODYNAMIC CONCEPTION

**Assoc. Prof. Milena Motsinova-Bruchkova, PhD,
Assoc. Prof. Presiyan Burgov, PhD,
Elitsa Ivanova, PhD-candidate**

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria

The presented case illustrates borderline personality organization representing specific, stable, pathological personality organization that is not a transitory state fluctuating between neurosis and psychosis.

Borderline personality organization is characterized by diffuse identity, use of primitive defenses, usually intact, but fragile ability for reality testing, impairments in affect regulation and sexual and aggressive expression, inconsistent internalized values, and poor quality relations with others. In a nutshell – a basic characteristic feature of mental organization in severe personality disorders is a lack of integration of psychic structures.

Keywords: Borderline personality organization, primitive defenses, diffuse identity, reality testing, object relations.

ПРЕДИМСТВА ПРИ ПАРАЛЕЛНО ЛЕЧЕНИЕ С ПСИХОДРАМА И ФАРМАКОТЕРАПИЯ ПРИ ПАНИЧЕСКО РАЗСТРОЙСТВО

**д-р Гълъбина Тарашоева¹, д-р Петра Маринова²,
доц. д-р Христо Кожухаров²**

¹ Психодрама Център „Орфеус“, София

² МУ „Проф. Парашкев Стоянов“, Варна

Психодрамата е популярен метод за психологично лечение в България през последните 20 години. Въпреки това, до този момент няма научни доказателства за нейната ефективност в обществената системата за психично здраве в България.

В рамките на експериментално проучване на ефективността на психодрамата при лечение на пациенти с тревожни разстройства в Център за психично здраве „Проф. Н. Шипковенски“ в София бяха проведени последователно две психодрама групи с пациенти с паническо разстройство. Психодрама групите се водеха от екип от двама дипломирани психодраматисти, по една тричасова сесия седмично. Всяка група стартира с 10-12 пациента с паническо разстройство и работи в продължение на 6 месеца – 25 групови сесии. Паралелно с всяка от психодрама групите се изследва контролна група със същия брой пациенти с паническо разстройство – 10-12, получаващи само фармакотерапия. Всеки един от пациентите – и в психодрама групата, и в контролната група, продължаваше да получава своето регулярно фармакологично лечение и контролни прегледи от своя психиатър.

Резултати от това интервенционално проучване показаха, че пациентите, получаващи паралелно лечение с психодрама и фармакотерапия, имат статистически значимо по-изразено подобрене на тревожните симптоми, спрямо пациентите, получаващи само фармакотерапия. При това, значимо се повишава и тяхната спонтанност, и качеството на живота им, и на социалното им функциониране.

BENEFITS OF PARALLEL PSYCHODRAMA THERAPY AND PHARMACOTHERAPY IN PATIENTS WITH PANIC DISORDER

**Galabina Tarashoeva MD¹, Petra Marinova-Djambazova, MD, PhD²,
Hristo Kojuharov, MD, PhD²**

¹ Psychodrama Center Orpheus, Sofia, Bulgaria

² Medical University “Prof. Parashkev Stoyanov” Varna, Bulgaria

Psychodrama is a popular method for psychological treatment in Bulgaria in the last 20 years. However, there are no scientific evidences of its effectiveness in Bulgarian public system for Mental Health Care.

In an experimental study of the effectiveness of Psychodrama for patients with anxiety disorders two psychodrama groups with patients with panic disorders were consecutively conducted in City Mental Health Center “Prof. Dr. Nikola Shipkovensky”, Sofia, Bulgaria. The psychodrama groups were directed by a team of

2 certified psychodramatists, one 3 hours session weekly. Each group started with 10-12 patients with panic disorders and worked for 6 months – 25 group sessions. In parallel with each one psychodrama group we have control group with the same number of patients – 10-12, with anxiety disorders receiving only pharmacotherapy. Each of the patients – in the psychodrama group and in the control group continued to receive their pharmacotherapy and regular treatment from their psychiatrist.

The results of this interventional study show that patients, receiving parallel treatment with psychodrama and pharmacotherapy, have a statistically significant improvement in the anxiety symptoms versus the patients receiving only pharmacotherapy. Along with this improvement, there is a significant increase in their spontaneity and an improvement in their quality of life and social functioning.

ТЕХНИКИ ЗА ОКАЗВАНЕ НА ПСИХОЛОГИЧНА ПОМОЩ – АНАЛИЗ НА КОНКРЕТНИ СЛУЧАИ

проф. д.п.н. Стойко Иванов

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Докладът има за цел да представи техники за оказване на психологична помощ при загуба на близък човек, справяне със страх от конкретен човек и преодоляване на последствията от агресивно поведение. В него се описват конкретни случаи от практическия опит на автора, в които се прилагат както класически и утвърдени техники (автогенна тренировка, метода на празния стол, приказкотерапията, кинотерапията, ролеви игри и анализ на конкретни случаи за домашно насилие или тормоз в училище), така и собствени техники на базата на съчетаване на подходи свързани с визуализацията, семейните констелации и невролингвистичното програмиране.

Ключови думи: смърт, страх, агресивно поведение, техники за повлияване.

TECHNIQUES FOR PSYCHOLOGICAL HELP – ANALYSIS OF SPECIFIC CASES

Prof. Stoiko Ivanov, D.Sc.

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

The report aims to present techniques for providing psychological help in coping with the loss of a relative or in overcoming the consequences of aggressive behavior. It describes specific case studies from the practical experience of the author in which both classic established techniques have been applied (autogenous training method, empty chair, fairy tale therapy, cinema therapy, role playing games and case studies of domestic violence or harassment at school) together with author's own techniques based on combination of approaches related to visualization, family constellations and neuro-linguistic programming.

Keywords: death, fear, aggressive behavior, influence techniques.

**ВТОРА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОДИАГНОСТИКА И ДИАГНОСТИЧНИ
ИНСТРУМЕНТИ“ / SECOND SCIENTIFIC SESSION “PSYCHODIAGNOSTIC
AND DIAGNOSTIC INSTRUMENTS”**

**МЕТОДИ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРИВЪРЗАНОСТТА В ДЕТСКА И
ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ**

Петя Варчева¹, Николай Бонев^{1,2}

¹ докторант, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

² Институт за психично здраве и развитие

Настоящият текст представя основните съществуващи инструменти за изследване на привързаността при деца и юноши и разглежда шест от тях, намиращи най-голямо приложение през последното десетилетие. Място намират някои от класическите процедури, като „Непознатата ситуация“ (Strange Situation (SS) (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978) и „Интервю за изследване на привързаността при възрастни“ (Adult Attachment Interview (AAI) (George, Kaplan & Main, 1984/1985/1996) – сочени като „златни стандарти“ при методите за изследване на привързаността. Значително внимание е отделено на разликите в класификациите сигурен-несигурен стил на привързаност, както и на организирана-деорганизирана категория на привързаност. От съществено значение при правенето на оценка е разбирането на менталните репрезентации на взаимоотношенията на привързаност, извлечени от по-ранните преживявания с фигурата на привързаност и от несъзнаваните правила за преработка на информация и спомени, свързани с привързаността. Разработката представя на кратко и идеята за защитните процеси в теорията на привързаността на Джон Боулби, с помощта на които категоризираме привързаността като разрешена или неразрешена (George & West, 2003; Бонев, 2016).

**METHODS OF RESEARCHING ATTACHMENT IN CHILDHOOD AND
ADOLESCENCE**

Petya Varcheva¹, Nikolay Bonev^{1,2}

¹ Sofia university "St. Kliment Ohridski"- PhD Student,

² Institute for Mental Health and Development, Sofia, Bulgaria

The current text presents the main existing methods for researching attachment in children and adolescents with emphasis on six of them which have been the most applied in the last decade. In the focus of the material are some of the classical procedures, such as the Strange Situation (SS) (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978) and the Adult Attachment Interview (AAI) (George, Kaplan & Main, 1984/1985/1996) usually perceived as the “golden standards” in attachment research. Considerable attention is paid to the differences in the classifications of secure-insecure attachment style, as well as the organized-disorganized categories. In the process of assessment of key importance is the understanding of the mental

representations of the attachment relationships retrieved from the earlier experiences with the figure of attachment and the unconscious rules for the processing of information and memories related to the attachment. The material also presents in short the idea of the defensive processes in the theory of John Bowlby in accordance to which attachment is categorized as resolved or unresolved (George & West, 2003; Bonev, 2016).

СЕМЕЙНО ФУНКЦИОНИРАНЕ ПРИ ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ (СОП). СТИЛ НА РОДИТЕЛСТВАНЕ И ДИСФУНКЦИОНАЛНИ ВЯРВАНИЯ

Силвия Драгова

ОУ „Иван Вазов“ гр. Харманли

Темата за родителстването и отношенията родител-дете не губи актуалността си поради базисната динамична роля, която има за психосоциалното и емоционално развитие на детето. Тази динамика е особено силна, когато в семейството се отглежда дете със специфични потребности – образователни или не. Проучването на родителските нагласи към детето със специални потребности и наличието на дисфункционални вярвания у родителите има за цел да изясни родителството като система, приемайки го преди всичко като комплексна активност, включваща много и различни поведения, които работят индивидуално или в сътрудничество, за да повлияят на детското развитие. Родителският стил има за цел да опише съвкупността и вариациите родителски практики, обусловени от възпитанието, социалната среда, житейския опит, семейните ценности и вярвания и други. Организацията на настоящото емпирично изследване е свързана с изследването на семейното функциониране на деца със СОП, стила на родителстване при семейства с дете със специални потребности, сравнени със стила на родителстване при семейства с деца без СОП, както и да се провери дали наличието на дисфункционални вярвания на родителите се отразяват на възприетия родителски стил. Използваният за целта на изследването инструментариум се състои от Parental Attitude Research Instrument – PARI, Earl S. Schaefer и Richard Q. Bell и Automatic Thoughts Questionnaire (ATQ) – P. C. Kendall & S. D. Hollon.

FAMILY FUNCTIONING OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS. PARENTING STYLE AND DYSFUNCTIONAL BELIEFS

Silviya Dragova

“Ivan Vazov” Primary school

The topic about parenthood and the relationship between parents and children is still on the agenda as it plays a central, dynamic part in the psycho-social and emotional development of the child. This dynamic is especially strong when the family is raising a child with special needs, regardless whether the special needs are educational or not. Studying the attitude of parents towards a special needs child and the presence of dysfunctional beliefs on the part of the parents aims at clarifying

parenthood as a system, involving a lot of different attitudes which work together or on their own to influence the development of the child. The parenting style aims at describing the array and variations of parenting practices conditioned by upbringing, social environment, life experience, family values and beliefs, etc. The organization of the current empirical research is related to the studying of family functioning of children with special educational needs, the parenting style of families with a child with special educational needs, compared to the parenting style of families without such a child, and aims to check if the presence of dysfunctional beliefs on the part of parents affects the adopted parenting style. Materials used for the purposes of the research include Parental Attitude Research Instrument – PARI, Earl S. Schaefer и Richard Q. Bell and Automatic Thoughts Questionnaire (ATQ) – P. C. Kendall & S. D. Hollon.

РИСУВАТЕЛНАТА ТЕХНИКА „НЕСЪЩЕСТВУВАЩО ЖИВОТНО“ КАТО ПОМОЩНО ДИАГНОСТИЧНО СРЕДСТВО ПРИ РАБОТА С ДЕЦА

Марияна Павлова

клиничен психолог, Институт за психично здраве и развитие – София

Настоящият текст има за цел да представи рисувателната методика „Несъществуващо животно“ като помощна диагностична техника при работа с деца. Методиката е създадена от М. З. Дукаревич и Ю. С. Савенко през 1970г. Представеното описание се опира на модифицирания и разширен от А. Л. Венгер (2003г.) вариант, който се базира на анализа на над 160 рисунки на деца в различни възрастови групи (5-16г.) и различни нозологични единици, събирани в продължение на над 30-годишната му психологическа практика. Методиката е много информативна, подходяща при работа с деца над 5-годишна възраст и може да бъде използвана както за допълнителна диагностична оценка, така и в процеса на терапевтична работа. Подходяща е за изследване нивото на тревожност и самооценка, както и за идентификация на емоционални особености, посттравматични и депресивни тенденции. Представени са основните показатели за интерпретация (по Венгер), типове рисунки на несъществуващо животно, както и маркери за различни нарушения. Направен е и анализ на рисунки на деца от практиката ми като клиничен психолог в ИПЗР гр. София.

THE DRAWING TEST “NON-EXISTING ANIMAL” AS AN ASSISTING DIAGNOSTIC TOOL FOR PSYCHOLOGICAL ASSESSMENTS OF CHILDREN

Mariana Pavlova

Clinical Psychologist, Institute of Mental Health and Development, Sofia, Bulgaria

The purpose of the current article is to present the drawing test “Non-Existing Animal” as an assisting diagnostic tool for psychological treatment of children. The methodology has been created from M. Z. Dukarevich and U. S. Savenko in 1970. The presented case study is based on the modified and enlarged version of the test by A. L. Wenger (2003) who created this version based on the analysis of over 160

drawings by children from different age groups (5-16 years old) diagnosed with different mental disorders which he collected over a period of 30 years of psychological practice. This methodology is suitable for children over 5 years old, provides the clinician with lots of information and could be used for assisting diagnostic as well as therapeutic treatment. It is suitable to measure the levels of anxiety and self-esteem as well as identifying emotional characteristics, post-traumatic experiences and depressive predispositions. The article presents the main criteria for result interpretation (according to Wenger), different drawings from different types of animals as well as “red flags” for different mental disorders. The article includes analysis of children's drawings from my practice as a clinical psychologist in the Institute of Mental Health and Development in Sofia.

АРТ ПОДХОД ПРИ ДИАГНОСТИКА НА ДЕЦА С ЕЗИКОВ ДЕФИЦИТ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ – 5-7 Г.

д-р Стефка Гигова

Логопедичен център – София

Докладът представя данни от изследване на когнитивни и емоционално-поведенчески аспекти на развитието. Приложен е арт подход при подбора на методиката и анализа на резултатите.

За целта на изследването е използвана рисунка по зададена тема. Всяка творба е придружена от разказ на детето.

Изследвани са общо 35 деца. Те са разпределени в групи по възраст, пол и езиково развитие. Резултатите са обобщени чрез артистичен анализ. Данните се прилагат като допълнение към информацията от цялостно изследване при изготвяне на обща оценка на развитието в предучилищна възраст.

THE ART APPROACH IN DIAGNOSING CHILDREN WITH LANGUAGE DEFICIT IN PRESCHOOL AGES (5-7 YEARS)

Dr. Stefka Gigova

Logopedic centre – Sofia, Bulgaria

This report presents data from the research of cognitive, emotional and behavioral aspects of childhood development. The art approach was used in selecting the diagnostic “instrumentarium” of methods as well as in analyzing results. The method, which is used to achieve the research goal, is drawing to a given topic. Each one of the drawings is accompanied by a story that the child is telling. 35 children have been tested. They've all been distributed in groups according to age, sex and language development. The results have been obtained using the artistic analysis. It is used in addition to diagnostic data for assessing the child's development.

ПРИЛАГАНЕ НА ОСЕМЦВЕТНИЯ ТЕСТ НА ЛЮШЕР ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА УСТОЙЧИВИ МОТИВАЦИОННИ ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ДЕЦА В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ (ИЗСЛЕДВАНЕ НА СЛУЧАЙ)

доц. д-р Иван Бардов

*Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет,
катедра „Обща, експериментална и генетична психология“*

Статията представя изследване на случай чрез прилагане на осемцветния тест на Люшер. Изследвани са две братчета на възраст три и шест години. Техните психологични особености са били предварително наблюдавани в течение на месеци от осъществилата изследването студентка. Методиката е приложена в две експериментални условия: когато те са спокойни и след избухването на бурен конфликт помежду тях. Резултатите показват, че осемцветният Люшер тест успешно идентифицира различията в проявяваните устойчиви мотивационни тенденции при тези деца в предучилищна възраст.

Обсъждат се по-общите методологически аспекти, които са свързани с прилагането на методиките от идиографичен тип в експерименталното изследване. Очертават се различията с традиционните тестове, които се създават в рамките на класическия номотетичен подход.

APPLYING EIGHT-COLOUR LUSHER'S TEST TO IDENTIFY SUSTAINABLE MOTIVATIONAL TRENDS IN PRESCHOOL CHILDREN (CASE STUDY)

Assoc. Prof. Ivan Bardov, PhD

*Department "General, Experimental and Developmental Psychology",
Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria*

The article presents a case study applying eight-colour Lusher's test. Two brothers aged three and six years were tested. Their psychological characteristics have been previously monitored for months by the student, who conducted the study. The technique was applied in two experimental conditions: when they are calm and after the outbreak of impetuous conflict between them. The results show that the eight-colour Lusher test identified successfully differences in sustainable motivational trends in these preschool children. There is general discussion regarding methodological issues concerning the implementation of a idiographical type technique in the experimental study. Differences are outlined compared to the traditional tests that are created within the classical nomotetic approach.

ПСИХОМЕТРИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА БЪЛГАРСКАТА ВЕРСИЯ НА СЪКРАТЕНАТА СКАЛА ЗА ХИПЕРАКТИВНОСТ И ДЕФИЦИТ НА ВНИМАНИЕТО НА ВЕНДЕР ПО КРИТЕРИИТЕ НА ЮТА (WURS-25)

*Димитър Неделчев¹, Елена Пседерска¹, Кирил Бозгунов¹,
Георги Василев¹, Жасмин Василева²*

¹ *Български институт по зависимости, София, България*

² *Department of Psychiatry, Virginia Commonwealth University, Richmond, USA*

Статията разглежда психометричните характеристики на българската версия на една от най-широко използваните скали за измерване на хиперактивност и дефицит на вниманието при възрастни, а именно Скалата на Вендер по критериите на Юта (WURS-25), самооценъчен въпросник, съставен от 25 айтема. Българският превод на WURS беше попълнен от 396 участника, голяма част от които бяха в продължителна ремисия от зависимост към героин или амфетамини. Експлораторни факторни анализи показаха, че текущата извадка се описва най-добре от трифакторна структура – (1) *самочувствие*; (2) *импулсивност/избухливост*; и (3) *дефицит на вниманието/затруднения в училище*. Общата скала показва отлична вътрешна консистентност ($\alpha = .92$). Вътрешната консистентност на факторите беше от много добра до отлична (α от 0.80 до 0.92). Факторът *самочувствие* корелираше умерено с факторите *импулсивност/избухливост* ($r = .49$) и *дефицит на вниманието/затруднения в училище* ($r = .42$). Корелацията между факторите *импулсивност/избухливост* и *дефицит на вниманието/затруднения в училище* беше значителна ($r = .68$). Резултатите показват, че българската версия на WURS-25 е надежден инструмент с добри психометрични качества, включително и при хора, зависими към психоактивни вещества.

Ключови думи: WURS-25, хиперактивност и дефицит на вниманието, факторна структура.

PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF THE BULGARIAN VERSION OF THE WENDER UTAH RATING SCALE (WURS-25) FOR ADHD

*Dimitur Nedelchev¹, Elena Psederska¹, Kiril Bozgunov¹, Georgi Vasilev¹,
Jasmin Vassileva²*

¹ *Bulgarian Addictions Institute, Sofia, Bulgaria,*

² *Department of Psychiatry, Virginia Commonwealth University, Richmond, USA*

This article evaluates the psychometric properties of the Bulgarian version of one of the most widely used measures of attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) in adults, namely the Wender Utah Rating Scale (WURS-25), a 25-item self-report measure. The Bulgarian translation of the WURS-25 was completed by 396 participants, many of who had a history of dependence on heroin or amphetamines and were currently in protracted abstinence. Exploratory factor analyses revealed that a three-factor structure of the WURS-25 best fits the current sample: (1) *self-esteem*; (2) *impulsivity/irritability*; and (3) *attention deficit/difficulties in school*. The internal consistency of the total scale score was excellent ($\alpha=.92$). The consistency of

all subscales ranged from very good to excellent ($\alpha=.80-.92$). The factor *self-esteem* correlated moderately with the factors *impulsivity/irritability* ($r=.49$) and *attention deficit/difficulties in school* ($r=.42$). The correlation between *impulsivity/irritability* and *attention deficit/difficulties in school* was strong ($r=.68$). These results reveal that the Bulgarian version of the WURS-25 is a reliable instrument with good psychometric properties, including among substance dependent individuals.

Keywords: WURS-25; attention deficit/hyperactivity; factor structure.

АДАПТАЦИЯ НА ВЪПРОСНИК ЗА КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ ПРИ ХОРА С РЕПРОДУКТИВНИ ПРОБЛЕМИ: FERTILITY QUALITY OF LIFE TOOL

Мина Неделчева¹, д-р Ваня Сазова²

¹ магистър по Клинична психология към
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

² доктор по Клинична психология в професионално направление Медицинска психология Българска Асоциация по Репродуктивна психология (БАРП)

Множество психологични изследвания посочват, че получаването на психологическа грижа наред с медицинската, е много важно за изхода от лечението за пациентите с репродуктивни проблеми. Fertility Quality of Life tool (FertiQoL) е инструмент, който измерва качеството на живот при хора с репродуктивни затруднения. Той прави оценка на тяхното функциониране в няколко основни области като емоции и когниции, телесно преживяване, социални отношения и връзка с интимния партньор. Инструментът също изследва как пациентът преживява процеса на лечение на репродуктивния проблем и дали е рисков за напускане на терапията.

Целта на настоящото изследване беше да се направят първи стъпки към адаптацията на FertiQoL за България. Въпросникът беше преведен на български език и неговите психометрични характеристики бяха оценени в новата културна среда. Беше проверена и потвърдена конструкторна валидността на инструмента. Бяха направени експлораторен и конфирматорен факторен анализ, които потвърдиха неговата съдържателна валидност, както и йерархичната му факторна структура. Отделните фактори корелират помежду си с умерена до силна корелация. Коефициентите на алфа на Кронбах за всички скали (с изключение на две) са над .8. Бяха изготвени предварителни норми за интерпретация на индивидуални или групови резултати.

От цялостния анализ може да се заключи, че инструментът е валиден за българската културна среда, работи добре и мери надеждно.

ADAPTATION OF A QUESTIONNAIRE ASSESSING QUALITY OF LIFE OF PEOPLE WITH REPRODUCTIVE PROBLEMS: FERTILITY QUALITY OF LIFE TOOL

Mina Nedelcheva¹, Dr. Vanya Savova, PhD²

¹ Master in Clinical psychology in Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria

*² Dr. Vanya Savova, PhD in Clinical Psychology
Bulgarian Association of Reproductive Psychology (BARP)*

Many psychological researches show that receiving psychological support along with the medical care is very important for the treatment outcome for patients with infertility problems. Fertility Quality of Life tool (FertiQoL) is a questionnaire which estimates quality of life of people with reproductive difficulties. It estimates patients' functioning in several basic areas of life such as emotions, cognitions, somatic experience, social and intimate relationships. The tool also estimates patients' experience in the process of treatment, and assesses the risk of dropping the therapy.

The purpose of this research is to make the first steps towards the adaptation of FertiQoL for Bulgaria. The questionnaire was translated in Bulgarian and its psychometric properties were assessed in the new cultural environment. Its construct validity was confirmed. Exploratory and confirmatory factor analyses which confirmed the tool's content validity and its hierarchical factor structure were conducted. The different factors correlated with each other with moderate to strong correlation. All Cronbach's alpha coefficients (except for two) were above .8. Preliminary norms for interpretation of individual and group results were derived.

From the whole analysis it is possible to conclude that FertiQoL is a valid and reliable tool to be used in the Bulgarian cultural environment.

МЕЖДУНАРОДНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПРИЛОЖИМОСТТА НА РЪКОВОДСТВО ЗА МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ „РУТИННА ПСИХОСОЦИАЛНА ГРИЖА ПРИ СТЕРИЛИТЕТ И МЕДИЦИНСКИ АСИСТИРАНА РЕПРОДУКЦИЯ“ НА ЕВРОПЕЙСКОТО ОБЩЕСТВО ПО ЧОВЕШКА РЕПРОДУКЦИЯ И ЕМБРИОЛОГИЯ

***д-р Ваня Савова¹, д-р Томое Коизуми², д-р Петра Торн³,
проф. д-р Миуки Накайма⁴***

¹ Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България

*² Национален изследователски институт за детско здраве и развитие,
Япония*

*³ Немско дружество по репродуктивна психология; Международна
организация за консултиране при стерилитет, Германия*

⁴ Университет Осака, Япония

Целта на изследването е да проучи приложимостта на Ръководство за медицински персонал „Рутинна психосоциална грижа при стерилитет и медицински асистирана репродукция“ на Европейското общество по човешка

репродукция и ембриология - 2015 в три държави: България, Германия и Япония. Изследването проверява дали доставчиците на психосоциални грижи спазват препоръките на Ръководството или не, фокусирайки се върху периода по време на лечение. Изследва се и как клиниките по репродуктивно здраве изпълняват препоръките в ежедневната клинична практика в случай, че са внедрили Ръководството и как се задоволяват потребностите на пациентите в случай, че не предлагат професионални психосоциални услуги. Основните изследователски въпроси са: получават ли пациентите адекватни психосоциални грижи, кой предлага психосоциални грижи в медицинската система при стерилитет и как клиничният екип предоставя професионални психосоциални грижи. Селектирани са шест ин-витро клиники с над 200 ин-витро и ембриотрансфер цикъла годишно в трите държави. Използван е специално разработен полуструктуриран въпросник със смесени дихотомни и открити въпроси, последван от полуструктурирани интервюта с ръководителите и лекарите-доставчици на психосоциални услуги във всяка клиника и държава. Направена е количествена и качествена оценка на резултатите със съответните препоръки относно качеството на изпълнение на Ръководството.

INTERNATIONAL FEASIBILITY STUDY OF EUROPEAN SOCIETY OF HUMAN REPRODUCTION AND EMBRYOLOGY “ROUTINE PSYCHOSOCIAL CARE IN INFERTILITY AND MEDICALLY ASSISTED REPRODUCTION – A GUIDE FOR FERTILITY STAFF” GUIDELINE

Vanya Savova, PhD¹, Tomoe Koizumi, PhD², Petra Thorn, PhD³, Miyuki Nakayama, PhD⁴

¹ Sofia University, Bulgaria

² National Research Institute for Child Health and Development, Japan

³ German Society for Infertility Counselling; International Infertility Counselling Organisation-IICO, Germany

⁴ Osaka Prefecture University, Japan

The aim of the study is to examine the feasibility of the European Society of Human Reproduction and Embryology “Routine Psychosocial Care in Infertility and Medically Assisted Reproduction – a Guide for Fertility Staff” Guideline-2015 in three states: Bulgaria, Germany and Japan. The study investigates whether psychosocial care providers are aware of each recommendation of the guideline or not, focusing on the treatment period of time. The study also examines how reproductive health clinics perform each recommendation in their routine care if they have implemented the Guideline and how they meet psychosocial needs of the patients if they do not provide professional psychosocial services. The main research questions are: do patients receive adequate psychosocial care; who provides psychosocial care in infertility medical system; how does clinical staff provide professional psychosocial services. Six IVF clinics providing more than 200 IVF-ET cycles per year in the three countries have been selected for the study. A semi-structured questionnaire with dichotomous questions and open-ended questions are held, followed by semi-structured interviews with psychosocial care providers in each country. Qualitative

and quantitative evaluation of the results is maintained and conclusion with discussion and consideration about the quality of performance of the Guideline is reported.

ОЦЕНКА НА ПСИХОПАТИЯ В ЮНОШЕСКА НЕКЛИНИЧНА ИЗВАДКА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ДАННИ ОТ ДВА САМООПИСАТЕЛНИ ИНСТРУМЕНТА (TriPM и YPI)

ас. Светлина Колева, проф. д.пс.н. Пламен Калчев
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Представена е апробация на скалата за оценка на психопатия – *Триархична мярка за психопатия* (Triarchic Psychopathy Measure, TriPM) (Patrick, 2010) с български юноши. TriPM е базирана на модела на К. Патрик (Patrick et al., 2009), дефиниращ психопатията като комбинация от три фенотипни личностови характеристики – *Дързост, Бруталност и Невъздържаност*. Изследвани са 592 юноши на възраст между 13 и 18 години. Експлораторният факторен анализ възпроизвежда оригиналната трифакторна структура на TriPM, с частично разместване на малък брой айтеми. Конструктната валидност на TriPM е оценена чрез връзки: (1) с *Юношески въпросник за психопатни черти* (Andershed et al., 2002), българска адаптация за юношеска възраст (Калчев, 2016), като са проверени и резултатите за редуцирания „триархичен модел“ на YPI (Drislane et al., 2014); (2) с *Тъмната триада – кратка версия* (Short Dark Triad, SD3, Jones & Paulhus, 2014) за оценка на психопатия, нарцисизъм и макиавелизъм (в настоящото изследване SD3 е в процес на апробация, заедно с TriPM). Корелационните анализи и структурните модели показват добри прогностични възможности на TriPM по отношение на независимите мерки на оценка. Заедно с високите равнища на вътрешна съгласуваност, резултатите потвърждават психометричните характеристики на TriPM и перспективите за използване на инструмента с български юноши.

PSYCHOPATHY ASSESMENT IN YOUTH NONCLINICAL SAMPLE – COMPARISON ANALYSIS OF DATA FROM TWO SELF-REPORT INSTRUMENTS

Assist. Prof. Svetlina Koleva, Prof. Plamen Kalchev, PhD
Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria

The current study presents the Bulgarian approbation of a psychopathy assessment scale - Triarchic Psychopathy Measure (TriPM, Patrick, 2010) in an adolescent sample (N=592), age 13 to 18. TriPM is based on the Triarchic model proposed by Patrick et al. (2009), where psychopathy encompasses three phenotypic constructs: *disinhibition, boldness, and meanness*. The original three-factor structure of TriPM is examined and confirmed with exploratory factor analysis, with partial displacement of a few items. Construct validity is measured via: (1) Youth Psychopathic Traits Inventory (YPI, Andershed et al., 2002), Bulgarian adaptation (Kalchev, 2016), results of reduced “Triarchic model” of YPI (Drislane et al., 2014)

were also discussed; (2) *Short Dark Triad* (SD3, Jones & Paulhus, 2014) for assessment of psychopathy, narcissism, and machiavellism, in a process of approbation with TriPM. Correlation analysis and the conducted structural models state good predictive capacity of TriPM. This, together with high levels of internal consistency confirm the instrument's psychometric characteristics and its perspective of application with Bulgarian adolescents.

ПАРАНОЯТА В СЪДБАТА НА П. К. ЯВОРОВ

доц. д-р Георги Койчев

Индивидуална практика

Прави се опит за психопатологична оценка на самоубийството на Яворов, която да отдели евентуална патологичност в сложната система от отношения между поета, Лора и тяхното обкръжение. Разглеждат се наличните данни за най-важните замесени лица с ясното съзнание за опасността от опростителство в изключително драматичната по това време за България обстановка. Разчита се на точността на клиничните критерии за изводи, отнасящи се само за отделните личности.

PARANOIA IN THE FATE OF P. K. YAVOROV

Assoc. Prof. of psychiatry G. Koychev, DM

Private practice

Attempting for psychopathological assessment of Yavorov's suicide that separates possible pathology in the complexity of relations between the poet, Lora and their surroundings. Available data are considered on the most important persons involved, aware of the danger of simplification of the extremely dramatic at that time Bulgarian atmosphere. It relies on the accuracy of clinical criteria for conclusions relating only to individuals.

АЛКОХОЛНА ЗЛОУПОТРЕБА ПРИ ХОСПИТАЛИЗИРАНИ ПАЦИЕНТИ В УМБАЛ „ЦАРИЦА ЙОАННА – ИСУЛ”

д-р Фани Цуракова

Кабинет по психиатрия, УМБАЛ „Царица Йоанна – ИСУЛ”, гр. София

Цел на проучването: Установяване на нивото на алкохолна злоупотреба и зависимост при хоспитализирани пациенти в УМБАЛ „Царица Йоанна – ИСУЛ”.

Метод: 14-дневно проучване преди дехоспитализацията на алкохолната употреба на всички хоспитализирани пациенти в УМБАЛ „Царица Йоанна – ИСУЛ”. Проучването се извършва чрез Идентификационен тест за разстройство, свързано с употреба на алкохол (AUDIT).

Резултати: Намира се значимо по-високо ниво на алкохолна злоупотреба и алкохолна зависимост от регистрирането по време на обслужването на соматичното заболяване.

Обсъждане: Хоспитализацията по повод на соматично заболяване е добра възможност да бъде идентифицирана алкохолна злоупотреба и зависимост. За съжаление, и по време на хоспитализацията, с изключение на случаите довели до делир, алкохолната болест във висок процент остава неразпозната.

Ключови думи: Алкохолна злоупотреба, алкохолна зависимост, алкохолна болест в многопрофилна болница.

ALCOHOL ABUSE IN HOSPITALIZED PATIENTS IN UNIVERSITY HOSPITAL "TSARITSA YOANNA – ISUL"

Dr. Fannie Tsurakova

*Department of Psychiatry, University Hospital "Tsaritsa Yoanna – ISUL", Sofia,
Bulgaria*

Aim of the study: Establishing the level of alcohol abuse and dependence in patients hospitalized in the University Hospital "Tsaritsa Yoanna-ISUL".

Method: 14-day study before hospital discharge of alcohol use on all patients hospitalized in the University Hospital "Ts. Yoanna-ISUL". The study was done by Identification test for a disorder associated with alcohol use (AUDIT).

Results: It is significantly higher level of alcohol abuse and alcohol dependence by registering at the service of somatic disease.

Conclusion: Hospitalization for physical illness is a good opportunity to be identified alcohol abuse and dependence. Unfortunately, during hospitalization, with the exception of cases which led to delirium, alcohol disease in a high percentage remains unrecognized.

Keywords: Alcohol abuse, alcohol dependence, alcohol disease in the general hospital.

ОЦЕНКА НА КРИТИЧНОСТТА В СЪДЕБНОПСИХОЛОГИЧНАТА ПРАКТИКА

К. Куков, П. Маринов, С. Раловска, Д. Пискулийска, А. Петрова

*Медицински университет „Проф. Параскев Стоянов“ гр. Варна
МБАЛ „Св. Марина“, отделение по съдебна психиатрия*

Оценката на критичността в съдебнопсихологичната и съдебно психиатричната практика е от изключителна важност когато се касае за психична болест и агресия. В специализираната литература има множество термини, които се припокриват, но не дава цялостен поглед върху проблема. Това са инсайт, термин зает от психотерапията и в частност от психоанализата, анозогнозия термин от невронауките, критичност термин употребяван в патопсихологията. В българската специализирана литература по клинична и съдебна психология, както и в областта на психиатрията този проблем е малко разглеждан. В настоящата разработка, ще се представят компонентите на съдебнопсихологичната оценка на критичността, както и специализираните методики използвани в съдебната практика.

ASSESSMENT OF INSIGHT IN FORENSIC PSYCHOLOGY PRACTICE

K. Kukov, P. Marinov, S. Ralovska, D. Piskuliyska, A. Petrova

Medical University of Varna "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov"

University Hospital St. Marina – Varna

In terms of mental illness and aggression, the assessment of insight in forensic psychology and forensic psychiatry is of key importance. Various terms for insight spread in scientific literature. Some of them overlap. However, each of them fails to fully describe the problem. These are insight, which originates from psychopathology (and more specifically, from psychoanalysis) and anosognosia from neuroscience. Specialized Bulgarian literature in clinical and forensic psychology, as well as Forensic psychiatry has rarely looked into this problem. Our review presents the components of the assessment of insight in forensic psychology as well as the specific methodology applied in the forensic practice.

ТРЕТА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОПАТОЛОГИЯ“ THIRD SCIENTIFIC SESSION “PSYCHOPATOLOGY”

ВЪЗПРИЕМАНЕ НА ОБРАЗИТЕ И ЕМОЦИОНАЛНО ИНВЕСТИРАНЕ В РАЗКАЗИТЕ НА ТАТ ПРИ ДЕПРЕСИВНИ И ТРЕВОЖНИ РАЗСТРОЙСТВА

доц. Паулина Петкова¹, София Димитрова²

¹ *Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“*

² *докторант, Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

Настоящото съобщение представя сравнителен анализ на възприемането на образи и емоционалното инвестиране в разказите на проективния Тематично-асцептивен тест между пациенти с депресия и тревожност. Интерпретацията е направена върху българската адаптация на интерпретативната схема на Westen, която дава възможност за изследване и дълбочинен анализ на възприятията, емоционалните преживявания и емоционалното инвестиране в различни аспекти от реалността. Възприемането на образи се интерпретира в широк диапазон от недиференцирани, прости, едномерни до комплексни репрезентации, съдържащи сложни аспекти на психологични преживявания при възприемане на човешката личност като система от процесни интеракции с другите индивиди от обкръжението. Интерпретацията за капацитета на емоционалното инвестиране обхваща диапазона от първични, егоцентрични цели, стереотипно състрадание, до взаимовръзка с другите, ориентация към подкрепа, репарирание през вина и ангажиране със значими цели. Психодиагностичните анализи показват специфични различия между депресивните и тревожни пациенти.

REPRESENTATION PERCEPTION AND EMOTIONAL INVESTMENT IN TAT STORIES OF PATIENTS WITH DEPRESSION AND ANXIETY

Assoc. Prof. Pavlina Petkova, DSc, PhD¹, Sofiya Dimitrova²

¹ *Free university of Varna "Chernorizec Hrabar", Varna, Bulgaria*

² *PhD student in Clinical psychology, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria*

The article presents a comparable analysis of representation perception and emotional investment in TAT stories between patients with depressive and anxiety disorders. Using the Bulgarian standardized version of the interpretative schema by D. Westen (SCORS) the researchers investigated the perceptions, affect and emotional investment in different aspects of reality. Representation perception is interpreted widely starting from non-differentiated, simple, unidimensional representations to more complex ones containing multidimensional aspects of psychological experience as perceiving human personality as a system of interactions. The interpretation of the potential for emotional investment ranges from primary, egocentric goals, and common empathy to sincere relatedness with others, support, and engagement with meaningful goals. The psychological assessment and analysis show specific differences between patients with anxiety and depression.

АЛЕКСИТИМИЯ – ЛИПСАТА НА ДУМИ ЗА ЧУВСТВОТА

Траянка Григорова

Институт за изследване на населението и човека

Настоящият доклад има за цел да представи формирането и развитието на конструкта алекситимия. Той е изграден от три основни фактора. Първият се отнася до способността на човек да идентифицира и дискриминира собствените си чувства и емоции, както една от друга, така и от телесните усещания, придружаващи емоционалния аразуъл. Вторият е свързан с възможността изпитваните чувства да бъдат вербализирани с ясни и разбираеми за другите описания. Третият компонент, с който се асоциира алекситимия, е външно ориентираното мислене.

Много изследователи свързват алекситимия с проявата на различни заболявания, в това число и психични разстройства. Нашият интерес е фокусиран предимно върху клинични популации от пациенти с хранителни разстройства и такива с изразена депресивна симптоматика.

По отношение на методите за измерване на нивото на алекситимичност са разработени редица самооценъчни въпросници, проективни методики и полуструктурирани интервюта, но като най-надежден и използван във времето се е доказал TAS-20.

Ключови думи: алекситимия, трифакторна структура, емоции, хранителни разстройства, депресия.

ALEXITHYMIA – LACK OF WORDS FOR FEELINGS

Trayanka Grigorova

Institute for population and human studies (IPHS)

The current report aims to present the formulation, development of construct alexithymia. This construct is connected with a person's ability to identify and discriminate his own feelings and emotions from each other, and the bodily sensations. Alexithymia is associated with the ability to formulate and express one's own feeling to others. The third component, which is associated with alexithymia is externally oriented thinking.

According to several studies alexithymia is related with a number of different disorders. Our interest is focused primarily on clinical groups of patients with eating disorders and depressive symptoms.

Alexithymia measurement process could be realised in a different ways such as self-report scales, projective techniques and semi-structured interviews, but the most reliable and commonly used over time has proven TAS -20.

Keywords: Alexithymia, three factor structure, emotions, eating disorders, depression.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПРОФИЛИ НА ЗАВИСИМИ ОТ АЛКОХОЛ И МАРИХУАНА – СРАВНИТЕЛЕН КАЧЕСТВЕН АНАЛИЗ

доц. д-р Емилия Алексиева¹, Благовест Инджев², Лора Леонтиева²

¹ *Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

² *Нов български университет (НБУ)*

Целта на реализираното изследване е да се сравнят психологическите профили на две групи лица – зависими от алкохол и зависими от марихуана според профилите им по MMPI 2. Използвахме качествен анализ на данните по две причини: от една страна групата зависими от марихуана е малка – 6 лица, поради практическата трудност лица с такава зависимост да бъдат идентифицирани, а от друга – поради важността на личностните профили на алкохолно зависимите за тяхното лечение.

За получаването на психологическите профили използвахме MMPI 2, тъй като тази версия на метода предоставя много богата информация за психичното функциониране на изследваните лица.

Основната ни хипотеза беше, че в личностните профили на двете групи зависими ще има сходства (с които вероятно се свързва зависимостта), но и различия, с които вероятно се свързва избора на веществото.

Резултатите, които получихме, потвърдиха тази хипотеза.

DEPENDENT ON ALCOHOL AND ON MARIJUANA – COMPARATIVE QUALITATIVE ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL PROFILES

Assoc. Prof. Emilia Alexieva, PhD¹, Blagovest Indjev², Lora Leontieva²

¹ *University of Sofia “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria*

² *New Bulgarian University, Bulgaria*

The purpose of the realized study is to compare the psychological profiles of two groups of individuals – dependent on alcohol and dependent on marijuana, according to their profiles on MMPI 2. We used qualitative data analysis for two reasons: first group dependent on marijuana is small - 6 persons due to the practical difficulty people with such a dependency to be identified, on the other - because of the importance of personal profiles alcohol dependent for their treatment.

To obtain psychological profiles we used MMPI 2 since this version of the method provides rich information on mental functioning of the respondents.

ТИП III АЛКОХОЛНА ЗАВИСИМОСТ ПРИ ЖЕНИ В БЪЛГАРИЯ СПОРЕД ТИПОЛОГИЯТА НА ЛЕШ

ас. д-р Десислава Иванова

ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград

Чрез специализиран софтуер е извършено типологизиране за алкохолна зависимост при жени в България според типологията на Леш. Материалът цели да насочи вниманието на експертите по зависимости към спецификата на клиничната картина при жени в българската популация с характеристиките на тип III алкохолизъм по Леш. Акцентът е върху необходимостта от разработване на успешна психотерапевтична система, основава на конкретни психологически принципи и отговаряща на целите на индивидуалната промяна – съобразени едновременно с джандърните характеристики и с изведеното клъстерно разпределение на женския алкохолизъм тип III в българска популация според Типологията на Леш.

TYPE III ALCOHOL DEPENDENCE OF WOMEN IN BULGARIA ACCORDING TO LESCH ALCOHOLISM TYPOLOGY

Assist. Prof. Desislava Ivanova, PhD

South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria

Through specialized software there was conducted typology of alcohol dependence of women in Bulgaria, according to Lesch Alcoholism Typology. The paper aims to draw the attention of addiction experts to the specifics of the clinical manifestations of women in Bulgarian population in agreement with the patterns of diagnosed Type III alcoholism in Lesch. The emphasis is on the need to develop a successful psychotherapeutic system based on specific psychological principles and relevant to the objectives of the individual change tailored to both gender characteristics and displayed cluster distribution of female alcoholism Type III in Bulgarian population according to Lesch Alcoholism Typology.

Keywords: Alcohol dependence, Type III, women, Lesch Typology, psychotherapy.

НОВ ПОДХОД КЪМ АФЕКТИВНОСТТА ПРИ „НЕАФЕКТИВНИ” ПСИХОЗИ

Ева Хараланова, д-р Светлозар Хараланов, д.н.

Катедра по психиатрия и медицинска психология, Медицински университет – София

В рамките на невробиологичния подход, шизофренните психози се разглеждат като *неафективни*, докато почти всички психологични концепции приемат, че в основата им лежи *засилена* афективност. От друга страна, при шизофренно болни се установяват дефицити в перцепцията на афективни стимули, но има и данни за придаване на емоционална значимост на неафективни стимули.

За обяснение на противоречията ние предлагаме оригинален интегративен йерархичен подход, според който афективната *редукция* в отговор на афективни (емоционално значими) стимули е проява на базисния шизофренен процес в мозъка, докато надстроена над него шизофренна психоза е свързана с противоположно отклонение от нормата (афективна *продукция*) и се проявява с придаване на емоционална значимост на неафективни (емоционално неутрални) стимули.

Теоретичната ни хипотеза бе потвърдена емпирично чрез количествено измерване на емоционалното активиране, емоционалната валентност и преживяването за заплаха от неутрални социални сцени. Резултатите показаха, че интензивността на емоционалните преживявания е значително по-висока при психотичните пациенти. Според нас, невробиологичните основи на психотичното симптомообразуване (мезолимбична хипердопаминергия и свърхактивиране на амигдалата) обуславят ендогенна *хиперафективност*, която неосъзнавано се проектира върху неутрални стимули и погрешно се преживява като предизвикана от тях. Оттук се извежда клиничното и теоретично значение на новия подход за вникване в невробиологичните и психологичните механизми както на психотичното симптомообразуване, така и на антипсихотичния терапевтичен ефект.

A NOVEL APPROACH TO AFFECTIVITY IN “NON-AFFECTIVE” PSYCHOSES

Eva Haralanova, Svetlozar Haralanov, MD, PhD

Department of Psychiatry and Medical Psychology, Medical University, Sofia, Bulgaria

Within the neurobiological approach, schizophrenic psychoses are considered to be *non-affective*. In contrast, most psychological theories admit that they are resulting from *increased* affectivity. Besides, there is empirical evidence for both deficits in the perception of affective stimuli and misattribution of emotional salience to non-affective stimuli in schizophrenia.

To explain these contradictions we propose an original integrative hierarchic model. It posits that affective *reduction* in response to affective (emotionally salient)

stimuli is due to the basic disease process in the brain, while the superimposed schizophrenic psychosis is related to an opposite deviation from the norm – affective *production*, manifested by misattribution of emotional salience to non-affective (emotionally neutral) stimuli.

This theoretical hypothesis was empirically confirmed by us using dimensional measures of emotional arousal, emotional valence and experience of threat from neutral social scenes. Our results revealed that the intensity of emotional experience was significantly higher in the *psychotic* patients. We hypothesized that the neurobiological foundations of psychotic-symptom formation (such as mesolimbic hyperdopaminergia and amygdala hyperactivation) might lead to endogenous hyper-affectivity, unconsciously projected on neutral stimuli and erroneously experienced as caused by them. We conclude by arguing that the new approach might have clinical and theoretical implications for better understanding of the neurobiological and psychological mechanisms of both psychotic-symptom formation and antipsychotic-treatment effects.

УЯЗВИМОСТ НА ЛИЧНОСТТА КЪМ СИНДРОМА НА ПРОФЕСИОНАЛНО ИЗПЕПЕЛЯВАНЕ

Кристина Георгиева, акад. проф. д-р Дроздстой Стоянов, д.м.

Медицински университет, гр. Пловдив; Технологичен център за спешна медицина, Пловдив

В съвременния динамичен свят на информационна натовареност и конфликтни ситуации от различен характер, честотата на емоционалното стресово състояние все повече нараства и обхваща всички социални групи. Негативните източници за професионален стрес могат да бъдат свързани както с организационните характеристики и процеси, условията на труд и междуличностните взаимодействия, така и с личностните предиктори на служителя. Влиянието на личността върху прогнозиране на поведението на даден служител представлява значителен интерес за психолозите с акцент ефективността на изпълнение на служебните задължения като факторна променлива.

Повечето изследвания, съществуващи до момента, са съсредоточени върху психопатологията на възникнал вече бърнаут, докато теорията и изследванията на Клонинджър и колектив насочват внимание върху психосоциалния контекст на здравни специалисти с цел планиране и превенция при справянето с евентуално професионално изчерпване. Настоящият доклад „стъпва“ върху тяхното проучване, като разширява популацията на емпиричното изследване и включва освен здравни специалисти и работещи в сферата на социалните услуги. За основа на своето проучване Клонинджър и колектив използват психобиологичната теория, според която личността на човек е единство от темперамент и характер. Инструментариумът на Клонинджър обхваща четири области на темперамента и три области на характера. Темпераментовият и характеров инвентар (TCI) осигурява ефективен начин да се опише старателно личността и да се предвидят както положителни, така и отрицателни аспекти на здравето. Резултатите

потвърждават теоретичното предположение, че за появата на бърнаут синдрома е необходимо реципрочно взаимодействие между личната уязвимост и психологическия климат на организацията. По този начин те създават един порочен кръг на причинно-следствено взаимодействие.

Важно е служителите да са наясно с последиците за здравето, предизвикани от стреса и бърнаут синдрома, за да развият умения за тяхното преодоляване и възстановяване на собствените си енергийни ресурси. Добрата превенция за бърнаут включва промоция на личностното и професионално благополучие на всички нива: физическо, емоционално, психическо и духовно, като това трябва да се случва през целия жизнен цикъл на човека.

PERSONAL VULNERABILITY TO BURNOUT SYNDROME

Christina Georgieva, Acad. Prof. Drozdostoy Stoyanov, MD, PhD

Medical University, Plovdiv; Technology Center for Emergency Medicine Plovdiv, Bulgaria

In modern dynamic world of information and conflict situations of different nature incidence of emotional stress is growing and encompasses all social groups. Negative sources for professional stress can be related to both organizational characteristics and processes, working conditions and interpersonal interactions as well as employee's personality profile predictors. The influence of personality on forecasting the behavior of an employee is of significant interest for psychologists, focusing efficiency of duties performance as a factor variable.

Most current and earlier studies are focused on the psychopathology of burnout whilst Cloninger's model draws attention to the psychosocial context of health professionals in terms of planning and prevention of professional exhaustion. This paper "builds" on their research, expanding population of empirical research and includes workers in social services besides health professionals. The basis of this research is psychobiological theory where the personality is regarded as unity of temperament and character. The methods developed by Cloninger cover four dimensions of temperament and three dimensions of character. The Temperament and Character Inventory-revised (TCIR) provides an efficient way to describe thoroughly personality and to provide both positive and negative aspects of health. The results confirm our theoretical assumption that for the emergence of burnout syndrome it is necessary to implicate reciprocal interaction between personal vulnerability and psychological climate of the organization in a vicious circle of causal interaction.

It is important to raise employees' awareness of the health effects caused by stress and burnout syndrome and to develop skills to overcome them and restore their own energy resources. The best approach for prevention of burnout includes promotion of personal and professional well-being on all levels: physical, emotional, mental and spiritual, it should be happening throughout human's life.

ЕПИЛЕПСИЯ И ТРЕВОЖНОСТ. ВЪЗРАСТОВА ДИНАМИКА

К. Георгиев¹, А. Шопова², М. Колева³, С. Шопова⁴

*¹ Магистърска програма „Клинична и консултативна психология“,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“, София*

*² Отделение по епилепсия, Многопрофилна болница за активно лечение по
неврология и психиатрия „Св. Наум“, София*

*³ Клиника по нервни болести за деца, Многопрофилна болница за активно
лечение по неврология и психиатрия „Св. Наум“ София*

*⁴ Невропсихологичен кабинет, Многопрофилна болница за активно лечение
по неврология и психиатрия „Св. Наум“, София*

Въведение: Тревожността при епилепсия е недостатъчно проучен проблем. Изследванията показват около два пъти по-високи нива на тревожност при епилептиците в сравнение с нивата при общата популация.

Цел: Установяване влиянието на фактора възраст върху нивото на тревожност при пациенти с епилепсия.

Методи: Въпросник на Спилбъргър за оценка на тревожността (STAI); t-тест (тест на Стюдънт); компютърни програми SPSS и Microsoft Excel.

Обект на изследването: Включени са 50 пациенти с епилепсия, от които 20 са на възраст под 18 години и 30 – над 18 години. От тях мъжете са 30, а жените – 20.

Резултати: Изследването показва индикации за възрастова динамика при разгръщане на два типа тревожност. Нивата на ситуативна тревожност в групата на пациентите над 18 години са по-високи, докато пациентите под 18 години показват по-високи нива на личностна тревожност. Установиха се полови различия, като в групата пациенти под 18 години мъжете проявяват по-високи нива както на ситуативна, така и на личностна тревожност. Жените над 18 години показват по-ниски стойности от мъжете при ситуативната тревожност в същата възрастова група и по-високи по отношение на личностна тревожност, като последното различие е статистически значимо. Всички групи изследвани лица показват по-високи стойности по двата типа тревожност спрямо средните, изведени за българския социално-културен контекст.

Заклучение: Установената възрастова динамика при разгръщането на ситуативна и личностна тревожност при пациенти с епилепсия е достатъчно основание за бъдещо разширяване на проучването.

Ключови думи: епилепсия, тревожност, възрастова динамика.

EPILEPSY AND ANXIETY – AGE DYNAMIC

K. Georgiev¹, A. Shopova², M. Koleva³, S. Shopova⁴

¹ *Clinical and consulting psychology master program at Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria*

² *Epilepsy department at Multispeciality hospital for active treatment of neurology and psychiatry “St. Naum, Sofia, Bulgaria*

³ *Nervous children diseases clinic at Multispeciality hospital for active treatment of neurology and psychiatry “St. Naum”, Sofia, Bulgaria*

⁴ *Neuropsychological cabinet at Multispeciality hospital for active treatment of neurology and psychiatry „St. Naum”, Sofia*

Introduction: Anxiety in epilepsy is not well enough researched problem. Studies show more than 2 times higher levels of anxiety at epileptics compared to common population.

Aim: Establishment of the influence of age factor on anxiety level of patients with epilepsy.

Methods: Spielberger questionnaire of anxiety evaluation (STAI), t-test (Student test), SPSS and Microsoft Excel computer programs.

Research object: There are included 50 patients with epilepsy – 20 of them under 18 years old and 30 – beyond. 30 of them are men, 20 – women.

Results: The study showed age dynamic indication at two type of anxiety spread. Situative anxiety level at patients above 18 is higher than those of under 18 years old, while patients under 18 years show higher level at personal anxiety. Gender differentiations were specified, as men under 18 show higher level at both kind of anxiety. Women above 18 show lower level than men at situative anxiety at same age and higher level at personal anxiety, as the last difference is statistically significant. All groups show higher level of anxiety than averages in Bulgarian socio-cultural context.

Conclusion: The established age dynamic at situative and personal anxiety spread at patients with epilepsy is enough ground for future extension of the problem.

Keywords: epilepsy, anxiety, age dynamic.

ОСОБНОСТИ НА ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА БАЗИСНИ ЕМОЦИОНАЛНИ СХЕМИ И РЕФЕРЕНТНИ ВРЪЗКИ ПРИ ИНДИВИДИ С РАЗЛИЧНИ ПРОФИЛИ НА ШИЗОФРЕННО РАЗСТРОЙСТВО

Светозар Димитров

асистент по психология; докторант по клинична психология/психоаналитична перспектива, университет „Проф. д-р А. Златаров” – гр. Бургас

Проблемите на най-ранното психично развитие и смущения заемат важно място в изследователската психична дейност на съвременната психологична наука. Централно място в това заемат усилията за съгласуване на идеите на когнитивната психология и клиничният опит на психоанализата. Психичният конструкт емоционална схема се разгръща и развива през детското съзряване

и опит, с присъщите му смущения и настоявания през целия жизнен цикъл. Това представлява дълговременни психични структури, начини на процесирание и организиране на информация, постъпваща най-вече от отношения и преживявания. Това предоставя образци, които ръководят и насочват индивидуалните взаимодействия в междуличностния и вътре-личностния свят на индивида. Нивата на развитие на емоционално-когнитивните структури представят най-ранния възникващ при децата психичен капацитет, както и проблемите, свързани с психопатологични увреждания, каквото е шизофренното разстройство. Най-дискутираните профили на шизофрения като стилове с преобладаващи позитивни и негативни симптоми представят спецификата на различните смущения в ранната организация на емоционалните схеми, вкл. координирането и липсите на базисни референтни връзки между вътрешните ментални репрезентации. Теорията на Сидни Блат относно развитието на базисните нива на емоционалните схеми като постоянство на границите, постоянство на либидонозните инвестиции в обекта и постоянство на напомнянето са силно потенциален подход в разбирането на спецификата на различните картини на психотично страдание и създават нов начин на интеграция на клиничното знание в психологичната наука и психоаналитичния терапевтичен процес.

SPECIFICITIES IN FUNCTIONING OF BASIC EMOTIONAL SCHEMATA AND REFERENTIAL LINKS IN INDIVIDUALS WITH DIFFERENT PROFILES OF SCHIZOPHRENIC DISORDER

Svetozar Dimitrov

University "Prof. Dr. A .Zlatarov" Burgas

*Assistant in psychology; PhD-candidate in clinical psychology/
psychoanalytic perspective*

Problems of the earliest mental development and disturbances take an important place in research and theoretical activity of recent psychological science. Central point are the efforts to combine the ideas of cognitive psychology with clinical experience of psychoanalysis. The mental construct cognitive and emotional schema unfold and develop as the child matures and experiences various perturbations and demands throughout the life cycle. It is a long-term enduring psychological structures, modes of processing and organizing information, especially from relations and experiences that provide templates which guide and direct an individual's interactions with the interpersonal and impersonal world. The levels of developing emotional-cognitive structure represent either in children's increasing capacity and problems of psychopathological impairment, like schizophrenic disorder. The most discussed profiles of schizophrenia in previously positive and negative syndromes represent specificity of different disturbances in the earlier organization of emotional schemata, including coordination and lack of basic referential links between inner mental representations. The theory of Sidney Blatt about developing of basic level of emotional schemata like constancy of boundaries, constancy of libidinal investments and constancy of reminding is a very potential way of understanding specificity of

different pictures of psychotic mental suffering and provide new way of integration of clinical knowledge in psychological science and psychoanalytical therapy process.

ТРЕНИРАНЕ НА СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ПРИ ХОРА С ПСИХИЧНИ РАЗСТРОЙСТВА

Славомир Славов

*магистър по психология, Център за социални рехабилитация и интеграция
на възрастни хора с психични разстройства, гр. Стара Загора*

Тренирането на социални умения като подпомагащ метод и част от психосоциалната рехабилитация е приложимо при хора, страдащи от широк кръг психични разстройства. Използването на техники и подходи, които повишават социалната компетентност и подпомагат емоционалната изразителност са жизненоважни за достигане на личните цели на хора с психични разстройства. Тренирането на социални умения представлява организиран инструмент за ефективен опит в научаването и е структуриран за преодоляване на неврокогнитивните обучителни затруднения, които често са налични при хора с шизофрения и афективни разстройства. Изграждането на умения при хора с психични разстройства се основава на разбирането, че чрез самостоятелно справяне и компетентност могат да се преодолеят или възпрепятстват неблагоприятните ефекти на стреса и уязвимостта за редуциране на рецидивите, прекъсване на хроничността и подобряване на цялостното психосоциално функциониране. Съвременните изследвания потвърждават, че хора с психични разстройства могат да научават широк кръг от социални умения, както и да ги прилагат в ежедневието.

TRAINING SOCIAL SKILLS FOR PEOPLE WITH MENTAL DISORDERS

Slavomir Slavov

*MA in Psychology, Centre for Social Rehabilitation and Integration of Adults with
Mental Disorders, Stara Zagora, Bulgaria*

Training social skills as supporting method of psychosocial rehabilitation is applicable to humans suffering from a wide range of mental disorders. The use of techniques and approaches that enhance social competence and emotional expressiveness support are of vital importance for achieving personal goals of people with mental disorders. The training of social skills is an organized instrument for effective experience in learning and it is structured to overcome the neurocognitive learning difficulties that are often present for people with schizophrenia and affective disorders. Building skills for people with mental disorders is based on the understanding that self-dealing and competence can overcome or prevent the adverse effects of stress and vulnerability for reduction of relapses, interruption of chronicity, and improve the overall psychosocial functioning. Modern research confirms that people with mental disorders can learn a wide range of social skills and apply them in daily life.

СКРИТИТЕ СТРАДАНИЯ НА ЛЕКАРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

д-р Ирина Лазарова¹, Поли Нанева²

¹ *Амбулатория за психично здраве „Адаптация“*

² *Медицински университет – София*

Настоящата презентация има за цел да опише някои от ключовите когнитивни конструкти, маркиращи специфичните депресивни и тревожни феномени, които съпътстват практикуването на медицина в България. Презентацията представя редица културово специфични аспекти на проблема и се опитва да разграничи патологичните модели от тези, които водят до професионално „оцеляване“. Тази презентация акцентира върху определени социалнозначими теми и се надява да отключи общностна дискусия, като стимулира лекарите в България и институциите към себerefлексия и себеописване.

Ключови думи: когнитивни конструкти; симптоми на тревожност; депресивни симптоми; лекари; България.

THE HIDDEN SUFFERING OF MEDICAL DOCTORS IN BULGARIA

Irina Lazarova M.D.¹, Poly Naneva²

¹ *Ambulatory for mental health "Adaptation", Bulgaria*

² *Medical university – Sofia, Bulgaria*

The purpose of the presentation is to describe some of the key cognitive constructs that mark the specific depressive and anxiety phenomena which accompany the medical practice in Bulgaria. The presentation shows a number of culture-specific aspects of the problem and tries to distinguish the pathological models from those that lead to professional “survival”. The presentation emphasizes on certain socially significant topics and hopes to generate a community discussion by stimulating self-reflection and self-description in the medical doctors and institutions in Bulgaria.

Keywords: cognitive constructs; anxiety symptoms; depressive phenomena; medical doctors; Bulgaria.

ВТОРА ПЛЕНАРНА НАУЧНА СЕСИЯ / SECOND PLENARY SESSION

COGNITIVE BEHAVIOUR THERAPY FOR GENERALISED ANXIETY DISORDER IN ADOLESCENTS, A RANDOMISED CONTROLLED TRIAL

Prof. Derek Bolton¹, Sean Perrin²

¹ *Kings' College London, UK*

² *Department of psychology, University of Lund, Sweden*

This presentation reports pilot work and a randomised controlled trial of cognitive behaviour therapy for generalised anxiety disorder in youth. The treatment model is

derived from work with adults and is developmentally adapted. Key features in the model include intolerance of uncertainty, cognitive avoidance and positive beliefs about worry.

НЕВРОПСИХОЛОГИЯ И ПСИХОТЕРАПИЯ

проф. д.пс.н. Ваня Матанова

*Софийски университет „Св. Кл. Охридски“,
Институт за психично здраве и развитие*

Постиженията на съвременната клинична психология са резултат от нови данни за функциите на отделни мозъчни структури. Голяма част от психичните разстройства се обясняват с невропсихологични дисфункции. Депресията е причинена от промяна в невротрансмитерите, безпокойството и тревожността – от промени в симпатиковата система и дисфункция в амигдала, наднорменото тегло – от дисфункция на хипоталамуса, а нарушенията на съня – от дисфункция на Първия функционален блок на мозъка, на активиращата ретикулярна система.

Последните постижения в областта на клиничната невропсихология са разнообразни и впечатляващи. Заедно със съответните социални и психологически аспекти, те допринасят за обогатяването на психодиагностиката и психотерапията. Невропсихологичните изследвания са особено важни за ранната идентификация на симптоми и за превенция. Нарушенията на екзекутивните функции и социалните трудности обясняват емоционалната дисрегулация и психопатология и разкриват нови възможности в разбирането на механизмите, които провокират и поддържат нарушението. Целта е да се интегрират постиженията на невропсихологията в психотерапевтичния процес. Необходим е интегративен подход в терапията, който да отчита динамичното взаимодействие между мозъчно функциониране, психика, душа, дух и социално взаимодействие. Това предполага използването на невропсихологична, когнитивна, емоционална и социална информация за повишаване на ефективността на психотерапията.

NEUROPSYCHOLOGY AND PSYCHOTHERAPY

Full Prof. Vanya Matanova

Sofia University, Institute of Mental Health and Development, Bulgaria

The achievements of modern clinical psychology are the result of newly gathered data in recent years about the functions of brain. A big part of psychological disorders can be explained in terms of neuropsychological dysfunctions. Depression is caused by changes in neurotransmitters, anxiety by hyperactive sympathetic system and dysfunction in the amygdala, overweight – by a dysfunction of the hypothalamus and with dysfunction of the first functional region of the brain – the reticular activating system.

Recent advances in the field of clinical neuropsychology are diverse and fascinating. Together with many social and psychological aspects they contribute to

the enrichment of psychodiagnostic and therapeutical procedures as neuropsychological research is important for early diagnostics and prevention.

The executive function's disorders and social difficulties explain the emotional dysregulation and psychopathology and uncover new possibilities to understand the mechanisms that trigger and support the problem. The aim is to integrate the achievements of neuropsychology in the psychotherapeutic process. It's necessary to use integrative approach towards treatment and take report from the dynamic interaction between brain functioning, psyche, soul, spirit and social interaction. This implies the use of neuropsychological, cognitive, emotional and social information to enhance the effectiveness of psychotherapy.

ПРОБЛЕМА АГРЕССИВНОСТИ, НАСИЛИЯ И ВРАЖДЕБНОСТИ В КЛИНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ И ПСИХИАТРИИ КАК ВЫЗОВ ХХІ ВЕКА

проф. Сергей Ениколопов

*Научный Центр психического здоровья, факультет психологии Московского
государственного университета им. М. В. Ломоносова*

Феномены враждебности и агрессивности стали проявляться во многих сферах – от агрессии на межгосударственном уровне и международного терроризма до бытового насилия и аутоагрессивного поведения. Вовлеченность большого числа людей в такого рода проявления и их высоковероятное сочетание с клинко-психологическими явлениями обосновывает необходимость отдельного психологического исследования феноменов агрессии, насилия и враждебности. В распространенном определении агрессии как мотивированного нанесения вреда основополагающим является термин «мотивированность», обосновывающее намеренный характер совершаемых действий либо бездействия, которое в отдельных случаях также рассматривается как проявления агрессии. При этом отмечаются существенные этнокультурные различия в особенностях проявлений четырех классических компонентов агрессии: гнева, враждебности, физической и вербальной агрессии. В отличие от этого, насилие как вид мотивированных действий, направлено не на нанесение вреда, а на принуждение человека. Как правило, оно проявляется в одной из трех форм: прямое, структурное или культурное насилие. При этом часто наблюдается смешивание и подмена понятий «агрессия» и «насилие», являющихся на самом деле взаимосвязанными, но различающимися феноменами. В свою очередь, враждебность является сложным психологическим образованием, в котором гнев и агрессия проявляются как ее корреляты и как внешние индикаторы. Но в целом враждебность является одной из специфических форм представлений о картине мира. Как следствие, возникает необходимость доказательного исследования лежащих в основе агрессивности и враждебности психопатологических факторов и разработки адекватного психодиагностического инструментария.

THE PROBLEM OF AGGRESSIVENESS, VIOLENCE AND HOSTILITY IN CLINICAL PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY AS A CHALLENGE OF THE XXI CENTURY

Prof. Sergey Enikolopov
Moscow State University, Russia

Phenomena such as hostility and aggressiveness are beginning to emerge in many areas – from the aggression at the inter-state level and international terrorism to domestic violence and autoaggressive behaviour. The involvement of large numbers of people in such situations and its highly probable combination with clinical psychological phenomena justifies the need for special psychological researches of the problems relating to aggression, violence and hostility. In the widespread definition of aggression as a motivated harming the term "motivated" is fundamental to justify the deliberate nature of the committed acts or inactions, which in some cases is also seen as a manifestation of aggression. At the same time there are significant ethnic and cultural differences in the characteristics of the manifestations of the four classic ingredients of aggression, such as anger, hostility, physical and verbal aggression. In contrast, violence as a form of motivated actions aimed not to harm, but to force a person to anything. Generally, it is shown in one of three forms: direct, structural and cultural violence. It is often seen mixing and substitution of notions "aggression" and "violence" are actually interrelated, but different phenomena. In turn, the hostility is a complex psychological formation, in which anger and aggression appear as its correlates and external indicators. But in general, the hostility is one of the specific forms of representations of the world picture. As a consequence, there is a need for evidence-based research underlying the aggressiveness and hostility psychopathological factors and the development of adequate psycho-diagnostic tools.

**ЧЕТВЪРТА НАУЧНА СЕСИЯ „НЕВРОПСИХОЛОГИЯ И НЕВРОНАУКА“ /
FORTH SCIENTIFIC SESSION “NEUROPSYCHOLOGY
AND NEUROSCIENCE”**

КОГНИТИВНА ПРЕРАБОТКА НА ВЕРБАЛНА ИНФОРМАЦИЯ ПРИ ДИСЛЕКСИЯ НА РАЗВИТИЕТО

доц. д-р Екатерина Тодорова
Нов български университет, гр. София

Съвременният модел за интерпретация на дислексията на развитие то разглежда състоянието като когнитивен феномен на различен тип преработка на информация. Едновременно с дискутирането на специфични затруднения в овладяването на процесите четене и писане се търсят особености в когнитивното функциониране и преработката на вербална информация. Проведените изследвания се фокусират върху тази концепция в разбиранията,

като за целта са използвани стандартизирани тестове за изследване на параметрите на вниманието и паметта, които изискват вербална преработка на информация. Резултатите демонстрират количествени различия между деца с и без дислексия. Установените способности са модално специфични, в полза на вербалната преработка на информация.

COGNITIVE PROCESSING OF VERBAL INFORMATION OF CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DYSLEXIA

*Assoc. Prof. Ekaterina Todorova, PhD
New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria*

The modern model for interpretation of developmental dyslexia views that state as a cognitive phenomenon of a different type of information processing. Alongside with the discussion of specific difficulties in mastering reading and writing processes, the dyslexia is often discussed in the context of cognitive functioning in the processing of verbal information. The conducted studies are focused on this particular comprehensive concept using the tests to investigate the attention and memory, requiring a verbal information processing. The results demonstrate quantitative differences between children with and without dyslexia. The established abilities are modality specific in favor of the verbal information processing.

ДИАГНОСТИЧНИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА НЕВРО-БИОФИДБЕК ТЕРАПИЯТА В НЕВРОНАУКИТЕ

д-р Димитър Колев¹, Агнешка Дейнович-Величков²

¹ *невролог, Военномедицинска академия, гр. София*

² *невротерапевт, „АДЕА“ ЕООД, гр. София*

Изследванията през последните години в областта на неврофизиологията и психофизиологията дадоха възможност да се променят коренно представите за дейността на мозъка. Науката достигна до структурите в нервната система отговорни както за опознаване на околната среда, така и до тези, свързани със себепознанието и самоусъвършенстването. Психофизиологията преоткри представата на източната медицина за мозъка като за орган, в който се оглеждат като в огледало всички органи. Съществена част от този процес е създаването и развитието на неврофидбек (невротерапията). При нея мозъчните вълни се дигитализират, визуализират и превръщат в стимули за обратна връзка. Това дава възможност да се наблюдават, съпоставят и управляват когнитивните процеси в реално време. Неврофидбек може да служи като диагностичен и диференциално-диагностичен метод при неврологични и психични нарушения, и то далеч преди клиничната им изява. Използва се и за обективизиране на ефикасността от провежданото медикаментозно и психотерапевтично лечение. 30-годишният клиничен опит показва, че невротерапията има забележителни терапевтични възможности при пациенти с епилепсия, мозъчни травми, зависимости, деменции, при пациенти с хиперактивност и дефицит на вниманието, депресия и аутизъм. Освен при

патологични състояния, методът има приложение при развитието на свържкогнитивни качества и способности. Доказателство за това е все по-широкото му приложение при елитни спортисти и при обучение на астронавти в НАСА.

DIAGNOSTIC AND THERAPEUTIC POSSIBILITIES OF NEUROFEEDBACK THERAPY IN THE NEUROSCIENCE

Dimitar Kolev MD¹, Agnieszka Dejniewicz-Velitchkov²

¹ neurologist, Military Medical Academy, Sofia, Bulgaria

² neurotherapist, ADEA EOOD, Sofia, Bulgaria

Studies in recent years in the field of neurophysiology and psychophysiology made it possible to radically change perceptions of the human brain. Science has found the structures in the nervous system responsible for understanding the external environment and also those associated with inner environment, with self-discovery and self-improvement. Psychophysiology reinvented the concept of Eastern medicine for the brain as a mirror organ, which reflects all other organs. An essential part of this process is the creation and development of neurofeedback (neurotherapy). In that therapy brainwaves are digitized, visualized and became incentives for feedback. This enables to monitor, manage and correlate cognitive processes in real time. Neurofeedback can serve as diagnostic method for neurological and psychiatric disorders long before their clinical manifestation. It is also used for objectifying efficacy of ongoing medical and psychotherapeutic treatment. A 30-year clinical experience shows that neurotherapy is remarkable therapeutic and diagnostic option for patients with epilepsy, brain trauma, addictions, dementia, in patients with hyperactivity and attention deficit, depression and autism spectrum disorder. Except in pathological conditions, the method has application in the development of extraordinary cognitive qualities and abilities. Proof of this is the increasingly wide application in elite athletes and astronaut training at NASA.

ВТОРИЧНА СИМПТОМАТИКА ПРИ ДЕЦА С ДИСЛЕКСИЯ НА РАЗВИТИЕТО

Лиляна Соколова

*магистър по клинична и консултативна психология,
Институт за психично здраве и развитие – София*

Настоящият доклад представя ролята на вторичната симптоматика при деца с дислексия на развитието, с акцент върху някои аспекти на емоционалното и социалното им функциониране и поведенчески прояви. Дислексия на развитието се характеризира не само със затруднения в ограмотяването, придобиването на училищни умения и овладяването на академичен материал, а и с дефицити от емоционално и поведенческо естество, съпътствани от възпрепятствана социализация. Целта на изложението е да се проследи взаимовръзката между водещата симптоматика на дислексичния синдром и наличието на проблеми, изразяващи се в нереална самооценка, прояви на тревожност в училищна, извънучилищна и семейна

среда, асоциално поведение и агресивни прояви на деца с дислексия на развитието. Непрекъснато повтарящият се неуспех и невъзможността да отговорят на очакванията към тях от страна на родители, учители и общество, формират в децата със специфични нарушения на способността за учене несигурност, фрустрация и усещане за неуспешност. Етикетирането ги прави свръхчувствителни към критика, вследствие на което те или се отдръпват и се затварят в себе си, или стават агресивни и със склонност към девиантно поведение. Вторичните симптоми повлияват негативно базовите, а недостатъчната успеваемост в училище провокира емоционални, поведенчески и социални дисфункции и децата се вълчат в един порочен кръг, от който без помощта на специалист не могат да излязат.

SECONDARY SYMPTOMS IN CHILDREN WITH DYSLEXIA DEVELOPMENT

Lilyana Sokolova

*Master in Clinical and consultative psychology,
Institute of Mental Health and Development, Sofia*

This report presents the role of secondary symptoms in children with dyslexia development, focusing on certain aspects of emotional and social functioning and behaviors. Dyslexia development is characterized not only with literacy difficulties, acquisition of school skills and mastery of academic material, but also deficits of emotional and behavioral nature, accompanied by hampered socialization. The aim of the exhibition is to trace the relationship between the leading symptoms of dyslexic syndrome and the problems in terms of unrealistic self-manifestations of anxiety in school, out of school and family environment, antisocial behavior and aggression in children with dyslexia development. Constantly repeating failure and inability to meet the expectations of their parents, teachers and society, form in children with specific disorders of learning ability insecurity, frustration and sense of unsuccessful. Labeling them makes them hypersensitive to criticism as a result of which they either withdraw and close into themselves or become aggressive and prone to deviant behavior. Secondary symptoms affect negatively basic and insufficient success in school provokes emotional, behavioral and social dysfunctions and children are involved in a vicious circle from which without the help of a specialist they can't get out.

МЕНТАЛИЗАЦИЯ И КОГНИТИВЕН ПРОФИЛ ПРИ ПАЦИЕНТИ С РАННА БОЛЕСТ НА ПАРКИНСОН

Валентина Игнатова¹, Цветанка Стоянова^{1,2} Людмила Тодорова³

¹ *Клиника по неврология, МБАЛ – НКБ, София*

² *Департамент по когнитивни науки – НБУ, София*

³ *Институт по биоинженерство, БАН, София*

Въведение: Поразяването на когнитивната и емоционалната сфера при пациенти с болест на Паркинсон (БП) днес е добре известен факт. Но все още недостатъчно проучено е нивото на ментализация при този контингент.

Цел: Да се изследва нивото на ментализация при болни с БП в ранен стадий, като се направи съпоставка с когнитивния им профил и степента на инвалидност.

Контингент: 20 контроли и 22 пациента с ранна БП (1-2.5 според модифицираната скала на Hoehn & Yahr).

Приложени тестове: UPDRS-III, Montreal Cognitive Assessment (MoCA), зрителен тест за емпатия, faux pas, тълкуване на графично представени ситуации. Статистическа обработка: дескриптивен анализ, Т-тест, корелационен анализ, ANOVA.

Резултати: Сигнификантна разлика между резултатите на пациентите спрямо контролите се регистрира при зрителен тест за емпатия ($p < 0.05$), тълкуване на графични изображения ($p = 0.05$) и MoCA ($p < 0.01$). Най-тежко засегнати когнитивни домени са: зрително-пространствена ориентация, отсрочена памет и абстрактно мислене. Налице е отрицателна корелация между степента на инвалидност (UPDRS) и faux pas, както и положителна зависимост между MoCA-зрителен тест за емпатия, MoCA-графични изображения.

Заклучение: Нарушената ментализация при БП потвърждава дифузна мозъчна дисфункция още на ранен етап, което допълнително инвалидизира пациентите. Рехабилитационни и терапевтични намеси от страна на специалисти биха подобрили качеството на живот при тези болни и успешната им социална адаптация.

MENTALIZATION AND COGNITIVE PROFILE IN PATIENTS WITH EARLY PARKINSON DISEASE

Valentina Ignatova¹, Tsvetanka Stoyanova^{1,2}, Lyudmila Todorova³

¹ *Clinic of neurology, MHAT-NHH, Sofia, Bulgaria*

² *Department of cognitive science, New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria*

³ *Institute of bioengineering, BAS, Sofia, Bulgaria*

Introduction: The impairment of cognitive and emotional aspects in patients with Parkinson disease (PD) today is a well-known fact. Still insufficiently studied is the level of mentalization at this contingent.

Aim: to explore the level of mentalizing in patients with PD at an early stage and compare it with their cognitive profile and degree of disability.

Contingent: 20 controls and 22 patients with early PD (1-2.5 according to modified Hoehn & Yahr's scale).

Testing methods: UPDRS-III, Montreal Cognitive Assessment (MoCA), visual empathy test, faux pas, interpretation of graphically represented situations. Statistics: descriptive analysis, T-test, correlation analysis, ANOVA.

Results: Significant difference between the results of patients versus controls was registered at visual empathy test ($p < 0.05$), interpretation of graphical representations ($p = 0.05$) and MoCA ($p < 0.01$). Most prominent impaired cognitive domains were visual spatial orientation, delayed recall and abstract reasoning. Negative correlation between the degree of disability (UPDRS) and faux pas, as well

as positive correlation between MoCA-visual empathy test, MoCA-graphic representations was found.

Conclusion: The impaired mentalizing in PD confirms diffuse brain dysfunction from an early stage, which additionally disables the patients. Rehabilitative and therapeutic interventions by specialists would improve the quality of life in these patients and their successful social adaptation.

СИЛНИТЕ СТРАНИ И ДАРБИ НА ЕДНО ДЕТЕ С ДИСЛЕКСИЯ

Росица Петкова

*логопед в Логопедичен център-София,
Институт за психично здраве и развитие – София*

Децата с дислексия са деца с висок умствен потенциал, креативни и надарени личности. Настоящият текст е свързан с наблюдения в клиничната практика върху дете с дислексия на развитието, приело и преборило се с провалите си в училищната среда, надмогнало трудностите си в училищното обучение, развило и обогатило дарбите си, постигнайки ново ниво в емоционалното и социалното си развитие. Описан е конкретен случай на приложена интервенция и специализирано терапевтично въздействие към дете със специфични нарушения на способността за учене. Проследена е динамиката на развитие на неговото езиково функциониране, подобряване на процесите четене и писане, усъвършенстване на училищните умения и постигане на положителни промени в емоционалното и социалното му функциониране, в резултат на проведената лингвистична терапия в рамките на 2 години и 6 месеца.

Ключови думи: дислексия на развитието, специфични нарушения на способността за учене, нарушения в развитието, езиково функциониране, езиково развитие, терапия, училищни умения.

POSITIVE TRAITS AND TALENTS OF A CHILD WITH DYSLEXIA

Rositsa Petkova

*Speech specialist at “Speech Therapy Centre-Sofia”,
Institute of mental health and development*

Children with dyslexia have high intellectual and creative potential. The article presents a clinical observation of a child with dyslexia who accepted and overcame his shortcomings at school and achieved a higher level of emotional and social functioning. This is a case study that includes a description of therapeutic interventions for a child with specific learning disability. The report follows the dynamic development of his language, emotional and social functioning as a result of the applied linguistic therapy for a period of two and a half years.

Keywords: dyslexia, specific learning disability, developmental disorder, language functioning, language development, therapy, school abilities.

ЕЗИКОВ ДЕФИЦИТ ПРИ ХИПЕРЛЕКСИЯ

Росица Петкова^{1,2}, проф. д.пс.н Ваня Матанова^{2,3}

¹ *Логопедичен център-София*

² *Институт за психично здраве и развитие – София*

³ *Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

Настоящият доклад има за цел да разгледа особеностите на езиковото функциониране при хиперлексия в детска възраст. Представени са конкретни наблюдения на атипично лингвистично поведение при дете на 7 години с диагноза хиперлексия. Направен е теоретичен анализ на категориите четивни проблеми и диференцирането на техните симптомокомплекси. Разгледани са характеристиките и етапите на нормалната езикова онтогенеза, както и спецификата на проява на езиков дефицит и нарушеното езиково функциониране при конкретния описан случай на дете с хиперлексия. В статията са описани терапевтични подходи и методи на въздействие, насочени към преодоляване на аграматичната езикова продукция и развитие на отделните компоненти на езиковата система. Представени са терапевтични стратегии за интервенция, целящи коригиране на езиковия дефицит и постигане на овладяване на езиковата норма.

Ключови думи: хиперлексия, езиков дефицит, езиково функциониране, нормално езиково овладяване, езикова система, аграматична езикова продукция, терапевтични стратегии.

LANGUAGE DEFICIT IN HYPERLEXIA

Rositsa Petkova^{1,2}, Full Prof. Vanya Matanova^{2,3}

¹ *“Speech Therapy Centre-Sofia”, Bulgaria*

² *Institute of mental health and development, Sofia, Bulgaria*

³ *Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria*

The current report aims at describing the specific language functioning in hyperlexia in childhood. The case study presents observations of atypical linguistic behaviors of a 7-year-old child with hyperlexia. It is described in detail the reading problems and their symptoms. The normal language development and functioning is contrasted to the specific problems related to the present case of hyperlexia. The article presents therapeutic methods and approaches aimed at overcoming the agrammatical language production and at developing the separate components of the language system. The therapeutic interventions that are described are designed to correct the language deficit and achieve normal language development.

Keywords: hyperlexia, language deficit, language functioning, normal language development, language system, agrammatical language production, therapeutic strategies.

СЕНЗОРНА ДЕЗИНТЕГРАЦИЯ ПРИ ДЕЦА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ С НАРУШЕНИЯ В РАЗВИТИЕТО

Снежанка Лунгова

магистър Социална психология, Регионален център за подпомагане процеса на приобщаващо образование, гр. Плевен

В настоящата разработка се представя спецификата на развитие на когнитивните процеси, социалното функциониране и комуникацията при деца със сензорна дезинтеграция от предучилищна възраст.

Често в практиката е затруднено отдиференцирането на сензорната дезинтеграция от синдром на хиперактивност с дефицит на внимание или особености на поведението включени в аутистичния спектър. Изследванията в тази област са от научен интерес за редица специалисти от областта на психологията, неврологията, педагогиката. Резултатите от получените данни ще обогатят познанията и терапията насочена към по-доброто психично и социално функциониране на децата с нарушения в развитието.

Задълбоченото проучване на сензорната дезинтеграция при деца с нарушения в развитието дава нова гледна точка при избор и провеждане на консултативно-терапевтичен модел, който ще се приложи при детето с нарушение. Изучава се регистрирането на сигналите от сетивата и параметрите на постъпващата сензорна информация в мозъчните структури и ефекта на стимулите върху поведението на детето. Дава се нова светлина върху динамиката в развитието на: двигателни умения; когнитивни процеси; езиково-говорни и комуникативни компетенции; афективността; социалните умения и самообслужването.

SENSOR DISINTEGRATION AT PRESCHOOL CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISORDERS

Snezhanka Lungova

*master in social psychology,
Regional centre for supporting the process of inclusive education, Pleven, Bulgaria*

The present paper presents the specifics in the process of cognitive development, social functioning and communication in preschool-aged children with sensory integration dysfunction.

In practice, it is often difficult to differentiate between sensory integration dysfunction and attention deficit hyperactivity disorder or behavioral characteristics of autism spectrum disorder. Research in this area is of scientific interest for a number of experts in the field of psychology, neuroscience and pedagogy. The results of the obtained data will enrich the knowledge and therapies aimed at improving mental and social functioning of children with developmental disorders.

The in-depth study of sensory integration dysfunction in children with developmental disorders will provide new perspectives in the selection and usage of advisory-therapeutic model, which will be applied to children with such disorders. Subjects of study are the registering of signals by the senses and the parameters of

the incoming sensory information to the brain structures, as well as the effect of the stimuli on the child's behaviour. The research sheds light on the dynamics in the development of motor skills, cognitive processes, speech, language and communicative abilities, affectivity, social and self-help skills.

НЕВРОПСИХОЛОГИЯ И НЕВРОПЕДАГОГИКА В ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

проф. д.п.с.н. Дора Левтерова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Представената статия обсъжда някои въпроси, свързани с въздействието на невропсихологията и невропедагогиката /ново научно интердисциплинарно пространство/ в приобщаващото образование за ученици със специални образователни потребности. Интерпретират се терапевтичните стойности на факти и механизми от образователните невронауки. Проведеното експериментално изследване обосновава необходимостта от апликиране на научна информация от областта на невронауките в образователния процес на ученици със специални образователни потребности.

Ключови думи: невропсихология, невропедагогика, образователни невронауки, специални образователни потребности.

NEUROPSYCHOLOGY AND NEUROEDUCATION IN INCLUSIVE EDUCATION FOR STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Prof. Dora Levterova, DSc

Plovdiv University "Paisii Hilendarski", Plovdiv, Bulgaria

The here presented article discusses some issues which are related to the impact of the neuropsychology and neuroeducation /new science interdisciplinary space/ in the inclusive education for students with special educational needs.

The therapeutic values of facts and mechanisms from educational neuroscience are interpreted. The conducted experimental research justifies the need from application of science information from area of neuroscience in the educational process of students with special educational needs.

Keywords: neuropsychology, neuroeducation, educational neuroscience, special educational needs.

**ПЕТА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХИЧНО ЗДРАВЕ И РАЗВИТИЕ“ /
FIFTH SCIENTIFIC SESSION “MENTAL HEALTH AND DEVELOPMENT”**

**КОРЕКЦИОННО-КОМПЕНСАТОРНА ПРОГРАМА ЗА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ
ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ – КОМПЛЕКСНА И ИНТЕНЗИВНА
ПСИХОЛОГИЧЕСКА ПОМОЩ И ПОДКРЕПА**

Милена Рачовска

*психолог Помощно училище-интернат „Асен Киселинчев“, гр. Долни Дъбник,
Институт за психично здраве и развитие – Плевен*

Актуалността на темата е свързана с увеличаващия се брой на деца и ученици с когнитивни дефицити и необходимостта от комплексна и интензивна психологическа помощ и подкрепа.

В процеса на обучение следва да се обръща специално внимание на дефицитите в развиващите се процеси и качества. Това означава на учениците да се оказва системна психологическа помощ, която би спомогнала за разширяване зоната на техните потенциални възможности. В този смисъл основна задача се явява познаването на равнището на знанията и уменията на учениците, за да се ориентира програмата към зоната на най-близко развитие. Това става чрез съобразяване с резултатите от психологическото изследване. Именно затова е необходимо то да се включи в корекционно-компенсаторната дейност, тъй като чрез него се определят насоките на обучението на децата с интелектуална недостатъчност.

Чрез корекционната работа и интензивната психологическа помощ и подкрепа, се преодоляват недостатъците на учениците със специални образователни потребности, осигуряват се условия за адаптация в социалната среда. Необходимо е да се разкрият положителните страни в психическото развитие и индивидуалните особености, специфични за отделния ученик, които в значителна степен определят хетерогенния характер на психическите процеси и качества. Съблюдаването на тези особености има за цел оптималното развитие и корекция на недостатъците на всеки ученик.

**CORRECTIVE-COMPENSATORY PROGRAM FOR CHILDREN WITH SPECIAL
EDUCATIONAL NEEDS – COMPLEX AND PSYCHOLOGICAL HELP AND
ASSISTANCE**

Milena Rachovska

*psychologist at Middle and High School for Children with Special Needs-Boarding
school “Asen Kiselinchev”, Town of Dolni Dabnik
Institute for Mental Health and Development, Pleven, Bulgaria*

The high priority of the subject is in connection with the increasing number of children and schoolchildren with cognitive deficiency and the need of complex and intensive psychological help and assistance.

In the process of education it is necessary to pay special attention of the deficiency in the developing processes and qualities. This means that the schoolchildren must receive continuous psychological support, which can help the expansion of the zone of their potential capabilities. In this sense, the main task is the understanding of the level of knowledge and skills of the students, to guide the program to the area of closest development. This is done by taking into account the results of psychological testing. That is why it is necessary to include in correctional compensatory activity as it determines the guidelines of education of children with intellectual disability.

Through corrective work and intensive psychological help and support to overcome the disadvantages of pupils with special educational needs, conditions for adaptation in the social environment are provided. It is necessary to reveal the positive aspects of mental development and individual peculiarities specific to the individual student, which largely determine the heterogeneous nature of mental processes and qualities. Compliance with these features aims optimal development and correction of deficiencies of each student.

ТЪРСЕНЕ НА УСЕЩАНИЯ И УПОТРЕБА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА ПРИ СТУДЕНТИ

*гл. ас., д-р по психология **Даниел Петров**
Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

За оценка на ролята на търсенето на усещания при употребата на психоактивни вещества при 194 студенти в ранната зрялост са използвани самооценъчни скали. 44,8% от извадката имат опит с наркотични вещества, като по-голямата част споделят за непроблемна експериментална употреба (74,7%). Най-използваната дрога от студентите е канабисът, следван от амфетамините и екстази. Най-изтъкваните мотиви да опитат наркотик за първи път са любопитството и усещанията, които тези субстанции носят. 42,5% от изследваните са пробвали дрога за първи път между 16 и 18 години, а 29,9% – между 14 и 16-годишна възраст. Високите равнища на търсене на усещания се свързват с по-ранно начало, рискова и множествена употреба на психоактивни вещества. Най-прогностична е субскалата Дезинхибиция, свързана с потребността да освобождаваш напрежение без задръжки в различни неконвенционални дейности. Мъжете, работещите и изследваните лица с разделени родители докладват за по-рискова употреба. Младешите с високи нива на търсене на усещания трябва да бъдат окуражавани да се занимават със стимулиращи дейности, които да бъдат алтернатива на ефектите на наркотичните вещества. Те обръщат внимание на по-силни, наситени и неконвенционални послания, което трябва да се вземе предвид при изготвяне на програмите за лечение, превенция и здравно образование.

SENSATION SEEKING AND DRUG USE AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Assist. Prof. Daniel Petrov, PhD

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

The study explores the relationship between sensation seeking and drug use among 194 university students. Self-report screening methods were used. 44,8% of the subjects have tried some illicit drug. The majority reveals unproblematic experimental level of use (74,7%). Cannabis, amphetamine and ecstasy are the most commonly used illicit substances among students. The strongest initial motives for using drugs are curiosity and need of excitement. 42,5% of the sample tried illicit substance for first time between the age of 16 to 18 and 29,9% – age 14 to 16. High sensation seekers are prone to riskier drug involvement, earlier first drug use and multiple drug use. Disinhibition subscale is the strongest predictor of drug use in the sample. Men, employed and these with single parent family structure report a higher rate of drug involvement. High sensation seekers in early adulthood have to be encouraged to find stimulating activities that are alternative to the effects of the illicit substances. Results can be used in theoretically grounded and evidence based treatment, prevention and health education programs that match messages and sensation need of the target group.

ТРЕВОЖНОСТТА В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ КАТО СИМПТОМ НА ДИСФУНКЦИОНАЛНА СЕМЕЙНА СИСТЕМА

проф. д.п.с.н. Ваня Матанова, Марияна Павлова

Институт за психично здраве и развитие – София

В настоящият доклад е представено влиянието на родителското поведение върху емоционалните и поведенчески реакции на детето. Тревожните разстройства в детството се формират на основата на поведенческите патерни и взаимоотношенията в семейството. Анализирани са видовете тревожност и връзката стрес-тревожност. Дисфункционалната семейна система провокира у детето страх, висока тревожност, несигурност и невъзможност за регулация на стрес, което се демонстрира като невротичен тип заекване. Описаният случай акцентира върху нарушенията в емоционалното и социално функциониране при дете с тревожно разстройство и невротично заекване като вторичен симптом. Целта на описанието на случая е да провокира размисления относно йерархията на симптомите и прилаганата психологическа помощ и подкрепа за детето и семейството.

ANXIETY IN CHILDHOOD AS A SYMPTOM OF A DYSFUNCTIONAL FAMILY SYSTEM

Full Prof. Vanya Matanova, Mariana Pavlova

Institute of Mental Health and Development, Sofia, Bulgaria

In the current research report it is presented how parental behavior influences the emotional and behavioral responses of the child. Anxiety disorders in childhood

are formed based on behavioral patterns and relationships within the family. This article analyzes the different types of anxiety and the link between stress and anxiety. The dysfunctional family system provokes fear, high levels of anxiety and insecurity, which makes it impossible for the child to regulate their stress levels, which in this case is represented as Neurotic type of stutter. The focus of the presented case is about the violation of the emotional and social functioning of a child who has been diagnosed with Anxiety Disorder and Neurotic type of stutter as a secondary symptom. The aim of the case study is to provoke thoughts about the hierarchy of the symptoms and the provided psychological help and support for the child and the family.

ПРИВЪРЗАНОСТ И БАЩИНСТВО

Николай Бонев

*докторант Софийски университет „Св. Климент Охридски”,
клиничен психолог Институт за психично здраве и развитие*

Боулби (1982) предполага, че фигура на привързаност може да бъде всеки човек, който регулярно инвестира време и интерес в детето, предполагайки, че бащите, роднините и дори небιологично свързаните възрастни могат да бъдат фигури на привързаност, въпреки че той вижда тази фигура като вторична на първата фигура на привързаност, обикновено майката. Макар теорията на привързаността да признава, че детето може да има множество връзки на привързаност, въпросът за това как бащата участва в тези взаимоотношения остава все още недостатъчно изследван в полето на привързаността. Бащите могат да окажат въздействие върху развитието на децата си както директно – чрез взаимодействие с тях, така и непряко (позитивно или негативно), влияейки върху емоционалния климат в семейството (Lamb, 2004). Според Боулби (2002) бащите могат да подкрепят майките – емоционално и инструментално, което допринася за здравословното развитие на децата. Според Goossens (1987) участието на бащите в отдаването на грижи към детето и игровите дейности с него кара майките да се чувстват по-подкрепяни, а това на свой ред промотира качеството на връзката между детето и майката. Според George and West (2012) свръхангажираните, избягващите и неразрешените модели на привързаност при бащите предполагат различни начини на справяне с взаимоотношенията на привързаност и интимността.

ATTACHMENT AND FATHERHOOD

Nikolay Bonev

*Clinical Psychologist at Institute for Mental Health and Development - Sofia,
Bulgaria*

Bowlby suggests that a figure of attachment could be any person who regularly invests time and interest in the child – so fathers, relatives or even unrelated biologically adults can be figures of attachment (in support of the mothers), though he sees such other figures as secondary to the primal figure of attachment, usually the mother. Even though attachment theory acknowledges that the child can have many

attachment relationships, the question of how fathers participate in these relationships remains insufficiently studied within the field of attachment. Fathers can influence the development of their children both directly – through interactions with them, and indirectly (positively or negatively) through their impact on the emotional climate in the family (Lamb, 2004). According to Bowlby (2002) fathers can support mothers both emotionally and instrumentally, which contributes to the healthy development of the children. Goossens (1987) postulates that fathers' participation in the care and play with their children makes mothers feel more supported and this in turn promotes the quality of the mother-child relationships. According to George and West (2012) preoccupied, avoiding and unresolved models of attachment in fathers lead to different ways of coping with relationships of attachment and intimacy.

ДЕПРЕСИЯ В РАННА ДЕТСКА ВЪЗРАСТ: КЛИНИЧНИ ПЕРСПЕКТИВИ

Петя Варчева

докторант, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

През последните две десетилетия все по-често се отчита симптоматика на депресия във възраст под 6 години. Това неминуемо води до актуализиране на дискусиата по два базови и свързани един с друг въпроса – на каква възраст най-рано е акуратно, да бъде диагностицирано депресивно разстройство и каква е същността на депресията.

В настоящата разработка правим преглед на концепциите при разбирането на депресия, с акцент върху състоянието в ранна детска възраст – от гледна точка на психодинамичен, системен и невропсихологичен подходи. Тези три перспективи ни дават цялостен триизмерен био-психо-социален модел на проблема.

За да говорим за състояние на депресия, в развитиен план, е необходимо разглеждането на съответните степени на зрялост на когнитивно, емоционално и социално ниво. От направения обзор на литературата по проблема, извеждаме възрастта между 24 и 36 месеца като ключов период, в който трите разгледани перспективи намират своята пресечна точка за разбиране на условията, даващи основание да мислим за депресия. Считаме, че идентифицирането на депресивност на този ранен развитиен етап и избора на подходящи интервенции, без да е необходимо категоричното поставяне на диагноза, е един балансиран подход между двете крайности – „За“ и „Против“ поставяне на диагноза „депресия“ в ранна детска възраст.

EARLY CHILDHOOD DEPRESSION: CLINICAL VIEWS

Petya Varcheva

PhD student, Sofia University “St. Kliment Ohridsky”, Bulgaria

Over the past two decades symptoms of depression by children prior to age of 6-years are identified more common. Inevitably this leads to update of the discussion on two basic and connected to each other questions – what is the earliest age, when it is accurate to diagnose depressive disorder, and what is the nature of depression.

In the present article we review the concepts in understanding depression, focusing on the situation in infancy – in terms of psychodynamic, systemic and neuropsychological approaches. These three perspectives present a complete three-dimensional bio-psycho-social model of the questions above.

If we talk about the state of depression, in developmental plan we first need to view the certain levels of cognitive, emotional and social maturity. The present survey on the problem underlines the age between 24 and 36 months as a crucial period, by that the three reviewed perspectives find their intersection for the understanding of the conditions, giving rise to think about depression. We believe that identifying of depressiveness at this early developmental stage and the selection of appropriate interventions, without necessary categorical diagnosing, is a balanced way between the two extreme points of view – “Towards” and “Against” diagnosing depression in early childhood.

„НО...И МЕН МЕ ИМА“

Жулиета Темникова¹, Даниела Миланова²

¹ клиничен психолог, детски психолог

² доктор по Физикална и рехабилитационна медицина

Медицински център „Деца с проблеми в развитието“ ЕООД, гр. София

По време на клиничната си работа се срещаме с много семейства, които имат смелостта да споделят страховете, болката, очакванията и надеждите си, както и да приемат факта, че в семейството им има дете с проблем в развитието. За да приемат детето такова, каквото е, с неговите потребности, интереси и индивидуален темп на развитие, семействата преминават през различни психологични фази. В проведени разговори ни споделят, че имат нужда от консултиране и/или терапия както за децата с проблеми, така и за техните здрави братя и сестри. От своя страна „здравите“ деца също заявяват своите потребности, страхове, мечти, липса на внимание, емоционални лишения и съпътстващи отговорности.

Чрез настоящия доклад акцентираме на нашия опит през погледа на „здравото“ дете. Представяме обобщена информация от проведени интервюта, сесии и допълнителни дейности с родители и техните здрави деца, показваща реалния живот в семейството, балансирането между надежди и страхове.

На базата на анализите на наличната литература по темата и проведените собствени проучвания, докладът съдържа изводи, които могат да бъдат полезни на родители, братя, сестри и специалисти, съпричастни към живота на децата с проблеми в развитието. Тези изводи могат да послужат за основа при намиране на оптимален подход при отглеждането на дете с проблем в развитието и здраво дете.

„BUT... I EXIST TOO“

Julieta Temnikova¹, Daniela Milanova, MD²

¹ Clinical psychologist, Pediatric psychologist

² Physical and rehabilitation medicine

Medical center „Kids with developmental problems“, Bulgaria

During our clinical work we come in contact with a lot of families that have the bravery to share their fears, pain, expectations and hopes and come to terms with the fact that they have a child with developmental problems in the family. To accept the child as it is with its needs, interests and individual speed of development, the family goes through different psychological phases. During our conversations, they share the need of consult and/or therapy for their child with developmental problem, but also for the healthy siblings. The “healthy” children state their needs, fears, dreams, lack of attention, emotional deficits and additional responsibilities.

With this work we focus on our experience through the eyes of the “healthy child”. We show summarized information from the conducted interviews, sessions and additional activities with both parents and the healthy children, showing the real life in the family, the balance between hopes and fears.

Based on analysis of the literature available in the subject and our results from the conducted study, this report contains summaries that could be helpful to parents, siblings, therapists and all those involved in the life of children with developmental problems. Those conclusions can become a fundamental guide to finding the optimal approach in raising both a child with a developmental problem and a healthy child.

ЮНОШЕСТВОТО И ТРЕВОЖНОСТТА. ПОГЛЕД ВЪРХУ „ПАНИЧЕСКИТЕ АТАКИ” В ЮНОШЕСТВОТО, КАТО „СИМПТОМ” НА ОТДЕЛЯНЕТО И АУТОНОМНОСТТА

Станимира Камчева

психолог, магистър по „Клинична и консултативна психология”

В настоящата статия е поставен акцент върху психичното функциониране на юношите. Направен е опит да се разгледа тяхното страдание, тревожност и паническите ѝ прояви, през фокуса на развитийните задачи, през които преминават подрастващите. Имат ли тези преживявания корени във формиращата се идентичност на юношата? Жизнената криза, през която преминава подрастващия в юношеството и изграждането на автономността му, може ли да предизвика страдание у него? Настоящото изложение прави опит да направи паралел между симптома и приживяванията на юношата. Неговата цел е да проследи къде са допирните точки между страха от загубата на контрол и усещането за реалност, и желанието да се отдели емоционално от възрастните, от хората, с които до този момент е бил най-силно свързан в живота си.

ADOLESCENCE AND ANXIETY. A LOOK AT “PANIC ATTACKS” AS “SYMPTOMS” OF SEPARATION AND AUTONOMY

Stanimira Kamcheva

psychologist, master degree “Clinical and Counseling Psychology”

In the present article the emphasis has been placed on the mental functioning of adolescents. An attempt has been made to understand their sufferings, anxiety and panic attacks through the focus of the development tasks the adolescent pass through. Do these experiences have their roots in the emerging identity of youth? Can life crisis in adolescence through which they pass and construction autonomy cause them suffering? The present exposition expresses the attempt to parallel the symptom and the adolescent's experiences. The aim in it is to follow the intersection points between the fear of losing control and the sense of reality and desire for emotional separation from the adults, from the people the adolescent has the strongest emotional attachment with in life.

ПСИХОПАТНИ ЧЕРТИ И ЛИЧНОСТОВИ РАЗСТРОЙСТВА В МЛАДЕЖКА ВЪЗРАСТ

проф. д.пс.н. Пламен Калчев

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Въз основа на теоретичния анализ се прогнозира специфична конфигурация на връзки между психопатните черти и личностовите разстройства. Очакват се по-силни корелации: (а) на междуличностната дименсия на психопатията (измамен и манипулативен стил на взаимоотношения, съчетан с повърхностен чар, чувство за изключителност и превъзходство) с нарцистичното личностово разстройство; (б) на поведенческата дименсия (импулсивен и безотговорен жизнен стил, съчетан с търсене на възбуда) с антисоциалното личностово разстройство и (в) на афективната дименсия (коравосърдечност, неемоционалност и липса на угризения) със садистичното личностово разстройство (което официално не се диагностицира в DSM-IV и DSM-5). Данните, получени върху 631 лица, с помощта на *Юношески въпросник за психопатни черти* (YPI, Andershed et al., 2002; Калчев, 2016) и *Въпросник на Кулидж за личностови разстройства* (CATI, Coolidge, 1993) – кратка версия, конструирана върху български извадки (Калчев, 1997; 2003), потвърждават изходните предположения. Структурните модели идентифицират допълнителни значими ефекти на психопатните черти върху част от другите личностови разстройства.

PSYCHOPATHIC TRAITS AND PERSONALITY DISORDERS IN YOUTH

Prof. Plamen Kalchev, PhD., D.Sc.

Sofia University “St. Kliment Ohridsky”, Bulgaria

A specific configuration of connections between psychopathic traits and personality disorders is predicted based on the theoretical analysis. Stronger

correlations are expected between: (a) the psychopathy interpersonal dimension (deceptive and manipulative style of relationships combined with superficial charm, grandiosity, and sense of superiority) and *narcissistic personality disorder*; (b) the behavioral psychopathy dimension (impulsive and irresponsible life style combined with thrill-seeking) and *antisocial personality disorder*, and (c) the affective dimension (remorselessness, callousness and unemotionality) and *sadistic personality disorder* (not an official diagnosis according to DSM-IV and DSM-5). Data were obtained from 631 subjects (adolescents and undergraduate students) using the *Youth Psychopathic Traits Inventory* (YPI, Andershed et al., 2002; Kalchev, 2016) and *Coolidge Axis II Inventory* (CATI, Coolidge, 1993) – Short Version, which has been constructed on data from Bulgarian samples (Kalchev, 1997; 2003). Correlations and structural models confirm the initial assumptions and the identified additional significant effects of psychopathic traits on some personality disorders.

СПЕЦИФИКА НА ИНТЕРАКЦИЯТА ДЕТЕ-РОДИТЕЛ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ НА ДЕТЕТО

Десислава Русева, Иванка Бончева

*Катедра по психиатрия и медицинска психология,
Медицински университет – Варна*

Взаимодействието между детето и неговите родители се явява формиращо за базовите му модели на поведение – тема, широко дискутирана от десетилетия.

Настоящата разработка има за цел да представи резултатите от 2 въпросника (Social Behavior Questionnaire (SBQ) и Alabama Parenting Questionnaire (DEAPQ-EL-GS)), отразяващи взаимоотношенията Дете-Родител. Обхванати са 110 родители на деца на възраст 5-6 години. Децата са посещавали предучилищна група в детска градина. Изведени са интеракционни модели, явяващи се предиктор на детското агресивно поведение.

Родителите на агресивни деца ги оценяват като импулсивни; хиперактивни; настояващи в контакт с връстниците, желанията им да бъдат удовлетворявани; неумеещи да бъдат лидери, поради което правят всичко сами.

В основата на родителската самооценка за лично поведение спрямо детето преобладава следването на социални норми в изискванията към детето, непоследователност в собственото поведение на възпитател, неразбиране на детската поривност и внасяне на абстрактни правила за очаквано послушание.

SPECIFICITY OF THE PARENT-CHILD INTERACTION AS A PRECONDITION FOR AGGRESSIVE CHILDREN BEHAVIOR

Desislava Ruseva, Prof. Ivanka Boncheva, PhD

Department of psychiatry and medical psychology, University of Medicine, Varna

The interaction between parents and their children seems to play the main role in forming the child's basic behaviors – a topic broadly disputed for decades. This work

aims to present the results of two questionnaires: Social Behavior Questionnaire (SBQ) and Alabama Parenting Questionnaire (DEAPQ-EL-GS), reflecting the Parent-Child relationship. The sample includes 110 parents of 5-6 years-old children, attending last-year classes in kindergartens. Processing the questionnaires results, several interaction models that seem to be a factor of children's aggressive behavior are obtained.

The parents of aggressive kids characterize them being impulsive and hyperactive, persisting in satisfaction of their desires during contacts with other children, unable to be leaders so trying to manage everything by themselves.

According to the parents' self-assessment of their own behavior, the prevailing patterns of parental attitude towards the child are adherence to the general social frame for children behavior, inconsistency in their own bring-up behaviors, inability to understand children's gust and implementation of too abstract rules for expected obedience.

МУТИЗМЪТ – ДА СЕ КРИЕШ ЗАД МЪЛЧАНИЕТО

Елена Тошева

Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“

Селективният мутизъм е рядък и необичан наблюдаван феномен при проблемното социално функциониране в детска възраст. Характеризира се със селективна речева активност от страна на детето, като избираемостта се проявява в определени социални ситуации. Тази негова базисна особеност много често може да бъде съотнесена към голямото многообразие от психични абнормности в детска възраст. Въз основа на това в много от случаите селективният мутизъм бива възприеман като определена проявяваща се особеност, а не като отделна диагностична единица. Статията „Мутизъм – да се криеш зад мълчанието“ представя един теоретичен обзор на това разстройство на социалното функциониране. Материалът е фокусиран върху етиологията, клиничната картина, като има за цел да обобщи съвременната представа за селективния мутизъм.

MUTISM – HIDING BEHIND SILENCE

Elena Tosheva

Plovdiv University “Paisii Hilendarski”, Plovdiv, Bulgaria

Selective mutism is a rare and unusual phenomenon in problematic social functioning in early childhood. It is characterized in children with selective speaking activity and the selectivity occurs in some social setting. This basis peculiarity very often can be related to the big variety of psychic abnormalities in childhood. On these grounds in many of the cases of selective mutism is perceived as a certain revealed peculiarity and not as a separate diagnostic unit. The article “Mutism – hiding behind silence” presents a theoretical view of this disorder of the social function. The paper is focused on the etiology and clinical picture, with the goal of summing up the contemporary understanding for selective mutism.

ЛИЧНОСТНИ ПРОМЕНИ ПРИ ХРОНИЧНИ ПСИХИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Христо Йорданов

*психолог в ДЦВУ с. Ласкарево – община Сандански, докторант към катедра
Психология при ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград*

Докладът е посветен на един малко изучен аспект от клиничната психология – психичните особености и преживявания на хората с хронични психични заболявания. Изяснява се същността на понятието „защитни механизми“, негови основни параметри и характеристики. Представят се данни от проведено психологично изследване с потребителите на социалната услуга Дневен център и се очертават техни психични и поведенчески особености. Чрез резултатите от ТАТ на Мърей вниманието е привлечено от формата на разказите на ИЛ, т.е. от различните измерения на дискурса, които отразяват проявите на защитните механизми, така както се проявяват в известните психопатологични структури, например при шизофрениите – водещо душевно заболяване като разпространеност, значимост и изразеност на симптоматиката. Заболяване, при което е налице тенденция към хронично протичане и нарастващ разпад на психиката. Водеща особеност е повишената тормозност на мозъчната дейност – голямата слабост на нервната система. Всичко това корелира с резултатите от проведения Въпросник за самооценка „LSI Def 118“, свързан с теоретичния модел на механизмите на защита, разработен от Роберт Плутчик в съавторство с Г. Келлерман и Х. Контом в 1979г., адаптиран от П. Рандев като се съпоставят преобладаващите защитни механизми, получени като резултати от тази методика, с тези от ТАТ на Мърей. По този начин се установява кой тип защитни механизми са най-използвани при хората с хронични психични заболявания, каквито са бенефициентите на услугата Дневен център. Тестът „F.P.I.“ е многомерен личностен въпросник, който диагностицира личностни качества в широк обхват – от динамика на нервните процеси през скрити импулси и особености на емоционалната сфера до общи способности за саморегулация и междуличностно поведение. Също така установява най-често прилаганите неефективни модели (копинг стратегии) за справяне. Тестът е апробиран от няколко колектива у нас. Характерно за всички хронични психични заболявания е, че се съпровождат с изразени личностни промени. Чрез стойностите по различните скали от теста се очаква да се разкрият тенденции към своеобразна деградация на личността.

PERSONALITY CHANGES IN CHRONIC MENTAL ILLNESS

Hristo Yordanov, PhD

*Department of Psychology at the South- West University "Neofit Rilski",
Blagoevgrad*

Psychologist at DCMDA, Laskarevo village, Sandanski municipality, Bulgaria

The report focuses on a little-studied aspect of the clinical psychology – the psychological characteristics and the experiences of people with chronic mental

illness. It clarifies the essence of the concept of "safeguards", its basic parameters and characteristics.

It presents the findings of a psychological study of the beneficiaries of social service Day Centre and outlines their mental and behavioral characteristics. By results of TAT (Murray) the attention is drawn to the form of stories by IL, i.e. the various dimensions of discourse which reflect the manifestations of safeguards, as manifest in the known psychopathological structures, such as schizophrenic-leading mental illness such as prevalence, importance and the strong expression of symptoms.

A disease in which there is a tendency to chronic course and growing disintegration of the psyche. The leading feature is increased harassment of the brain activity – the biggest weakness of the nervous system. All of this is correlated with the results of the "Self-Assessment Questionnaire" LST Def_118, connected to the theoretical mechanisms of protection developed by Robert Plutchik co-authored with D. Kellerman and H. Kontom in 1979, adapted by P. Randev by comparing prevailing safeguards obtained as results of this methodology with those of TAT of Murray. Thus establishes which types of protective mechanisms are best used by people with chronic mental illnesses, such as the beneficiaries of the day center. Test "F.P.1." - it is an inultidimensional personality questionnaire for diagnosing personality in a wide range - from the dynamics of neural processes in hidden impulses and features of the emotional sphere to general ability of self-regulation and interpersonal behavior. It also establishes the most common inefficient models (coping strategies) to address.

The test was piloted by several teams here. The typical of all chronic mental disorders is that they are accompanied with serious personality changes. By the values of the various scales of the test it is expected to reveal the trends to peculiar degradation of personality.

ОСОБЕНОСТИ НА ЕКЗЕКУТИВНИТЕ ФУНКЦИИ ПРИ СПЕЦИФИЧНИ НАРУШЕНИЯ НА СПОСОБНОСТТА ЗА УЧЕНЕ

Деница Анастасова

Темата за езекутивните функции и техните нарушения е сравнително нова и става все по-популярна. Езекутивните функции са контролният орган на мозъка и са от решаващо значение за адаптирането и функционирането в околната среда, успеха в социален, училищен и професионален план. В доклада си описвам случай на дете, което се включи в терапия малко преди стартирането му в първи клас. При момчето се наблюдават дефицити в езекутивните функции, в комбинация със специфични нарушения на способността за учене.

FEATURES OF EXECUTIVE FUNCTIONS IN SPECIFIC LEARNING DISABILITIES

Denitsa Anastasova

Executive functions and their disorders are a comparatively new topic and it is becoming more popular. Executive functions are the control organ of the brain and are crucial for adapting and functioning in the environment, success in social, school and career plan. In my report I describe the case of a child who engaged in therapy shortly before his start in first grade. The boy has deficits in executive functions in combination with specific learning disabilities.

ТРЕВОЖНОСТ, СТРАХ И СПРАВЯНЕ В ДЕНТАЛНАТА ПРАКТИКА

д-р Венцислав Стоев

*катедра по Социална, трудова и педагогическа психология,
Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“*

Пациентът е личност със здравен проблем, който може да бъде повлиян от средствата и методите на медицината. Преди да се осъществи връзката лекар-пациент в професионален план, тази връзка е системно организирано човешко отношение. Много зъболекари и лекари рядко отчитат факта, че пациентите са личности в психологичен план.

Причината за акцента върху тревожността и страхът е пряката им връзка с прага на болката при всеки човек и тяхната обратно пропорционална зависимост. Изследванията доказват пряка връзка между болката и тревогата. Колкото е по-изразено чувството на тревога у човека, толкова по-вероятно е, че той или тя ще определи реакцията на дразнителя като болезнена.

Стратегии за справяне с тревожността и страха. копинг стратегия – копинг отговор:

- ❖ Проблемно-ориентиран (problem-focused) стил
- ❖ Субективно-ориентиран (emotion-focused) стил

Цел: Изследване и установяване вида и степента на обусловеност между страха, тревожността и копинг стратегиите в денталната практика.

Предмет на изследването: Предмет на изследването е видът и степента на обусловеност на избора на копинг стратегии от страха и тревожността.

Методики на изследването:

- ❖ Изследване страха от зъболекар (ИСЗ)
- ❖ Скала на тревогата при дентални манипулации (СТДМ)
- ❖ Въпросник за копинг стратегии – Problem-Solving Inventory (PSY)

Алфа на Кронбах е над 0.70, което е добър показател за надеждност на изследването.

Данни от изследването и интерпретации:

- ❖ При 10% от пациентите доминира тревогата и страхът, конкретизиран в очакване на нещо неприятно и болезнено.
- ❖ Данните от проведеното изследване с тест при цялата група изследвани пациенти показва, че няма пациенти с тревожно разстройство, което да покрива диагностичните критерии на МКБ за невротично тревожно разстройство.

- ❖ Няма съществени различия по отношение на тревожността в стоматологична ситуация между мъжете и жените, но има тенденция на по-скъсен диапазон на тревожното разстройство при мъжете, спрямо жените.
- ❖ 15.24% преживяват ниско ниво на страх в стоматологичната ситуация и
- ❖ 74.28% преживяват средно към високо ниво на страх в стоматологичните ситуации.
- ❖ За изследваната група е характерен Избягващия стил на поведение, следван от Увереност и креативност при решаване на проблеми и в най-малка степен Личен свръхконтрол.
- ❖ Наблюдава се корелация между скала Избягващ стил и скала Личен свръхконтрол.

Психологични препоръки към практиката на зъболекаря: Изключително важно е обучението по клинична комуникация на лекарите и зъболекарите още по време на следването в университета и след това по време на целия професионален стаж. Индивидуалният психологичен подход към пациента е гаранция за успешно лечение.

**ШЕСТА НАУЧНА СЕСИЯ „ПСИХОСОМАТИКА И
МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНО СЪТРУДНИЧЕСТВО“ / SIXTH SCIENTIFIC
SESSION “PSYCHOSOMATICS AND MULTIDISCIPLINARY COOPERATION”**

**ИНТРАЦЕПЦИЯ И ВЪТРЕШНАТА КАРТИНА НА ЗАБОЛЯВАНЕТО ПРИ
ПАЦИЕНТИ С ИСХЕМИЧНА БОЛЕСТ НА СЪРЦЕТО – С БОЛКОВ И
НЕБОЛКОВ ТИП**

доц. Анна Штрахова

Южно-Уральский государственный университет, г. Челябинск, Россия

Ишемическая болезнь сердца (ИБС) является одним из заболеваний, вызывающих значительные экономические и демографические потери. Большинство таких потерь связано с психосоматической природой некоторых вариантов ИБС. При этом одним из важных патогенетических факторов ИБС является наличие/отсутствие болевого синдрома и особенности его переживания пациентами. В связи с этим в целях прогноза и психологической помощи больным с ИБС было выполнено исследование особенностей интрацепции и внутренней картины болезни (ВКБ) у 48 пациентов с болевой и 50 пациентов с безболевыми формами ИБС. Установлено, что при болевой форме ИБС преобладает анозогнозический тип ВКБ, а при безболевыми – эргопатический. Интрацептивные ощущения (ИО) и их особенности при наличии/отсутствии коронарных болей рассмотрены как психологические факторы, формирующие ВКБ. Исследованы 6 вариантов словарей ИО с выделением знакомых, важных, болезненных, угрожающих и часто

испытываемых при ИБС ощущений. Доказано, что при болевой форме ИБС интрацептивная картина болезни содержит достоверно большее число субъективно важных, болезненных, конкретных и часто проявляющихся ощущений. Предполагается, что особенности словаря индивидуальной интрацептивной картины болезни и его отражения в жалобах и анамнезе имеют прогностическое значение для диагностики болевой формы ИБС и доказательства психосоматической природы заболевания.

INTRACEPTION AND INTERNAL PICTURE OF A DISEASE IN PATIENTS WITH PAINLESS AND PAINFUL FORMS OF CORONARY HEART DISEASE

*Assoc. Prof. Anna Shtrahova
South Ural State University, Russia*

Coronary heart disease (CHD) is one of diseases that cause significant economic and demographic loss. Most of these losses are connected with psychosomatic nature of some CHD variants. At the same time one of the most important pathogenetic factors of CHD is the presence or absence of pain and features of going through it by patients. In this regard, in order to forecast and psychological care to patients with CHD was carried out research features of intraception and internal picture of the disease (IPD) in 48 patients with painful CHD form, and 50 patients with painless CHD form. It was found that the painful form of CHD is described by prevalence of anosognostic IPD type, and if painless form - ergopathic. Interoceptive sensations (IS) and it's features with the presence or absence of coronary pain are considered as psychological factors forming the IPD. We studied 6 different dictionaries with IS emphasizing known important and painful, threatening and often experienced in CHD sensations. It is proved that in the painful form of CHD disease interoceptive picture contains authentically larger amount of subjectively important, painful, concrete and often manifestative sensations. We assumed that the features of the dictionary interoceptive picture of the disease and its reflection in the complaints and anamnesis have a predictive value for the diagnosis of CHD painful form and proof of psychosomatic nature of the disease.

ЗНАЧЕНИЕТО НА КЛИНИЧНАТА ПРАКТИКА В ТЕРАПЕВТИЧНАТА РАБОТА И ОБУЧЕНИЕТО В СИСТЕМАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ПРИ ДЕЦА С РАЗСТРОЙСТВО ОТ АУТИСТИЧЕН СПЕКТЪР

Ана Андреева-Сапунджиева, Анна Манолева

Център за социална рехабилитация и интеграция на лица с проблеми от аутистичен спектър, гр. София

Въведение: Аутизмът е сложно, биологически обусловено разстройство на развитието, което засяга всяка област, жизнен етап, умения и интереси на индивидите. Това са деца, младежи и възрастни, които в различна степен през целия си живот се нуждаят от помощ и подкрепа. Специалисти, работещи в сферата на здравеопазването, образованието и

социалното подпомагане в различна степен и по различен начин оказват помощ и подкрепа у нас на лицата с аутизъм и техните семейства.

Цели: Настоящият доклад цели да опише начина, по който у нас се планира терапевтичния процес и грижи за децата с аутизъм след тяхното диагностициране.

Целева група: Деца, диагностицирани с ГРР, които посещават масова детска градина – в масови и специални групи, както и ученици в общобразователни училища, които се обучават по общобразователна програма в редовна форма на обучение или по индивидуална образователна програма.

Метод: Проведено е анкетно проучване сред родители на деца с аутизъм, в предучилищна и училищна възраст.

Резултати: Резултатите показват, че липсва общ план за работа и грижа за децата с аутизъм. Институциите и специалистите, които работят с децата и техните семейства, нямат обща стратегия и приемственост в работата си.

Заклучение: В периода на училищна възраст, усилията и областите за работа с децата са тясно фокусирани върху техните академични постижения. Пренебрегват се и не се работи по ключови области като развитие на социо-комуникативни умения, адаптивни умения и автономност.

Дават се препоръки и предложения за подобряване на грижите и услугите за децата с аутизъм и техните семейства, като се изхожда от личен, клиничен опит.

THE IMPORTANCE OF CLINICAL PRACTICE IN THERAPEUTIC WORK AND EDUCATION OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS

Ana Andreeva-Sapundjieva, Anna Manoleva

Center for Social Rehabilitation and Integration of People with Autism Spectrum Disorders, Sofia

Introduction: Autism is a complicated, biologically determined, developmental disorder, which affects the abilities, interests and every life stage of the diagnosed people. These are children, adolescents and adult people, who need help and support in a different extent during their whole life. In Bulgaria specialists who work in the field of health care, education and social services help and support autistic people and their families in different ways.

Objective: The present report aims to describe the way Bulgarian specialists plan the therapeutic process and cares for children with autism after their diagnostics.

Concerned group: Children with Autism Spectrum Disorders (ASD), who visit kindergartens in regular and special groups, and students who visit mainstream schools and have regular form of education or Individualized Educational Plan (IEP).

Method: A survey with pre-school and school age children's parents.

Results: The survey shows that there is no universal plan for work and care for autistic children. The institutions and specialists, who work with autistic children and their families do not have a shared strategy and continuity in their work.

Conclusion: All efforts and fields of working with school age autistic children are focused on their academic achievements. Key areas such as development of social-communicational skills, adaptive skills and autonomy are neglected.

Recommendations and suggestions based on personal clinical experience about improving the cares and services for autistic children and their families are given.

ЕККОРИАЦИЯ: ПСИХОСОМАТИЧНИ АСПЕКТИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ИНТЕРВЕНЦИИ

Теодора Стоенчева¹, Христо Давидов²

¹ психолог

² психолог, студент по Медицина в Медицински университет – Пловдив

Невротичните екскориации, познати също като кожно чоплене, са психодерматологично състояние, при което се наблюдава повтаряемо и прекомерно чоплене на кожата. Получават се кожни лезии и се генерира дистрес в клинично значими измерения, както и нарушения в личностовото функциониране. Въпреки че пациентите докладват за чувство на успокоение в следствие на екскориационен епизод, те полагат неимоверни усилия да прикрият своето поведение като така нарушават социалното си и трудово функциониране. Във времето екскориациите са били асоциирани с разстройствата на импулсия контрол, но към момента са поставени в секция Обсесивно-Компулсивни и Сродни Разстройства в DSM-5 поради качествата си на поведения с репетитивен характер и фокус върху тялото и сходствата си с Обсесивно-Компулсивните Разстройства. Етиологията на екскориациите е слабо проучена, но се смята, че влияние имат както биологични, така и психологични фактори. Поради високата коморбидност е наложително винаги да се прави обстойна диференциална диагноза като съществуват специални измервателни инструменти за диагностициране. При лечението на екскориациите от първостепенно значение е психотерапията, основно Когнитивно-поведенческа Терапия, Навик Обучение Обрат и Терапия на Приемане и Ангажиране. Фармакотерапията допълнително подпомага лечебния процес. Като цяло е необходимо провеждането на допълнителни изследвания върху други обещаващи терапевтични методи и проучване на прогнозите при разстройството.

EXCORIATION: PSYCHOSOMATIC ASPECTS AND THERAPEUTIC INTERVENTIONS

Hristo Davidov¹, Teodora Stoencheva²

¹ Psychologist, student of Medicine at the Medical University – Plovdiv

² Psychologist

Neurotic excoriation, also known as skin-picking, is a psychodermatological condition, characterized by recurrent picking of one's skin that results in skin lesions and clinically significant distress or impairment in important areas of functioning. Although soothing feelings are reported to follow the picking, individuals often go to

great lengths to hide the behavior, which severely impairs their social and occupational functioning. Historically, it has been associated with impulse-control disorders, but is currently a newly-listed disorder in the DSM-5 section of Obsessive-Compulsive and Related Disorders in its quality of body-focused repetitive behavior with distinct similarities to OCD. Little is known about the etiology of the disorder, but it is believed it is rooted in both biological and psychological factors. A comprehensive differential diagnosis must be applied due to its high comorbidity. A set of specially-designed assessment tools has been devised to assist the diagnosing process. Psychotherapy is proven of paramount importance to treatment with Cognitive Behavioural Therapy, Habit Reversal Training and Acceptance and Commitment Therapy being the highlights. Pharmacotherapy assists the process additionally. Further research is required on promising treatment methods and the excoriation prognosis.

ТРИХОТИЛОМАНИЯ: ПСИХОСОМАТИЧНИ АСПЕКТИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ИНТЕРВЕНЦИИ

Христо Давидов¹, Теодора Стоенчева²

¹ психолог, студент по Медицина в Медицински университет – Пловдив

² психолог

Трихотиломанията се характеризира с повтарящи се епизоди на скубане на коса, което от своя страна води до дистрес и нарушено личностово функциониране. Разстройството често започва своето развитие или се открива в късното детство, или ранните младежки години – средно около 13-годишна възраст. Въпреки сравнително ранното начало на развитие във възрастта, няма единодушие относно това каква е етиологията на трихотиломанията. Изказани са много предположения, сред които разглеждането на трихотиломанията като част от Обсесивно-компулсивните разстройства, поради високите нива на коморбидност, психоаналитични аспекти и невробиологични фактори. Лечението трябва да бъде строго индивидуално като един единствен метод на лечение не би бил ефективен за пациенти, диагностицирани с трихотиломания. Някои поведенчески техники могат да доведат до дългосрочни конструктивни промени в състоянието. Този доклад разглежда подробно няколко метода, които биха могли да се инкорпорират в традиционните консултативни методи или като част от структурирана поведенческа програма. Обучение Навик Обрат, Habit Reversal Training, е поведенческа техника с емпирично доказана ефективност. Основни цели при метода са повишаване на нивото на осъзнатост на целевото поведение, обучаването в алтернативни копинг стратегии, поддържането на мотивацията и повдигането на нивото на генерализация.

TRICHOTILLOMANIA: PSYCHOSOMATIC ASPECTS AND THERAPEUTIC INTERVENTIONS

Hristo Davidov¹, Teodora Stoencheva²

¹ Psychologist, student of Medicine at the Medical University – Plovdiv, Bulgaria

² Psychologist

Trichotillomania is characterized by repetitive hair pulling leading to hair loss and resulting in distress or impairment in important areas of functioning. Trichotillomania often begins or is recognized in late childhood or early adolescence with an average age of onset at 13 years. Despite the early onset, there is no consensus over the etiology of Trichotillomania. Various explanations have been offered, that include viewing it as a feature of Obsessive Compulsive Disorder as evidenced in the high comorbidity rates, psychoanalytic perspectives and neurobiological factors. Treatment should be individually tailored and focused, as one treatment is not solely effective in the treatment of all those diagnosed with Trichotillomania. A diverse spectrum of behavioral techniques and interventions are useful in the treatment of trichotillomania. Behavioral procedures have led to long-term constructive changes in hair pulling. Several techniques are outlined in this article that may be incorporated into traditional counseling approaches or implemented as part of a structured behavioral program of intervention. Habit-reversal training is an empirically supported behavioral approach that is directed at increasing awareness of the target behavior, teach alternative coping skills, maintain motivation, and increase generalization.

МЯСТОТО НА ПСИХОЛОГА ИЛИ ПСИХОАНАЛИТИКА В РОДИЛНО И НЕОНАТОЛОГИЧНО ОТДЕЛЕНИЕ И ЕСТЕСТВОТО НА РАБОТАТА МУ

Велина Иванова

Фондация „Нашите недоносени деца“

В този доклад е представен опита на психолог, състоящ се в разговори с жени, току-що родили, но отделени от бебетата им, поради медицински показания. Срещите са проведени в болница, в родилно отделение. Описаните наблюдения показват как с един малко по-различен тип слушане в разговора между родилка и психолог е направено място за страховете и фантазиите, които се отключват, когато бебето е с риск за здравето си. Това място дава право на жените да говорят, да назовават и да си поставят въпроси по отношение на новата си роля, по отношение на бебетата си и на семействата си. Отделени от бебетата си, веднага след раждането, някои от тях са в риск да поемат ролята си на майки. В някои от семействата равновесието е силно разклатено и думите, които се отправят към тях по време на престоят им в болницата могат да имат силен ефект.

В днешно време връзката между майката и бебето е като че ли по предписание и протокол. Да, всяка майка трябва да е на всяка цена във връзка с бебето си. А всяка, която поради най-различни причини не успява да достигне и изпълни това предписание, е осъдена – понякога от медицинския екип, понякога от семейството си. Само че тази връзка може да се окаже много

крехка в началото, тогава трябва ли да се настоява или е по-добре да се изчака, кое е правилното? Дали всъщност е най-добре да се насърчава на всяка цена? Това са една много малка част от въпросите, с които психологът трябва да работи наново с всеки един отделен случай.

В тази разработка е представена част от подобен тип работа под формата на клинични примери от самите срещи, които са свързани след това с теоретични изводи.

PSYCHOLOGIST'S OR PSYCHOANALYST'S POSITION IN MATERNITY AND NEONATOLOGY HOSPITAL WARD AND THE ESSENCE OF HIS WORK

Velina Ivanova

Foundation "Our premature babies"

This report presents a psychologist's experience working with mothers separated from their new-born babies due to complicated medical condition of the latter. Conversations are held in maternity ward in hospital setting. Observations described show how a different kind of listening allows the professional to make space for mothers' fears and fantasies to come out, in case their babies' health is at risk. This is what enables women to speak, search and find their words, and ask themselves questions concerning their new role towards their babies and families. Being separated from their babies immediately after giving birth, puts some of them at risk of not accepting their role of mothers. Due to painful experience some families become too vulnerable. Therefore words addressed to them during their hospital stay can have deep influence.

Nowadays in our society the mother-baby relationship is like a must. Indeed every mother should be in a relationship with her baby at all cost. And every one that could not accomplish this for various reasons is severely judged – by medical team or her family. But at the beginning of new life this relationship can sometimes turn out to be very frail. Then which approach is better – to force it or wait? Is it really helpful for mother and baby to encourage their relationship at all cost? These are some of the questions that psychologist comes upon in his work with each family.

An extract of such kind of work is presented in this report. It includes clinical work examples of conversations with new mothers followed by theoretical assumptions.

ЛИЧНОСТОВИ РАЗСТРОЙСТВА И ВМЕНЯЕМОСТ

Благородна Бунева

Правната формула на вменяемостта според българското наказателно право се основава на предположението, че ако не са умствено недоразвити или не страдат от продължително или краткотрайно разстройство на съзнанието, хората винаги и при всички обстоятелства разбират свойството и значението на извършваните от тях действия и могат да ръководят постъпките си. Тази теза, обаче, не е съответна на съвременното развитие на психиатрията и психологията и поради това не е състоятелна. Има множество психопатологични състояния, в това число и личностовите разстройства, при

които засегнатото лице не е с „умствена недоразвитост“ и не страда от „разстройство на съзнанието“ в тесен смисъл и въпреки това, поради когнитивни изкривявания, интензивен афект, емоционална нестабилност, висок импулсивен отговор и т.н., не разбира добре свойството и значението на извършеното или не може да ръководи постъпките си.

Предположението формулирано в настоящата разработка е, че лицата, спрямо които има повече от една влезли в сила присъди или са разследвани за извършване на множество противоправни деяния, демонстрират личностова абнормност, която им пречи да разбират реалността и да действат съобразно това разбиране.

PERSONALITY DISORDERS AND SANITY

Blagrodna Buneva

The legal formula of sanity according to the Bulgarian criminal law is based on the assumption that if people are not mentally disabled or do not suffer from any long or short-term mental disorder, they always and in all circumstances understand the quality and nature of their acts and can manage their actions. However, this thesis does not comply with the modern development of psychiatry and psychology and, therefore, is unconvincing. There are many psychopathological conditions, including personality disorders, where the subject is not “mentally disabled“ and does not suffer from any “mental disorder“ in the narrow sense of this term, but despite that due to any cognitive deviations, intensive affect, emotional instability, highly impulsive response, etc. does not understand well the quality and nature of his/her act or is unable to manage his/her actions.

The assumptions formulated herein is that the people with an effective sentence pronounced against them or investigated for many criminal acts demonstrate personality abnormality which prevents them from understanding reality and acting in accordance with such understanding.

ЛИЧНОСТОВИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ ПРОФЕСИОНАЛНИ БАЛЕТИСТИ

Цветелина Александрова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Целта на изследването е да разкрие трудностите в професионалния живот на балетистите и отражението им върху функционирането на личността. Използван е въпросникът на Тимъти Лиъри за оценка на междуличностните взаимоотношения с фокус върху първите два аспекта – „Реален Аз“ и „Идеален Аз“. В изследването участват 64 професионални балетисти (21 мъже и 43 жени) на възраст между 18 и 48 години от Софийска опера и балет, Държавна опера – Пловдив и Държавна опера – Русе. Изведените в доклада примери от български и чуждестранни изследвания са в основата на формираните хипотези. Първата от тях предполага, че в резултатите ще преобладават вторите четири от общо осем възможни тенденции. От тях би следвало най-често да се наблюдават:

- 1) Зависим и послушен тип (VI) – висока тревожност, повишена самокритичност, самоконтрол, страх от неуспех
- 2) Сътрудническо-конвенционален тип (VII) – търсене на признание от най-авторитетните личности в групата

Според следващата хипотеза осезаемо ще присъства и една тенденция от първите четири:

- 3) Независим-доминиращ тип (II) – склонност към съперничество, чувство за превъзходство.

Последната хипотеза предполага чувствителни разлики между Реален и Идеален Аз. Резултатите подкрепят доминантността на VI-та и VII-ма тенденция, но отхвърлят II-ра. Частично се потвърждават разликите между Реален и Идеален Аз. Обсъдени са интерпретациите на резултатите, както и възможностите за бъдещи изследвания.

PERSONALITY TRAITS IN PROFESSIONAL BALLET-DANCERS

Tsvetelina Aleksandrova

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria

The purpose of this research is to reveal the difficulties in the profession of the ballet-dancers and their effects on the functioning of the personality. Timothy Leary's questionnaire for interpersonal diagnostics is used with a focus on its first two aspects – "Real Self" and "Ideal Self". Sixty-four professional ballet-dancers have participated in the research (21 men and 43 women) at the age between 18 and 48 from "Sofia opera and ballet", "Opera Plovdiv" and "Opera Ruse". The examples from Bulgarian and foreign researches, which are outlined in the report, are the basis of the formulated hypotheses. The first hypothesis presumes that the second four of all the eight possible tendencies will predominate in the results. Those that are supposed to be seen most often are:

- 1) Dependent and obedient type (VI) – high anxiety, increased self-criticism, self-control, fear of failure.
- 2) Collaborative-conventional type (VII) – striving for recognition from the leaders in the group

According to the next hypothesis one more tendency from the first four will be extremely notable:

- 3) Independent-dominant type (II) – rivalry and superiority

The last hypothesis says that there will be a substantial difference between Real and Ideal Self. The results support the dominance of the VIth and the VIIth tendencies but contradict the IInd. The differences between Real and Ideal Self are partially confirmed. The interpretation of the results as well as future opportunities for research are discussed.

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛНО УЧИЛИЩЕ БОНЬОЙ (ФРАНЦИЯ) /ПСИХОАНАЛИЗА В
УСЛУГА НА ПЕДАГОГИКАТА/**

Ирина Атанасова

*доктор по психология на развитието в детството и юношеството,
психотерапевт на частна практика*

Настоящият доклад е изготвен на база проведен през октомври 2015г. стаж в Експериментално училище Боньой, Париж, Франция /CERPP Ecole Expérimentale de Bonneuil/. Институцията вече десетилетия наред е ориентирана в дейността си към подготовката на деца и младежи /6-22г./ с тежки неврози, психотични състояния и дори разстройства от аутистичния спектър, на които предстои да навлязат в зрелостта.

Работата на екипа е забележително съчетание от постиженията на френската педагогическа школа, модерната психиатрия и лаканианската психоанализа. Удивителната атмосфера на мястото е преднамерен резултат на дълбоко теоретично разбиране за ролята на културния опит на всяко общество в изграждането на субекта и неговото поддържане. Макар и предоставяща защитена среда за своите тежко болни пациенти, без да изпада в една майчина наслада, училище Боньой успява да преведе психотичното или аутистично дете от утробата на семейството към относително автономен живот в общността. Акцентът на доклада е върху онова, което прави възможна срещата на схващаните у нас за несъвместими педагогика и психоанализа.

**EXPERIMENTAL SCHOOL OF BONNEUIL (FRANCE) /PSYCHOANALYSIS AT
THE SERVICE OF PEDAGOGY/**

Irina Atanasova

*Developmental psychology in childhood and adolescence PhD,
Private practice psychotherapist*

This report is based on conducted in October 2015 internship at CERPP Ecole Expérimentale de Bonneuil, Paris, France. The institution for decades have been orienting its activities to prepare children and young people /6-22 years/, suffering from severe neurosis, psychotic episodes or even autistic spectrum disorders who are about to enter adulthood. The work of the team is a remarkable combination of accomplishments of the French pedagogical tradition, modern psychiatry and Lacanian psychoanalysis. Amazing atmosphere of the place is the deliberate result of deep theoretical understanding of the role of cultural experience of the society in the construction of the subject and its support. While providing a secure environment for their seriously disordered patients, without falling into a mother's delight /jouissance/, school Bonneuil is able to translate psychotic or autistic child from the womb of the family to a relatively autonomous life in the community. Report focuses on the mediators of the meeting between pedagogy and psychoanalysis, regarded in our country incompatibles.

МЕДИКАМЕНТОЗЕН АБОРТ – ФАРМАЦИЯТА КАТО ФАКТОР НА ПРОМЯНА В ОТНОШЕНИЯТА ЛЕКАР-ПАЦИЕНТ

Ирина Атанасова¹, Димитър Маринов²

¹ доктор по психология на развитието в детството и юношеството, психотерапевт на частна практика

² магистър-фармацевт, докторант в Национален център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА), NOVUS PLC.

В България навлиза един напълно нов протокол, позволяващ прекъсване на бременността чрез постъпателен прием на медикаменти, който замества напълно оперативната намеса в тези случаи. Той изисква кардинална промяна в динамиката между лекар и пациент, характерна за медицината на миналия век. Предишната позиция на пациента, в която той е пасивен свидетел и реципиент на резултатите от действията на лекаря, натоварен с пълна отговорност за протичането на процеса, тук бива заменена от активна позиция на равнопоставен отговорен партньор, ангажиран с процеса. Въпреки че аспектите на тази промяна се обсъждат през призмата на емоционалната динамика, свойствена за прекъсването на бременността, те са валидни и за други области на медицината, където все по-ясно се очертава нуждата от нов тип договор между пациента и лекаря, изработването на който ще бъде предизвикателство и за двете страни през новото столетие.

MEDICAL ABORTION – PHARMACY AS A FACTOR OF CHANGE IN THE DOCTOR-PATIENT RELATIONSHIP

Irina Atanasova¹, Dimitar Marinov²

¹ Developmental psychology in childhood and adolescence Ph.D. Private practice psychotherapist

² Mpharm PhD/c of National Centre for Public Health and Analysis NOVUS PLC

A completely new protocol that allows abortion through gradual medication that replaces fully operational intervention in these cases is promoted in Bulgaria. It requires reversal of the dynamics between doctor and patient characteristic of medicine of the past century. The previous position of the patient in which he is a passive witness and recipient of results of the actions and cares of the doctor fully responsible himself for the conduct of the process, is replaced by an active position equitable responsible partner involved in the process. Although aspects of this change are discussed in terms of the emotional dynamics inherent to the interruption of pregnancy, they are also valid for other areas of medicine where ever there is a clear need for a new type of contract between the patient and the doctor, the production of which will be a challenge for both sides in the new century.

АДЕКВАТНОСТ НА МЕРКИТЕ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ПРИ ДЕВИАНТНО ПОВЕДЕНИЕ И АГРЕСИЯ В УЧИЛИЩЕ

Петя Петрова, Благородна Бунева

Софийска адвокатска колегия

Агресивното поведение в детска възраст е свързано с дефицити в сферата на емоционалната и социалната компетентност, както и в сферата на когнитивното функциониране, поради което детето демонстрира деструктивни защитни модели и неадаптивни стратегии за справяне в кризисни ситуации.

Мерките за въздействие или казано по друг начин – наказанията по отменения вече Закон за народната просвета, не отчитаха в достатъчна степен зависимостта на девиантното и в частност агресивно поведение в училище от дефицитите в общото развитие на ученика. Новоприетият Закон за предучилищното и училищното образование въвежда значително по-адекватни мерки за въздействие при отклоняващо се поведение в училище, съобразени с евентуалните нарушения в развитието.

В настоящата разработка се застъпва схващането, че въпреки положителните промени разпоредбите на закона следва да бъдат прецизирани с оглед включването в обхвата на по-благоприятните норми и на онези деца, чиито симптоми не са достатъчно изразени за формулиране на диагноза.

ADEQUACY OF IMPACT MEASURES IN DEVIANT BEHAVIOR AND AGGRESSION AT SCHOOL

Petya Petrova, Blagorodna Buneva

Sofia Bar Association

Aggressive behavior in children is associated with deficiencies in emotional and social competence as well as in cognitive functioning; as a result the child demonstrates destructive defense models and non-adaptive strategies to cope with crisis situations.

The impact measures or, in other words, the punishments that were provided for by the repealed Public Education Act did not give sufficient recognition of the dependence of deviant, particularly aggressive, behavior in school on deficiencies in pupil's general development. The newly enacted Preschool and School Education Act introduces considerably more adequate impact measures in deviant behavior in school complied with the possible development disorders.

This work supports the view that despite the positive amendments, the provisions of the Act should be formulated to include in the scope of the favorable norms those children whose symptoms are not expressive enough to form a diagnosis.

ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ПСИХОЛОГИЧНА ПОМОЩ ПРИ ОНКОЛОГИЧНО БОЛНИ ПАЦИЕНТИ

Вероника Иванова

СБАЛО ЕАД, София

Злокачествените заболявания оказват негативно влияние върху всички аспекти от живота на страдащия, което определя нуждата от адаптация към широк кръг от промени. Диагнозата карцином е травматично преживяване за пациентите. Потенциално възможните психосоциални проблеми при онкологично болни пациенти са много и специфично свързани с болест, странични ефекти от лечението и трайни промени вследствие болестта. Страхът, тъгата и чувството за загуба на контрол могат да нарушат емоционалното равновесие, нарушеното себевъзприятие е един от факторите, които могат да доведат до проблеми в идентичността на личността или да променят жизнената ѝ ориентация, докато социалните и професионални последици могат да застрашат чувството за сигурност. Проучвания по целия свят показват разпространението и значимостта на завишените стойности на психологичен дистрес (20%-47%) и проява на различни психични разстройства (9,8%-38,2%) сред пациенти с карцином. Тези данни на практика показват нуждата от предварително планиране и прилагане на целенасочена психологична помощ. Възможността за психологична помощ трябва да се предоставя на всеки пациент с карцином. Диагностично-терапевтичните опции включват широк спектър от стандартизирани методи за психосоциална оценка на пациенти с карцином, като клинични интервюта, самооценъчни въпросници, скрининги, диагностични критерии, психологически тестове и психотерапевтични интервенции с емпирично доказана ефективност.

KEY ASPECTS AND RECOMMENDATIONS FOR PSYCHOLOGICAL CARE IN CANCER PATIENTS

Veronika Ivanova

Specialized Hospital for Active Treatment in Oncology, Sofia, Bulgaria

Malignant neoplasm have a negative impact on all aspects of life of the suffering patient which results in the need for adaptation to a wide range of changes. The cancer diagnosis is a traumatic experience for the patients. The potential psychosocial issues that can occur for a cancer diagnosed patient are very specific and determined by the according type of cancer, side effects of the treatment and permanent changes in the health condition of the patient due to the disease. Fear, sadness and the sense of loss of control can disrupt the emotional balance. Poor self-perception is one of the factors that can weaken a persons identity or alter their life – orientation, while social, financial, and occupational consequences may threaten their sense of security. Studies worldwide show the prevalence and importance of increased levels of psychological distress (20%-47%) and the display of Mental disorders (9,8%-38,2%) among patients with cancer. These figures practically show the need of careful planning in advance on top of applying a

purposeful psychological care. Each patient with cancer should have the opportunity to receive psychological care. Diagnostic-therapeutic options include a wide range of standardized methods for psycho-social assessments of patients diagnosed with cancer such as clinical interviews, self-evaluating questionnaires, screenings, diagnostic criteria, psychological tests and psychotherapeutic interventions with empirically proved efficiency.

СТРАТЕГИИ ЗА СПРАВЯНЕ С ВСЕКИДНЕВНИТЕ НЕПРИЯТНОСТИ ОТ ЗДРАВЕН ХАРАКТЕР СРЕД СТАРИТЕ ХОРА

д-р Лилия Бабакова

специализант в Санкт-Петербургски държавен университет

Здравето е един от най-важните фактори, детерминиращи реакцията на човека към пенсионирането. Трудно е обаче да се определи дали стресът предизвиква влошаване на здравословното състояние или здравословното състояние предизвиква стрес при старите хора. Затова в настоящето проучване се цели да се види как старите хора се справят с всекидневните неприятности, свързани със здравето. Обект на изследване са 648 души над 60-годишна възраст. С помощта на дисперсионен анализ се очерта една тенденция на използване на три типа стратегии за справяне с неприятностите от здравен характер: самокритичност, поведенческа неангажираност и дистанциране, т.е. емоционално-центрирани стратегии.

COPING STRATEGIES WITH DAILY HEALTH HASSELS IN OLD AGE

Liliya Babakova

post-graduate student in University of Sankt Petersburg, Russia

Health is one of the most important factors determining the reaction of people towards retirement. But it's hard to determine whether stress causes deterioration of health or health causes stress in old age. Therefore, the aims of present study is to examine how older people cope with daily health hassels. We studied 648 old people. Using analysis of variance we emerged a trend to use three types of coping health strategies: self-criticism, behavioral disengagement and detachment – emotion-focused strategies.

ТРЕВОЖНОСТ И САМОТНОСТ ПРИ ЛИЦА С ПСИХОЗИ И ЛИЦА СЪС ЗАВИСИМОСТИ

Александър Масурски

докторант при Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Налице са множество литературни доказателства, свидетелстващи за наличието на завишени нива на тревожност и самотност сред лицата с психични разстройства, особено при тези с психози и зависимост към психоактивни вещества. Процесите на стигматизация и социално отхвърляне провокират тревожни прояви сред много от тези лица, откъдето

незадоволеност на чувството за принадлежност и преживявания на самотност. Същевременно, някои от аспектите на разстройствата предполагат ограничаване на социалната активност и социално отдръпване. Въпреки това, взаимодействията между двата конструкта са все още слабо изследвани. В настоящото изследване разглеждаме преживяванията на социална тревожност и самотност на лица с психози и на такива с алкохолна и хероинова зависимост. Включена е и контролна група. Измерени са нивата на социална тревожност и самотност сред индивидите с психични разстройства и са сравнени с тези на лицата от контролната група. Направен е опит да се отговори на въпроса за наличието на евентуална връзка между преживяванията за самотност и социалната тревожност на индивидите с психични разстройства. Изследвано е отношението на тези конструкти към някои социални и демографски фактори, както и вероятността за повишаване на суицидния риск.

ANXIETY AND LONELINESS AMONG INDIVIDUALS WITH PSYCHOSIS AND SUBSTANCE DEPENDENCE DISORDERS

Aleksandar Masurski

PhD student at Sofia university "St. Kliment Ohridski"

Many psychological resources indicate the existence of increased anxiety and feeling of loneliness among individuals with mental disorders, especially those with psychosis and substance dependence disorders. The processes of stigmatization and social rejection provoke anxiety among many of these individuals, leading to distorted feeling of belongingness and loneliness. However, some aspects of these disorders predispose to restriction of social activity and social withdrawal. Only a few studies investigate the interactions between these two psychological constructs. In the current study we examine the experience of social anxiety and the feeling of loneliness among four populations, including individuals with psychosis, alcohol dependence, heroin dependence and a control group. Evaluation and comparison of the intensity of the experience of social anxiety and the levels of loneliness among all groups were made. A correlation analysis is made to reveal any possible relation between the two constructs among the individuals with mental disorders. Last but not least, we examine the impact of some social and demographic factors and the possibility of increased suicide risk.

СЕДМА НАУЧНА СЕСИЯ „ИНТЕГРАТИВНА ПСИХОТЕРАПИЯ И ПСИХОСИНТЕЗ“ / SEVENTH SCIENTIFIC SESSION “INTEGRATIVE PSYCHOTHERAPY AND PSYCHOSYNTHESIS”

ТРАНСГЕНЕРАЦИОННИ МОДЕЛИ НА ПРИВЪРЗАНОСТ ПРИ ХИСТРИОННО ЛИЧНОСТОВО РАЗСТРОЙСТВО

проф. д-р д.п.с.н. Ваня Матанова^{1,2}, Деница Демирева¹

¹ *Институт за психично здраве и развитие – София*

² *Софийски университет ”Св. Климент Охридски“*

Теорията на привързаността допуска, че менталните репрезентации за Аз-а, света и другите, развити през детството в интеракциите с фигурата на привързаност, остават относително стабилни във времето и предопределят когнитивните и афективни преживявания на индивида във всички последващи близки взаимоотношения.

При възрастните, подобно на моделите в детството, също са установени различни стилове на привързаност. Множество изследвания на психичните феномени, които са последица от несигурната привързаност, дават основание на редица автори категорично да издигнат тезата за наличието на връзка между различните стилове несигурна привързаност и личностовите разстройства в зрелостта. Установено е също така, че типа привързаност може да се транслира през поколенията.

Докладът представя случай на клиент с хистрионно личностово разстройство и цели да се проследи трансгенерационното предаване на несигурен тип привързаност, както и да илюстрира някои от начините, по които проблемите, свързани с привързаността рефлектират негативно върху социалното и емоционално функциониране на индивида в периода на зрелостта.

HISTRIONIC PERSONALITY DISORDER AND TRANS GENERATIONAL ATTACHMENT MODELS

Full Prof. Vanya Matanova^{1,2}, Denitsa Demireva¹

¹ *Institute of Mental Health and Development, Sofia, Bulgaria*

² *Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria*

The attachment theory suggests that mental representations of the Self, the world and the others developed during childhood through interaction with the attachment figure stay relatively stable with time and determine the cognitive and affective individual responses in every following close relationship.

It has been established that with adults the attachment style is similar to the attachment model developed during childhood. Numerous clinical research of psychological phenomena which are the consequence of insecure attachment give many authors reason to hypothesis that there is a connection between different styles of insecure attachment and personality disorders in adulthood. It has also been

established that the attachment style may be transferred from one generation to the other.

The article presents a case of a client who has been diagnosed with Histrionic Personality Disorder and it aims to follow the trans generational transfer of insecure attachment, as well as to point out how some problems developed from insecure attachment may negatively effect the social and emotional functioning of individuals in adulthood.

СПОДЕЛЕНОТО ВНИМАНИЕ ПРИ ДЕЦА С НАРУШЕНИЕ ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР

Ирина Вълнева

Институт за психично здраве и развитие – София

Теорията, че в основата на аутизма стои нарушение на социалното познание е най-успешното когнитивно обяснение до днес. Тази идея е обсъждана от много автори и много теории се опитват да обяснят това по различни начини. След редица проведени изследвания се установило, че детерминантата споделено внимание играе ключова роля в проявата на аутистична симптоматика. Една от основните дефицитни области при нарушение от аутистичния спектър и често използван маркер за ранното диагностициране, е именно липсата на споделено внимание. То е ранно възникващ социално-комуникативно явление, при което две лица (обикновено малкото дете и възрастния) използват поглед, жестове и мимики, за да споделят фокуса на внимание. Нарушението в развитието на споделеното внимание е един от ранните и основни предиктори за аутизма, който насочва към навременни подходящи терапевтични интервенции и способства за редуцирането на аутистичната симптоматика.

THE JOINT ATTENTION IN CHILDREN WITH DISORDER FROM THE AUTISTIC SPECTRUM

Irina Valneva

Institute of mental health and development, Sofia, Bulgaria

The theory that in the root of autism is a disorder of the social insight, has been the most successful cognitive explanation up to nowadays. This idea has been discussed from a lot of authors and a lot of theories try to explain this in many different ways. It was established after several conducted tests that the determinant joint attention plays a crucial role in manifestation of the autistic symptomatic. One of the basic hard to come by areas in the disorder from the autistic spectrum and commonly used marker for early determination the nature of the disease, is precisely the lack of joint attention. It is also an early developing social-communicative skill where two people (usually the young child and the adult) use eyes, gestures, facial expressions, in order to share the focus of attention. The problems in the development of the joint attention is one of the early and basic predictors of the

autism, which direct us to timely appropriate therapeutic interventions and contributes for the reduction of the autistic symptomatic.

АУТИСТИЧЕН СПЕКТЪР И ХИПЕРЛЕКСИЯ

проф. д-р д.пс.н. Ваня Матанова^{1,2}, Ирина Вълнева²

¹ СУ „Св. Климент Охридски“

² Институт за психично здраве и развитие – София

Въпреки че изследванията на децата с хиперлексия датират от 60-те години на XXв., в Международната класификация на болестите и в DSM хиперлексията не е включена, макар че сходна симптоматика е описана в няколко нозологични единици. Състоянието е трудно за диагностициране, тъй като се наблюдават симптоми, които не са строго специфични, а са характерни и за други нарушения на детското развитие.

През последните 10-15 г. хиперлексията се асоциира с аутистичния спектър. Съществуват все още твърде много противоречия по отношение на същността, етиологията и типовете хиперлексия. Някои автори асоциират хиперлексията с аутизма и с дяснохемисферичните нарушения, а други я свързват с невербалните нарушения на способността за учене и с Аспергер-синдрома.

Хиперлексията е синдром на границата между аутизма и езиковите нарушения или между Аспергер-синдрома и невербалните нарушения. В доклада е представен случай на дете на 4г. с аутистична симптоматика и изразен интерес към цифри и букви. Терапевтичните интервенции са насочени към редукция на социалната изолираност и капсулираност, чрез използването на силните страни в неговото функциониране.

AUTISM SPECTRUM DISORDERS AND HYPERLEXIA

Full Prof. Vanya Matanova^{1,2}, Irina Valneva²

¹ Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria

² Institute of Mental Health and Development, Bulgaria

Although the study of the children with Hyperlexia goes back to the sixties of XX century, in ICD and in DSM the hyperlexia is not included despite that similar symptoms has been described in several nosologic units. The condition is very hard to be determined because symptoms, which are observed, are not strictly specific but are also typical for other disturbances in child’s development.

In the last 10-15 years hyperlexia has been associated with the Autism Spectrum Disorder. There are still too many disagreements in opinion concerning the nature, etiology and different types of hyperlexia. Some authors associate the hyperlexia with autism and with right hemisphere disturbances and some others connect it with the nonverbal learning disabilities and with Asperger-syndrome.

Hyperlexia is a syndrome of the boundary between autism and language disturbances or between Asperger-syndrome and nonverbal disabilities. In the report is presented a case of a 4 year-old child with autistic symptomatic and with a precise interest in numbers and letters. The therapeutic interventions are directed to

reduction of the social isolation and capsulation as the strong points of its functioning are used.

АТИПИЧЕН АУТИЗЪМ И ДИСФАЗИЯ НА РАЗВИТИЕТО

Виолета Савова, проф. д-р д.пс.н. Ваня Матанова

Институт за психично здраве и развитие – София

Диференциалната диагноза на атипичен аутизъм като част от генерализираните разстройства на развитието с езиковите нарушения в ранна детска възраст е особено затруднена, поради сходната симптоматика, наблюдавана при двете нарушения. Атипичният аутизъм е спорна нозологична единица, тъй като не покрива критериите за аутизъм, а при самите езикови нарушения често се наблюдава вторична аутистична симптоматика, демонстрирана като социална изолация в резултат от липсата или редуцията на адекватни вербални средства за комуникация.

Настоящата разработка представя случай на дете, диагностицирано с атипичен аутизъм, чието състояние вследствие на адекватна терапевтична намеса покрива диагностичните критерии за дисфазия на развитието. Проследена е динамиката на развитие по отношение на когнитивното, езиковото, емоционално и социално функциониране на детето.

ATYPICAL AUTISM AND DEVELOPMENTAL DYSPHASIA

Violeta Savova, Full Prof. Vanya Matanova

Institute of Mental health and development, Sofia, Bulgaria

The differential diagnosis between atypical autism as part of the generalised developmental disorders on one hand and developmental dysphasia in early childhood on the other hand is very difficult because both show common symptoms. Atypical autism is a debatable nosologic unit because it doesn't cover any of the diagnostic criteria for autism. At the same time speech disorders are commonly manifested by secondary autistic symptoms such as social isolation due to complete absence or reduction of adequate verbal ways of communication.

The current article presents the case study of a child diagnosed initially with atypical autism, who's condition improved because of the therapeutic work and fulfilled the criteria for developmental dysphasia. The case study follows the dynamics of the cognitive, speech, emotional and social progress of the child due to psychotherapy work.

ПСИХОСИНТЕЗ ПРИ ДЕЦА И ДЕТСКА ПСИХОТЕРАПИЯ: РАЗВИТИЕ НА НАРЦИСТИЧНАТА РАНА

Мартин Колев

*Българска асоциация по психосинтез;
Институт за психично здраве и развитие*

Детското развитие е тема, която засяга голяма част от общата, клиничната, социалната, невропсихологична и терапевтична психологическа теория и практика. У нас голяма част от специализиращите професионалисти в полето на детска психотерапия са увлечени от темата поради няколко основни причини, най-значими от които са – усещането за надежда и смисъл в помощта и подкрепата, която специалистът осигурява, но и често неосъзнатата нишка на собствената съдба на терапевта, водеща го да отреагира отново и отново травматичното от живота си в терапията с деца и в много случаи това да го прави подвластен на безпомощността си.

Основната тема за интеграция и синтез между базовите и висшите/потенциалните аспекти в детска възраст би дала огромно поле за обогатяване и обновяване на традициите в психотерапията като цяло, но в частност – детската психотерапия.

CHILD PSYCHOSYNTHESIS AND CHILD PSYCHOTHERAPY: DEVELOPMENT OF THE NARCISSISTIC WOUND

Martin Kolev

Bulgarian psychosynthesis association; Institute of mental health and development

Child development is a subject that cover a big part of the clinical, social, neuro-oriented and therapeutical psychological theory and practice. In Bulgaria the majority of professionals specializing in child psychotherapy are infatuated by the theme for several main reasons, the most significant of which are the experience of hope and meaning in the help and support that the professional offers, but on the other side – the non-realized element of one's personal history that pushes him in the direction of re-enactment of the personal traumas in the psychotherapeutical session with a child too. This makes the profession a subordinate to his own helplessness.

The main idea of integration and synthesis between the basic and high/potential aspects in childhood can uncover new horizons in enriching and renewing the traditions in the psychotherapeutical process as a whole and more specifically – in child psychotherapy.

СИМПТОМАТИЧЕН ПРОФИЛ НА МАЙКИ, ОТГЛЕЖДАЩИ ДЕЦА С РАЗСТРОЙСТВА В ПСИХИЧНОТО РАЗВИТИЕ

д-р Златомира Костова

В терапевтичния процес с деца е необходимо да бъдат обхванати и самите родители. С по-голяма честота майките са в страдание, което е осъзнавано в различна степен, а често е отречено. Използването на тестов диагностичен

инструмент предоставя пълната картина на тяхното психично функциониране. Така се очертават основните линии на терапия, насочена към майката.

В настоящата статия е представено изследване на майки, отглеждащи деца с невроразвитийни разстройства. Целта на изследването е да бъде представен профил на често срещаните се симптоматични разстройства в изследваната група. Използваният инструмент е SCL-90-R. Получените резултати се свързват с четири водещи, клинично обособени профила по скали: *депресия* – с най-голямо представителство, *тревожност*, *натрапливи прояви* и *интерперсонална сензитивност*. Направен е съдържателен анализ и в самите профили. Изведени са изводи за клиничната практика.

SYMPTOMATIC PROFILE OF MOTHERS, WHO CARE FOR CHILDREN WITH NEURODEVELOPMENTAL DISORDERS

Dr. Zlatomira Kostova

During the therapeutic process with children it is necessary and very important to be included and their parents. With greater frequency, the mothers are suffering, which they realize in different way and degree or often deny. The use of testing diagnostic instruments provides a complete picture of their mental functioning. This is the way to outline the main lines for the mother's therapy.

This article presents a study of mothers, who care for children with neurodevelopment disorders. The aim of the research is to present a profile of commonly occurring symptomatic disorders in the investigated representative sample. The used science tool is called SCL-90-R. The obtained results are related to four leading, clinically outlined profile scales: depression – with the greatest representation; anxiety, obsessive-compulsive and interpersonal sensitivity. There is a detailed analysis within the profiles. There are lined the conclusions for clinical practice.

ДА БЪДЕШ ДЕТСКИ ПСИХОЛОГ – ТЕОРЕТИЧЕН МОСТ МЕЖДУ ИГРОВИТЕ (ДИНАМИЧНИ) И КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПОДХОДИ

Тоска Ганева

Институт за психично здраве и развитие – филиал Пловдив

Настоящото научно съобщение има за цел да представи резюмиран обзор на трудовете на малък брой автори (Brems, Ch. 1993; Brems, Ch. 1994; Friedberg, R., McClure, J. and Garcia, J., 2009; Friedberg, R., McClure, J., 2015; Kendall, P. et al, 2006; Reinecke, M., Dattilio, F. and Freeman, A., 2003; Gilbert, P. and Leahy, R., 2007; Drewes, A., 2009), занимаващи се с психотерапия на деца главно чрез две парадигми – психодинамична (игрова) и когнитивно-поведенческа. Тази разработка е опит да се надникне в чуждестранния опит като е лишена от претенции към валидност и стандартизация за българска културна среда.

В началната си първа част проследява психодинамичната преспектива за подпомагане на деца чрез игрова терапия, представяйки качествата нужни на

детския психолог, видовете трансферни и контратрансферни процеси, които е възможно да възникнат и да препятстват работата му, и съответно някои от видовете игрова (динамична) терапия.

Във втората си част това научно съобщение представя когнитивно-поведенчески терапевтични стратегии, разбирането на детската психотерапия през призмата на КПТ (когнитивно-поведенческа терапия) и съответните роли, които консултантът и/или терапевтът играят.

В третата заключителна част се прави обзор на вече изградения чрез смесване на двата подхода мост между двете парадигми, разбирането на съответните автори (Gilbert, P. and Leahy, R., 2007; Drewes, A., 2009) техните постижения и вече изработени смесени психотерапевтични стратегии и инструменти.

BEING A CHILD PSYCHOLOGIST – A THEORETIC BRIDGE BETWEEN PLAY (PSYCHODYNAMIC) AND COGNITIVE-BEHAVIORAL APPROACHES

Toska Ganeva

Institute for mental health and development, Sofia, Bulgaria

The present science inquiry has for purpose to present a summary survey of a small number of author's writings (Brems, Ch. 1993; Brems, Ch. 1994; Friedberg, R., McClure, J. and Garcia, J., 2009; Friedberg, R., McClure, J., 2015; Kendall, P. et al, 2006; Reinecke, M., Dattilio, F. and Freeman, A., 2003; Gilbert, P. and Leahy, R., 2007; Drewes, A., 2009), who are engaged in psychotherapy with children mainly through two paradigms – psychodynamic (play) and cognitive- behavioral. This paper/ piece of writings is an attempt to pick an eye in foreign experience as it lacks of pretensions for validity and standardization in Bulgarian cultural environment.

The first part, the beginning one, is tracking psychodynamic perspective for supporting children via play therapy, the qualities needed for a child psychologist are presented, types of transference and counter transference, which are possible to appear and challenge his work, and accordingly some types of play (psychodynamic) therapy.

The second part of this science inquiry presents cognitive-behavioral therapeutic strategies, understanding for child's psychotherapy through CBT's (cognitive-behavioral therapy) prism and relevant roles, which the counselor and/or therapist play.

The third part, the final one, contains an overview of already built by mixing both approaches bridge between both paradigms, the understanding of relevant authors (Gilbert, P. and Leahy, R., 2007; Drewes, 2009), their achievements and already made mixed psychotherapeutic strategies and tools.

ВЗАИМОВРЪЗКИ МЕЖДУ АЛЕКСИТИМИЯ, СТИЛ НА ПРИВЪРЗАНОСТ И ХЕМИСФЕРНА ДОМИНАНТНОСТ

Надежда Маркова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Терминът алекситимия обозначава невъзможността за диференциране и описване на личните емоционални преживявания. Констатирани са взаимовръзки между алекситимията и различни психични разстройства, включително разстройства на привързаността. В извадки от изследвани лица с избягващ и амбивалентен стил на привързаност се наблюдават завишени стойности по скалата за алекситимия. Хора със завишени стойности по скалата ретроспективно споделят за трудности в емоционалните взаимоотношения с основните грижещи се. Тези данни подкрепят теорията за взаимовръзка между алекситимия и стил на привързаност. Интерес представляват и невробиологичните основи на двата конструкта. Счита се, че за емоционалната преработка са отговорни структури на дясната мозъчна хемисфера. Изследвания на привързаността също обвързват ранната интеракция с основните грижещи се с протичащи процеси в дясната хемисфера, както и с нейните връзки с лимбичната система и автономната нервна система. В следствие на това може да се очаква, че и двата конструкта са обвързани с функционирането на дясното полукълбо на човешкия мозък. Настоящо изследване е проведено сред неклинична извадка и има за цел да провери хипотези за взаимовръзки между доминантна хемисфера, стил на привързаност и ниво на алекситимия. Хипотезите намират своето частично потвърждение.

INTERCONNECTIONS BETWEEN ALEXITHYMIA, ATTACHMENT STYLES AND HEMISPHERIC DOMINANCE

Nadezhda Markova

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria

Alexithymia is a term which stands for the inability to differentiate and describe the emotional states of the Self. Connections have been found between alexithymia and different psychological disorders, including attachment disorders. High alexithymia scores have been found in samples with avoidant and anxious insecure attachment styles. People, who score high on alexithymia, also retrospectively report emotional difficulties with their primary caregivers. This data supports the theory of relationship between alexithymia and attachment style. The neurobiological basis of both constructs is also of interest. It is accepted that right brain hemisphere structures are responsible for the processing of emotions. Research in the field of attachment also relates early interaction with caregivers to processes in the right hemisphere and its connections to the limbic system and the autonomous nervous system. Therefore, it could be expected that both are linked to the functioning of the right hemisphere of the human brain. The current study aims to test the hypotheses of the interconnections between the dominant brain hemisphere, the attachment style

and the alexithymia level in a non-clinical sample. The hypotheses are partially confirmed.

НАРЦИСИЗЪМ. ПОГЛЕД ВЪРХУ КЛИНИЧНАТА КАРТИНА НА САНДИ ХОТЧКИС

Венцислав Ангелов

Институт за психично здраве и развитие

Нарцисизмът е тема, която е била обект на множество дискусии още от Древни времена. В историята на психологията са много авторите, публикували по тази тема. Едни от най-известните публикации са на Зигмунд Фройд, Ефрен Блайберг, Ото Кернберг и др. В доклада е представен един поглед върху клиничната картина на нарцисизма от американския психоаналитик Санди Хотчкис. В своята книга „Why is it always about you” тя озаглавява клиничната картина като „Седемте смъртни гряха на нарцисизма“ – безсрамност, магическо мислене, арогантност, завист, чувство за справедливост, експлоатация, липса на граници. В доклада е представено и как тези черти се изявяват при някои пациенти.

NARCISSISM. A VIEW OVER THE CLINICAL PICTURE OF SANDY HOTCHKISS

Ventsislav Angelov

Institute of Mental Health and Development, Sofia, Bulgaria

Narcissism is a topic that has been the subject of many discussions since Ancient times. In the history of psychology there are many authors who have published on this topic. One of the most prominent publications are written by Sigmund Freud, Efrain Bleiberg, Otto F. Kernberg and others. The report has presented a view over the clinical picture of narcissism by American psychoanalyst Sandy Hotchkis. In her book “Why is it always about you” she titled clinical picture as “The Seven Deadly Sins of Narcissism” – shamelessness, magical thinking, arrogance, envy, sense of justice, exploitation, lack of boundaries. The report presents and how these traits are manifested in some patients.

ПРОЕКТИВЕН ТЕСТ В КОГНИТИВНО-ПОВЕДЕНЧЕСКАТА ПСИХОТЕРАПИЯ

д-р Надежда Цонева, доц. д-р Паулина Петкова

Проективният метод „Вратите на Аза” е създаден за две възможности: да подпомага психодиагностичната оценка на личността на клиента и да стимулира процесната терапевтична връзка между клиента и терапевта.

Вратата като символ на психичния свят маркира психичните пространства и пътища на развитие, структурира психичните пространства на натрупан житейски опит, щастие, травми, загуби, мотивация на поведение. В процеса на структуриране на тези психични пространства е важно да държим „ключа на вратата”, с която отваряме и пребиваваме във всяко пространство по лична воля и с ясна цел за промяна и смисъл. Това умение на личността е

високодиференцирано и може да се постига в процеса на психотерапия, психологично консултиране, тренинг или системна родителска грижа.

При всяко изследвано лице тестът дава възможност за качествен анализ на личностовия потенциал. При групови изследвания може да се направи анализ на честотата на отделните феномени и личностови характеристики, да се направят съпоставки или изчисли интензитетът на проявление.

Използването на проективния тест кореспондира в най-голяма степен с психологичната идея за символа и силата на метафората в човешкия психичен опит.

PROJECTIVE TEST IN COGNITIVE BEHAVIORAL PSYCHOTHERAPY

Nadezhda Tsoneva, PhD, Assoc. Prof. Pavlina Petkova, PhD

The projective method “The doors of the Self” created two opportunities: to support the psycho-diagnostic personality assessment of the client and to stimulate the process therapeutic relationship between the client and the therapist.

The door as a symbol of the psychic world marks the psychic spaces and paths of development, structures the mental spaces of accumulated life experience, happiness, traumas, losses, motivation on behavior. In the process of structuring these mental spaces is important to hold “key of the door” with which we open and reside in any space on personal will and with a clear purpose and sense of change. This skill of the personality is well-differentiated and can be achieved in the process of psychotherapy, psychological counseling, training or systemic parental care.

In each investigated person the test allows for qualitative analysis of individual potential. In group studies an analyze of the frequency of individual phenomena and personal characteristics can be done, comparisons or calculation of the intensity of manifestation can be made.

The use of the projective test corresponds to the greatest extent with the psychological idea for the character and strength of metaphor in the human mental experience.

ОСМА НАУЧНА СЕСИЯ „ВАРИА“ / EIGHT SCIENTIFIC SESSION “VARIA”

ОВЛАСТЯВАЩИ ИЗМЕРЕНИЯ НА СОЦИАЛНАТА РАБОТА С ЛИЦА ОТ ЕТНИЧЕСКИ МАЛЦИНСТВЕНИ ОБЩНОСТИ

доц. Мая Чолакова

ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград

Докладът поставя акцент върху необходимостта от критично осмисляне на ефектите на дискриминацията и потисничеството върху живота, и функционирането на хората от етнически малцинствени общности в контекста на социалната работа, в това число и в нейните клинични проявления. Овластяващата перспектива предлага рамка за отчитане на тези въздействия в процеса на помагащите взаимоотношения чрез прилагане на многообразие от

подходи и дейности с цел редуциране влиянието на неравенството и безвластието, повишаване на чувството за самоефикасност и контрол върху собствения живот, развитие на критично съзнание за източниците на потискане и демократично участие в живота на общността.

EMPOWERING DIMENSIONS OF SOCIAL WORK WITH PEOPLE FROM MINORITY ETHNIC COMMUNITIES

Assoc. Prof. Maya Cholakova

SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria

This paper emphasizes the need of critical reflection on the effects of discrimination and oppression in the life and functioning of people from minority ethnic communities in the context of social work, including in clinical settings. Empowerment perspective offers a framework for considering these influences in the process of helping relationships through the application of a variety of approaches and activities aiming at reducing the influence of inequality and disempowerment, enhancing the feeling of self-efficacy and control over one's own life, development of critical consciousness about the sources of oppression and democratic participation in the community life.

ОТВЪД ИЛЮЗИИТЕ НА КЛИНИЧНАТА ПСИХОЛОГИЯ

проф. д.пс.н. Людмил Георгиев

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Теоретичният проблем за познавателните и образователните илюзии на цялата западна клинична психология предполага дискусията за нейните перспективи – доколко тя е в състояние да дава знание за универсалните характеристики при диагностиката както на психичните заболявания, така и за релевантността на западните психотерапевтични техники в различни културни условия. Впрочем, това е фундаментален теоретичен проблем не само за клиничната, но и за цялата съвременна западна психология, защото тя очевидно възпроизвежда онази психологическа парадигма още от ситуацията на нейното възникване като наука през XIX век – все същият абстрактен човешки индивид, лишен от собствена културна среда. Може би е вярно твърдението, че дори и днес западното психологическо знание и образование не е в състояние да преодолее този своеобразен американско- и европоцентризъм, които всъщност издигат непреодолими бариери пред обективното познание на многообразието на човешките психични факти както в нормата, така и в патологията. Познавателните и образователните илюзии, и на психологията изобщо, и на клиничната психология в частност, могат да бъдат разбрани в контекста на съвременните постижения както на етнопсихологията и межкултурната психология, така и на една твърде специфична област на знанието, каквато е етнопсихиатрията.

BEYOND THE ILLUSIONS OF THE CLINICAL PSYCHOLOGY

Prof. Ludmil Georgiev DS, PhD

Sofia University „St. Kliment Ohridsky“, Bulgaria

The theoretical problem of the scientific and educational illusions of the entire Western clinical psychology presupposes the discussion on its perspectives – how far it is able to give knowledge about the universal characteristics of the assessment of mental illness and how relevant are the Western psychotherapeutic techniques in the context of various cultures. Moreover, this is a fundamental theoretical concern of both the clinical and the entire modern Western psychology, because it obviously regenerates the psychological paradigm since the situation of its emergence as a science in XIX century – still the same abstract human individual without any cultural identity. Probably, it is true that even today the Western psychological knowledge and education are not being able to overcome that kind of the U.S. and Europe-centrism, which actually raise insurmountable barriers to objective knowledge of the diversity of the human psychological facts, both in norm and pathology. Scientific and educational illusions of psychology as general and clinical psychology, in particular, can be understood in the context of contemporary achievements of the ethno- and cross-cultural psychology, as well as of a quite specific field of knowledge, such as the ethno-psychiatry.

„ВИЗУАЛНО-ПЛАСТИЧНА ТРАНСФОРМАЦИЯ” – АРТТЕРАПЕВТИЧНА МЕТОДИКА ЗА ИНДИВИДУАЛНИ И ГРУПОВИ ЗАНИМАНИЯ С ХОРА С УВРЕЖДАНЯ, ВЪЗРАСТНИ С РАЗЛИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ ГРУПИ „РОДИТЕЛ-ДЕТЕ”

д-р Вяра Границка

НХА „Н. Павлович”, София

През последното десетилетие все повече хора в България се обръщат към подходите на арт терапията за решаване на редица проблеми, произтичащи от новите предизвикателства на социалната среда. Ежедневието на българина се доближава до това на хората в развитите европейски страни. Бързите темпове на социално-икономическите промени се отразяват върху емоционално-психическата му устойчивост и той става податлив на редица заболявания, типични за съвременния човек.

Арттерапевтичната методика „Визуално-пластична трансформация” е подходяща за индивидуални и групови занимания при деца и младежи с увреждания, възрастни с различни проблеми и при терапевтична помощ „Родител-Дете”.

Методиката следва четиристъпков модел.

Целта на арт заниманието е от позната, тривиална форма, която олицетворява проблем, чието решение не може да намерим – с няколко стъпки да постигнем нова съвсем различна по форма и предназначение фигура. Тази фигура да доразвием с оцветяване и декориране, като по този начин постигнем

символично решение на „затвърдения“ проблем чрез креативна трансформация в неочакван положителен резултат, разкриващ нов светоглед.

Методиката позволява в защитена среда и с пластични материали да се експериментира за постигане на изненадващи решения, чиито материален еквивалент да върне обратна връзка от заобикалящата среда.

В доклада са описани и представени резултатите от проведени 15 арт терапевтични занимания с три проблемни групи: хора с увреждания, жени-бежанки, група „Родител-Дете“.

"VISUAL-PLASTIC TRANSFORMATION" – ARTTHERAPEUTIC METHODOLOGY FOR INDIVIDUAL AND GROUP ACTIVITIES WITH PEOPLE WITH DISABILITIES, ADULTS WITH VARIOUS PROBLEMS AND THERAPEUTIC GROUPS

"PARENT-CHILD"

Vyara Granitska, PhD.

NAA "N. Pavlovich", Sofia, Bulgaria

In the last decade more and more people in Bulgaria are turning to art therapy approaches to solve a number of problems arising from the new challenges of the social environment. Daily life of Bulgarians is close to that of people in developed European countries. The fast pace of socio-economic changes affect their emotional and psychological resistance and people become susceptible to many diseases typical for modern man.

Arttherapeutic methodology "Visually-plastic transformation" is suitable for individual and group activities for children and youth with disabilities, adults with various problems and therapeutic support "Parent-Child".

The methodology follows four steps approach.

The purpose of the art session is from a known, trivial form that embodies problem, which solution we can not find - with a few steps to achieve a new completely different in form and function figure. This figure we develop further with coloring and decorating, thereby achieving a symbolic decision to "consolidate" problem through creative transformation into an unexpected positive result, which reveals new worldview.

The methodology allows in a secure environment and with plastic materials to experiment for achievement of surprising solutions, whose material equivalent will return feedback from the surrounding environment.

The report described and presented the results from 15 arttherapeutic activities with three problematic groups: people with disabilities, refugee women, a group of "Parent-Child".

ОСЪЗНАВАНЕ НА СОБСТВЕНОТО ТЯЛО ПРИ АТЛЕТИ И НЕСПОРТУВАЩИ ЗДРАВИ ЛИЦА

***Милен Минев¹, проф. Мирослава Петкова¹, д.пс.,
доц. д-р Валери Николов², ас. Биляна Петрова¹***

*¹ Катедра „Медицинска психология и чужди езици“, Медицински факултет,
Тракийски университет – Стара Загора*

² Катедра „Здравни грижи“, Тракийски университет – Стара Загора

Целта на това изследване е да се анализират личностни и демографски фактори, които влияят върху връзката между физическата активност и осъзнаването на собственото тяло, болковата реакция (праг и толеранс на болка), както и тревожността – ситуативна и личностова. Извадката се състои от 38 здрави лица – доброволци, студенти от Тракийски университет – Стара Загора, разпределени в две групи: активно занимаващи се с индивидуален или колективен спорт (n=19) и здрави, неактивно спортуващи (n=19). Възрастта на участниците в изследването варираше между 18 и 39 години, а разпределението по пол бе както следва: мъже – 22, жени – 16. Използвани са три теста: Въпросник за осъзнаване на тялото (BAQ), Въпросник на Спилбъргър за тревожността и Студов пресорен тест (СПТ). Емпиричните данни са обработени със статистическа програма SPSS. Приложени са дескриптивна статистика и корелационен анализ. Установи се, че при спортистите болката и нейните невро-вегетативни ефекти – влияние върху сърдечно-съдовата система и възбудимостта на нервната система се възприемат като неизменна част от процеса на обучение. По-високата информираност за тялото като цяло увеличава устойчивостта на болка и променя възприятието към нея.

AWARENESS OF ONE'S BODY IN ATHLETES AND SPORTSMEN

***Milen Minev PhD¹, Prof. Miroslava Petkova d.ps.¹,
Assoc. Prof. Dr. Valeri Nikolov², asist. Bilyana Petrova¹***

Trakia University, Stara Zagora, Medical Faculty, Bulgaria

¹Department "Medical psychology and foreign languages"

²Department "Health care"

The aim of this study is to analyze personal and demographic factors that influence the relationship between physical activity and awareness of one's own body, the pain response (threshold and tolerance of pain) and situational anxiety, and personality. The sample consisted of 38 healthy individuals – volunteers, students from Trakia University-Stara Zagora, divided into two groups: actively involved in individual or team sport (n=19) and healthy inactive athletes (n=19). The age of the studied participants ranged from 18 to 39 years, while the gender breakdown was as follows: men – 22, women – 16. Were used three tests: Questionnaire awareness of the body (BAQ), questionnaire Spilbargar for anxiety and cold pressor test (SDR). Empirical data were processed with statistical program SPSS. Attached are descriptive statistics and correlation analysis. It was found that athletes' pain and its neuro-vegetative effects – effects on the cardiovascular system and the excitability of

the nervous system are seen as an integral part of the learning process. Greater awareness of the body as a whole increases the resistance of pain and alters perception to it.

ВЛИЯНИЕ НА МНОГОЧИСЛЕННОСТТА НА ДЕЦА В СЕМЕЙСТВОТО В КОНСТРУКТИВНОТО И ДЕСТРУКТИВНО СПРАВЯНЕ С ГНЕВА ПРИ МАЙКИ В РАННА И СРЕДНА ЗРЯЛА ВЪЗРАСТ

доц. д-р Пламен Цоков

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме: Процесът на самоактуализация е възпрепятстван често пъти от критичното отношение на другите и негативните оценки, които влизат в конфликт със стремежа на личността за позитивен Аз-образ.

В настоящата статия се прави литературен обзор върху водещи концепции за гнева и стратегиите за справяне с него. Обект на изследване са 104 майки в ранна и средна зряла възраст.

Ключови думи: гняв, деструктивност, конструктивност, копинг стратегии.

INFLUENCE OF NUMEROUSNESS OF CHILDREN IN FAMILY FOR CONSTRUCTIVE AND DESTRUCTIVE COPING WITH ANGER IN MOTHERS IN EARLY AND MIDDLE ADULTHOOD

Assoc. Prof. Plamen Tzokov, PhD

Plovdiv University "Paisii Hilendarski", Bulgaria

Abstract: The process of self-actualization is often curbed by the critical attitude of the others and negative assessments contradicting the strive of the individual for positive self-image. Object of study – 104 mothers in early and middle adulthood.

By correlation analysis we found that mothers with high levels of anger mainly used emotional – focused coping strategies.

Keywords: anger, destructiveness, constructiveness, coping strategies.

МОДЕЛЪТ „НОВ АВТОРИТЕТ“ НА ХАИМ ОМЕР КАТО АЛТЕРНАТИВА ЗА НЕНАСИЛСТВЕНО СПРАВЯНЕ С АГРЕСИВНО И ДЕСТРУКТИВНО ПОВЕДЕНИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ

Огнян Койчев, д.п.

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Съобщението представя модела „Нов авторитет“ на проф. Хаим Омер като разкрива основните принципи на концепциите му за ненасилствена съпротива и за новия авторитет, приложени към училищния начин на живот. Ненасилствената съпротива се разглежда като начин на мислене и действие, който помага на учителите да се изправят срещу проблемното поведение в класната стая и който се очертава като доказано ефективен подход за справяне със сериозни предизвикателства от страна на учениците. Моделът „Нов

авторитет“ се основава върху сензитивен към детското развитие терапевтичен подход, който цели да възстанови родителския и учителския авторитет над агресивното и деструктивното поведение на учениците в училище. Концепцията за новия авторитет се определя въз основа на понятията за родителски и учителски самоконтрол и настойчивост, вместо контрол над децата; създаване на коалиции за подкрепа, вместо изрична йерархия на властта; поемане на взаимна отговорност за ескалиране на конфликтите вместо обвинения към учениците; спокойно отношение, вместо отправяне на заплахи; ненасилствена съпротива, вместо открити нападки и наказания; и прозрачен диалог, вместо прикриване и замитане на проблема. Моделът „Нов авторитет“ е операционализиран в практическа програма за родители и учители, осигуряваща инструментариум за преодоляване на насилственото и предизвикателното поведение в училище, за мотивиране на възрастните към сътрудничество за подкрепа на учениците и за прилагане на интервенции с цел подобряване на взаимоотношенията и сигурността в училищния начин на живот.

THE NEW AUTHORITY MODEL OF HAIM OMER AS AN ALTERNATIVE FOR NON-VIOLENT COPING WITH STUDENT’S AGGRESSIVE AND DESTRUCTIVE BEHAVIOR IN SCHOOL

Senior Assist. Prof. Ognyan Koychev, PhD
University of Plovdiv “Paisii Hilendarsky”, Bulgaria

The paper presents prof. Haim Omer’s model of the New Authority revealing the main principles of non-violent resistance and the new authority concepts applied to the school life. Non-violent resistance is considered as a way of thinking and acting for teachers that helps them take a stand against behavioral problems in the classroom and has proven effective for severe behavioral challenges of the students. The model of the new authority is based on a sensitive to the child development therapeutic approach that restores parent and teacher authority over aggressive and destructive student’s behavior in school. The concept of the new authority is defined by the notions of parent’s and teacher’s self-control and persistence over the control of the child; creating coalitions for support over a strict hierarchy; mutual responsibility for conflict escalations over holding students to blame; attitude of patience over threats; non-violent resistance over overt-aggression and punishment and transparent dialogue over secrecy and hiding the problems. The New Authority model has been operationalized in a practical program for teachers and parents providing tools to overcome violence and challenging behavior in school, to motivate adults’ collaboration to support the students and to implement interventions improving relations and safety of the school life.

ЕМПАТИЙНИ И КОГНИТИВНИ СПОСОБНОСТИ НА ИЗВЪРШИТЕЛИ НА КРАЖБИ И ГРАБЕЖИ

Диана Спасова

магистър по Криминална психология

Изследването ми бе проведено в Затвор гр. Пловдив и в него взеха доброволно участие 52 рецидивисти, 17 от тях извършители на грабежи и 35 извършители на кражби.

За своето изследване използвах Личностния въпросник на Ханс Айзенк, Тест въпросник за тревожност на Спилбъргър – Ханин, MACH IV – Методика за измерване нивото на Макиавелизъм, плюс интервю с всеки от участниците по отделно.

Най-голяма информация по интересуващите ме въпроси получих от личните интервюта с участниците, тъй като на голяма част от тях резултатите не можеха да бъдат приети за надеждни, поради високата им социална желателност. От интервютата получих и информация по отношение на способността за изпитване на емпатия на всеки един от участниците.

В доклада си се позовавам също и на източници, изследвали по-детайлно когнитивните способности на извършителите на кражби и грабежи.

EMPATHETIC AND COGNITIVE ABILITIES IN PERPETRATORS OF THEFT AND ROBBERY

Diana Spasova

Master of Criminal psychology

The study was conducted in Jail Plovdiv. The participants were 52 recidivists, 17 – conducted robbery and 35 conducted theft.

For my study I used Eysenck Personality Test, Anxiety test of Spielberger – Hanin, MACH IV – Machiavellianism Test, plus interview with each of the participants.

Most of the valuable information I managed to collect from the personal interviews, because of the high social desirability shown. From the interviews I collected also more information about the empathetic abilities of the conductors of theft and robbery.

In this report, I also refer to scientists, who have spent huge amount of time studying in details the cognitions of the two groups of people, representing interest in my study.

АДАПТАЦИЯ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА – ПРОБЛЕМИ И ПСИХОЛОГИЧНА ПОМОЩ

проф. Иванка Бончева д.пс.

*Катедра по психиатрия и медицинска психология,
МУ-Варна*

Възможността за придвижване от страна в страна в търсене на по-добра реализация на човешкия потенциал провокира обсъждане на адаптационните проблеми. Желанието за бърза и успешна адаптация породило обсъждането на въпроса за мястото на психологичната помощ по време на адаптационния процес.

С помощта на инструментариума на позитивната психотерапия като краткосрочен транскултурален и дълбинен психотерапевтичен метод, проучихме проблематиката и ефективността на психотерапевтичната помощ при 26 български студенти, обучаващи се в чужбина и 17 работещи, заселили се в чужбина българи – всичките в рамките на минимум една година престой.

От протоколите на психотерапевтичните сесии изведохме като най-честа проблематика следното:

- ❖ При студентите: недоразумения относно познанията за народопсихологията и стила на учене и реалността; чувството за малоценност като представители на друга култура и стремеж да се асимилират или напуснат страната (бягство от собственото Аз);
- ❖ При работещите: поява на функционални психични разстройства поради свръхфиксация в Достижения; стеснен кръг и малък интензитет на контакти.

Психологическата помощ и при двете групи позволи създаване на жизнена кохерентност посредством запазване на собственото различно Аз в многообразието на чуждото различно.

Ключови думи: българи в чужбина, транскултурална адаптация, позитивна психотерапия.

ADAPTATION OF BULGARIANS ABROAD – PROBLEMS AND PSYCHOLOGICAL ASSISTANCE

Prof. Ivanka Boncheva, PhD

*Department of Psychiatry and Medical Psychology,
Medical University – Varna, Bulgaria*

The opportunity of traveling abroad in search of a better realization of the human potential provokes discussion of adaptation problems. The will for rapid and successful adaptation evokes discussing the issue of the place of psychological assistance during the adaptation process. Using the tools of Positive Psychotherapy as a short-term, transcultural and profound method, we examined the issues and effectiveness of the psychotherapeutic assistance with 26 Bulgarian students studying abroad and 17 adults, working and living abroad. All of these people have resided for minimum one year.

From the protocols of the psychotherapeutic sessions we brought out the following as most common issues.

- ❖ Students: misunderstandings about knowledge of local psychology, studying styles and reality; feeling of inferiority as representatives of a different culture; striving to assimilate or leave the country (escape from oneself);
- ❖ Workers: appearance of functional mental disorders due to overfixation with achievements; narrow range and low intensity contacts.

The psychological assistance to both groups let the creation of vital coherence by preserving oneself different in the diversity of foreign differences.

Keywords: Bulgarians abroad, transcultural adaptation, positive psychotherapy.

FUTURE AND PROSPECTS OF A CHILD WITH MENTAL DISEASE: PARENTS' LOOK (ON KAZAKHSTAN SAMPLE MATERIALS)

S. K. Kudaybergenova¹, Assoc.Prof. Kabakova M.P.¹

¹ *Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Republic of Kazakhstan*

² *Kainar Academy, Almaty, Republic of Kazakhstan*

According to the modern researches, nowadays the number of children and teenagers with mental and physical development deviations has increased in Kazakhstan. This tendency is obviously traced within the last decade. Ensuring the efficient help to such children is one of main problems of social protection, health protection, education. And it is one of those indicators on which the level of country development is often judged.

For carrying out a successful work on adaptation, treatment and rehabilitation of children with various types of anomalies psychologists, teachers, doctors often recommend to work with people who surround child and, first of all, with parents as they exert the main impact on personality development of the child.

A specific place among various type of pathologies is taken by mental deviations. Unlike somatic deviations, perception of mental pathology in society is exposed to influence of negative, often unreasonable attitudes in relation to mentally defective people. Families, in which at the child owing to a mental disease expressed defect is found out, suffer first. This defect is shown in an underdevelopment or a peculiar development of intellectual-mnemonic functions, personal features and behavior deviations.

A huge moral and psychological load and responsibility for further development and social-psychological adaptation of the child lays down on parents. That is all because the child with mental pathology owing to a disease cannot be the full-fledged subject of the acts and actions. Presence of mental deviation at the child usually becomes a psychological injury for parents. A subjective perception of a disease does not always correspond to actual difficulty of a deviation. Owing to the developing situation in a family, not only the child, but also other family members, first of all, parents need a help of experts. Social psychological assistance and rehabilitation of parents significantly influence a microclimate in a family and promotes more full-fledged child development.

The aim of our research is studying of perception by parents of their future

child, who has mental disabilities.

Object of research is a parental relation, which is understood as a system or a set of attitudes or positions in relation to the child, perception of the child by the parent and ways of behavior with him.

MANIFESTATION OF SPLITTING AT INTERPRETATION OF DYNAMIC PROCESSES IN A GROUP MULTIMODAL SUPERVISION

Z. Madaliyeva¹, M. Kabakova¹, O. Igumnova²

¹ *al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan*

² *Kaynar Academy, Almaty, Kazakhstan*

Features of manifestation of the protective mechanism in group multimodal supervision are considered in article. It is known, that work of multimodal supervision group is capable to give not only resource support to a supervisor but also helps to find and keep limits of professional identity of the expert that in turn will help to improve considerably the quality of private life. Also it is necessary to increase efficiency of professional activity and to avoid a syndrome of emotional burning out. Authors of article, by being direct participants of supervision process, tried to trace features of manifestation of one of protective mechanisms in the course of interpretation of dynamic processes in group multimodal supervision. Protective mechanisms of mentality by means of which any information from the outside world being rejected by consciousness gets passing it in unconscious mentalities cause a particular interest in the practicing psychologists. As they bear interesting psycho diagnostic information. Refer splitting to similar protective mechanisms. Splitting as the protective mechanism by means of which the mental structure loses the integrity, forming in exchange two or more substructures, is a certain distortion of reality by means of which action the individual seeks to leave from reality, substituting the true world false. In article features of manifestation of psychotic and neurotic splitting, splitting on a gender sign and archetypic splitting are considered. The leader of supervision group remains constant object, providing with the self stability and control, safety of participants. At questions determination stage it can be shown, that in the closed questions or in the questions containing the hidden statements as though the opinion was already created. At a statement stage, participants as though get into dispute with each other, stating the opposite points of view. One can take a liking for the client, advising the expert to give more support, others, on the contrary, feeling aversion, advice to toughen interaction borders. Splitting on a gender sign most often happens the neurotic plan. It is also shown, that at the initial stages of group work the professional supervision is a necessary stage of formation and development of each psychotherapist, psychologist and consultant. Supervision is one of ways of interaction of the expert, professional community and society in general. Supervision is a prevention of professional burning out, an effective form of exchange of experience, growth and maintenance of professionalism. Supervision process allows including innovative components in daily practice of the professional harmoniously. Attempt to describe dynamics of splitting in group supervision process is an invitation to dialogue that scientifically structuring the perception of dynamic

processes. The given splitting examples as psychological protection are based on personal experience of participation in work of group of a multimodal supervision.

Keywords: protective mechanisms, splitting, multimodal supervision, dynamic process.

ПОСТЕРИ/ POSTERS

ДВА СЛУЧАЯ СЪС СЪЧЕТАНИЕ НА ТУБЕРОЗНА СКЛЕРОЗА С ТУМОР НА WILMS И СПЕЦИФИЧНИ НАРУШЕНИЯ В СПОСОБНОСТТА ЗА УЧЕНЕ

И. Георгиева, И. Щърбанов, И. Христозова, Д. Константинов

*Клиника по детска клинична хематология и онкология
УМБАЛ „Царица Йоанна”-ИСУЛ, София*

(I.) Цел на изследването: Представят се два редки за педиатричната практика случая - съчетание на Туберозна склероза с Тумор на Wilms. Туберозната склероза (adenoma sebaceum или болест на Bourneville) е автозомно доминантно предаваща се факоматоза с честота 1:6000 човешка популация и втора по честота болест от тази група след болестта на Von Recklinghausen (1:4000). Вторият по честота в детската възраст ембрионален тумор, след невробластома - Туморът на Wilms, най-често от всички тумори е в съчетание с други вродени малформации.

(II.) Материал и методи: Двете деца с TW в съчетание с ТС са лекувани и проследявани в КДКОХ-УМБАЛ „Царица Йоанна” – ИСУЛ, като допълнително са установени специфични нарушения в способността за учене (CHCY) и дефицит на вниманието, но без хиперактивност.

(III.) Резултати: Психологичната консултация и подкрепа, насочена към соматичния проблем, е реализирана на всеки един от етапите на активното лечение – като подготовка преди радикалното отстраняване на тумора и по време на химиотерапия за контрол на тревожност, депресия и ниска самооценка на пациентите.

(IV.) Заключение: Ранната интервенция и своевременно насочване от педиатър, онкохематолог, родител и психолог към подходящи образователни програми по време и след приключване на активната терапия е важно условие за социалната адаптация, образованието и постигането на независимост при тази рискова група дълготрайно преживели деца с вродени малформации и злокачествени тумори.

TWO CASES OF TUBEROUS SCLEROSIS COMBINED WITH WILMS' TUMOR AND SPECIFIC LEARNING DIFFICULTIES

I. Georgieva, I. Hristosova, I. Chtarbanov, D. Konstantinov

University Hospital "Queen Yoanna" – ISUL Sofia, Bulgaria

Purpose of the study: We are presenting two rare cases in pediatric practice – a combination of tuberous sclerosis (TS) with Wilms' tumor (WT). Tuberous sclerosis (adenoma sebaceum or Bourneville's disease) is a phakomatoses with an autosomal dominant pattern of inheritance, with frequency 1:6000 in the human population and second most frequency disease in this group after Von Recklinghausen's disease (1:4000). The second most common embryonal tumor after nerublastoma, the Wilms' tumor is the most common of all cancer combined with other congenital malformations.

Material and Methods: Both children with WT in combination with TS were treated and monitored in the University Hospital "Queen Yoanna" – ISUL. Additionally, specific learning difficulties (SpLD) and attention deficit disorder without hyperactivity were found.

Results: Psychological advice and support aimed at the somatic problem were made at each stage of the active treatment – as preparation before the radical removal of the tumor and during the chemotherapy to control anxiety, depression and low self-esteem of the patients.

Conclusion: Early intervention and timely referral from pediatrician, oncohematologist, parent and psychologist to appropriate educational programs during and after the active therapy is essential for social adaptation, education and achieving independence in this risk group of long-term surviving children with congenital malformations and malignant tumors.

ВРЪЗКА МЕЖДУ АЛЕКСИТИМИЯ И ПСИХОПАТИЯ ПРИ ЛИЦА С ИСТОРИЯ НА УПОТРЕБА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА

*Елена Пседерска¹, Кирил Бозгунов¹, Димитър Неделчев¹,
Виктория Георгиева¹, Георги Василев¹, Жасмин Василева²*

¹ Български институт по зависимости, София, България

² Department of Psychiatry, Virginia Commonwealth University, Richmond, USA

Наблюдението, че и психопатията, и алекситимията са свързани с дефицити в когнитивната и емоционална преработка на информация, води до увеличен интерес в изследването на специфичния патерн от връзки между двата конструкта. Резултатите от проведените до момента изследвания са противоречиви и неконсистентни, като някои изследвания идентифицират положителна връзка между алекситимия и вторична психопатия, а други откриват отрицателна или липса на връзка между алекситимия и първична психопатия. Настоящото изследване имаше за цел да разгледа връзката между алекситимия и психопатия в извадка от индивиди, зависими от психоактивни вещества. Изследвахме 208 участници (125 с минала зависимост от опиати и/или стимуланти, диагностицирана по критериите на DSM-IV и 83 контроли) с

Чеклист за психопатия: скрийнинг вариант (PCL:SV) и Скала за алекситимия от Торонто (TAS-20). Резултатите демонстрираха значими групови различия в патерна от връзки между двата конструкта. В контролната група се наблюдаваха значими положителни корелации между алекситимия и вторична психопатия, а в групата на зависимите – значими положителни връзки между алекситимия и първична психопатия в амфетаминовата група и липса на връзки между двата конструкта в хероиновата група. Наблюдаваните различни патерни от връзки между психопатия и алекситимия могат да бъдат резултат от специфичните различия, които се наблюдават в нивата на психопатия в отделните групи и/или да отразяват някои остатъчни ефекти на зависимостта към вещества.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ALEXITHYMIA AND PSYCHOPATHY AMONG INDIVIDUALS WITH HISTORY OF SUBSTANCE DEPENDENCE

Elena Pseiderska¹, Kiril Bozgunov¹, Dimitur Nedelchev¹, Victoria Georgieva¹, Georgi Vasilev¹, Jasmin Vassileva²

¹ Bulgarian Addictions Institute, Sofia, Bulgaria

² Department of Psychiatry, Virginia Commonwealth University, Richmond, USA

The observation that both psychopathy and alexithymia are associated with deficits in cognitive and emotional processing of information has inspired recent studies to explore the specific pattern of relationships between the two constructs. Results to date have been contradictory and inconsistent, with some studies indicating a positive relationship between alexithymia and secondary psychopathy only, whereas others find a negative or a lack of any relationship between alexithymia and primary psychopathy. The current study aimed to investigate the association between psychopathy and alexithymia in a sample of substance dependent individuals. We tested 208 participants (125 met the DSM-IV criteria for opiate and/or stimulant dependence and 83 were controls) with the Psychopathy Checklist: Screening Version (PCL:SV) and the Toronto Alexithymia Scale-20 (TAS-20). Results indicated significant group differences in the relationship patterns between the two constructs. In the control group, there was a significant positive correlation between alexithymia and secondary psychopathy. In the substance dependent group, there was a significant positive relationship between alexithymia and primary psychopathy in amphetamine dependent individuals and lack of any relationships between the two constructs in heroin dependent individuals. The observed differences in the pattern of relationships between psychopathy and alexithymia could result from the specific group differences in the levels of psychopathy and/or could also reflect some residual effects of substance dependence.

СТИГМА И АВТОСТИГМА ЗА ПСИХИЧНАТА БОЛЕСТ: СРАВНИТЕЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА НЕГАТИВНИТЕ НАГЛАСИ ПРИ ЛИЦА С ПСИХИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ТЕХНИТЕ РОДСТВЕНИЦИ

гл. ас. д-р Любомир Джалев¹, гл. ас. Анита Ферчева²

¹ Нов български университет, Департамент по когнитивна наука и психология

² Медицински университет – София, Катедра по психиатрия

Настоящото изследване е фокусирано върху негативните нагласи към психичната болест на две групи от лица: пациенти с психични проблеми и техните най-близки родственици. Основните изследователски въпроси са свързани с равнището на автостигма у психиатричните пациенти, на публичната стигма у техните родственици, на съпоставяне на тези равнища, както и с влиянието върху негативните нагласи на различни социално-демографски и медицински показатели.

Участници в изследването са 279 пациенти на лечение в Клиниката по психиатрия към УМБАЛ „Александровска“ или в дневния стационар към същата клиника, както и 54 техни близки родственици. Лицата с психични проблеми са изследвани със самооценъчен Въпросник за оценка на автостигмата на психичната болест, разработен от авторите, а техните родственици – с модифицирана версия на този въпросник, предназначена за оценка на публичната стигма.

Обработването на данните е направено главно по метода на многомерния дисперсионен анализ (MANOVA). Резултатите като цяло показват, че лицата с психични проблеми и техните родственици споделят в почти еднаква степен умерено високи, негативни нагласи към психичната болест, със статистически значим превес на негативните нагласи у родствениците.

Сред показателите, описващи пациентите, значимо влияние върху автостигмата оказват трудовият им статус и сериозността на психичното заболяване. Сред показателите, описващи родствениците, единствено възрастта е свързана с негативните им нагласи, като двете променливи са положително свързани.

Ключови думи: психична болест, нагласи, автостигма, публична стигма, лица с психични проблеми, родственици, дисперсионен анализ.

STIGMA AND SELF-STIGMA OF MENTAL ILLNESS: A COMPARATIVE STUDY OF THE NEGATIVE ATTITUDES IN PEOPLE WITH MENTAL HEALTH PROBLEMS AND THEIR RELATIVES

Assis. Prof. Liubomir Djalev, PhD, Assis. Prof. Anita Fercheva

¹ *New Bulgarian University, Department of Cognitive Science and Psychology*

² *Medical University – Sofia, clinical psychologist at Department of Psychiatry*

This study is focused on the negative attitudes towards mental illness of two groups of people: patients with mental health problems and their closest relatives. The main research questions are related to the level of self-stigma in psychiatric

patients, the public stigma among their relatives, a comparison of these levels and the impact on the negative attitudes of different socio-demographic and health indicators.

Participants in the study were 279 patients treated in the Psychiatry clinic at the "Aleksandrovska" university hospital or daily hospital at the same clinic, and 54 of their close relatives. People with mental health problems have been studied with a self-report Questionnaire of self-stigma of mental illness, developed by the authors and their relatives – with a modified version of this questionnaire designed to assess public stigma.

The processing of data is done mainly by the method of multivariate analysis of variance (MANOVA). The results generally show that individuals with mental health problems and their relatives shared almost equally moderately high negative attitudes towards mental illness, with a statistically significant prevalence of negative attitudes among relatives.

Among the indicators describing patients, significant impact on self-stigma have their employment status and severity of mental illness. Among the indicators describing relatives, only age is associated with their negative attitudes, the two variables are positively related.

Keywords: mental illness, attitudes, self-stigma, public stigma, people with mental health problems, relatives, analysis of variance.

ПРОТИВОПОЛОЖНИ ВРЪЗКИ МЕЖДУ ЛИЧНОСТОВА ИМПУЛСИВНОСТ И ПСИХОПАТИЯ ПРИ ХЕРОИНОВО- И АМФЕТАМИНОВО-ЗАВИСИМИ

**Виктория Георгиева¹, Кирил Бозгунов¹, Георги Василев¹,
Елена Пседерска¹, Димитър Неделчев¹, Жасмин Василева²**

¹ *Български институт по зависимости, София, България*

² *Department of Psychiatry, Virginia Commonwealth University, Richmond, USA*

Импулсивността е една от основните характеристики на психопатията и зависимостите към психоактивни вещества. Текущото изследване целеше да разгледа връзката между психопатия и импулсивност при хора зависими към амфетамини, хора зависими към хероин и хора без зависимост към наркотици, и да установи дали има различия между трите групи. Личностова импулсивност беше оценена чрез самооценъчния въпросник на Барат "Barratt Impulsiveness Scale-11" (BIS-11; 3 подскали – моторна импулсивност, непланирана импулсивност и импулсивност на вниманието). Нивата на психопатия бяха установени чрез съкратената версия на интервюто Psychopathy Checklist – Screening Version (PCL:SV). Методиката разграничава два типа психопатия – първична (Фактор 1; грандиозност, манипулиране, липса на емпатия) и вторична (Фактор 2; антисоциални черти, импулсивност, безотговорност). Резултатите индикираха различна връзка между двата конструкта при трите групи. При контролната група общият резултат на PCL, както и Фактор 2, корелираха с всички фактори на импулсивност. Двете зависими групи се различаваха коренно, като при хората, зависими към хероин, всички фактори на PCL корелираха позитивно с тези на BIS, а при амфетаминовата група не бяха намерени значими връзки. Същр така, амфетаминовата група показва най-

високи нива на моторна импулсивност, а хероиновата група – на психопатия. Предложихме, че различните корелационни връзки се дължат на груповите различия при нивата на психопатия и импулсивност.

Ключови думи: импулсивност, психопатия, наркозависимост.

OPPOSITE RELATIONSHIPS BETWEEN TRAIT IMPULSIVITY AND PSYCHOPATHY IN HEROIN AND AMPHETAMINE ADDICTS

***Elena Psederska¹, Kiril Bozgunov¹, Dimitur Nedelchev¹,
Victoria Georgieva¹, Georgi Vasilev¹, Jasmin Vassileva²***

¹ Bulgarian Addictions Institute, Sofia, Bulgaria

² Department of Psychiatry, Virginia Commonwealth University, Richmond, USA

Impulsivity is a core characteristic of both psychopathy and drug addiction. The current study aimed to investigate the relationship between psychopathy and impulsivity among amphetamine dependent, heroin dependent and non-substance dependent individuals, as well as explore potential group differences. Trait impulsivity was assessed with the Barratt's Impulsiveness Scale-11 (BIS-11; 3 subscales – motor, non-planning and attentional impulsivity). Levels of psychopathy were indexed with Hare's Psychopathy Checklist – Screening Version (PCL:SV). The tool distinguishes between two types of psychopathy – primary (Factor 1; grandiosity, manipulating, lack of empathy) and secondary (Factor 2; antisocial personality traits, impulsivity, lack of responsibility). The results revealed group differences in the relationship between the two constructs. In the control group, the total PCL:SV score, as well as Factor 2, correlated positively with all impulsivity factors. The two substance-dependent groups differed significantly, such that in heroin-dependent participants all factors of PCL:SV correlated positively with those of BIS-11, whereas in amphetamine-dependent participants no significant relationships were found. Also, the amphetamine group showed the highest scores of BIS-11 motor impulsivity, whereas the heroin group – of psychopathy. We suggest that the opposite relationships are due to group differences in the levels of psychopathy and impulsivity.

Keywords: impulsivity, psychopathy, drug addiction.

КОРЕЛАЦИЯ МЕЖДУ НИВОТО НА ИНФОРМИРАНост И ТРЕВОЖНОСТТА КАТО ФАКТОР, ОПРЕДЕЛЯЩ КАЧЕСТВОТО НА ГЕНЕТИЧНОТО КОНСУЛТИРАНЕ

Е. Заякова¹, С. Шопова¹, А. Савов²

¹ Кабинет по невропсихология, МБАЛНП „Св. Наум“, София

² Национална генетична лаборатория, София

Изследването показва резултати, част от лонгитюдно проучване на факторите, които оказват влияние върху процеса на генетично консултиране /ГК/ с акцент в настоящата разработка върху влиянието на информираността и базовите нагласи към ГК върху ситуативната тревожност /СТ/. В предишни изследвания е анализиран ефекта на диагностичните процедури, майчинството

в късна възраст, семейната репродуктивна история. Обект на изследването са жени, насочени за ГК, следствие на биохимичен скрининг, амниоцентеза и рисковата бременност към кабинет за ГК в Национална генетична лаборатория – София. Използвани тестове: State-Trait Anxiety Inventory (STAI) и авторски въпросник за изследване на информираността и нагласите към ГК. Допуска се, че по-високото ниво на информираност, особено съчетано с възрастта като рисков фактор, води до повишаване СТ по време на ГК.

Резултати: Жените с по-високи нива на информираност показват повишена СТ. СТ показва пряка зависимост от степента на информираност, съчетана с възрастта като рисков фактор и патологична репродуктивна история. Изследваните лица с минимални познания върху ГК възприемат процедурата като рутинна, без да я разглеждат като рискова за майката или даваща информация за увреждане на плода. По-информираните жени показват и завишаване на стойностите на базовата тревожност.

CORRELATION BETWEEN THE LEVELS OF THE AWARENESS AND THE ANXIETY AS FACTORS, DETERMINING THE QUALITY OF GENETIC COUNSELING

E. Zayakova¹, S. Shopova¹, A. Savov²

¹ Department of Neuropsychology, University Hospital "St. Naum", Sofia, Bulgaria

² National Genetic Laboratory, Sofia, Bulgaria

This research shows results, part of a longitudinal study of the factors that influence the genetic counseling /GC/ process. Here we analyze awareness and the basic attitudes toward GC to the state anxiety /ST/. Until now we explored the effect of the diagnostic procedures, the maternity in advanced age, the family reproductive history. Object of the research are women, pointed for GC /done in National Genetic Laboratory, Sofia/ after biochemical screening, amniocentesis and risk pregnancy. We explore the ST levels with State-Trait Anxiety Inventory (STAI) and explore the awareness and the attitudes toward the GK with authors' questionnaire. We assume that the higher level of awareness, in combination with the age as a risk factor, leads to increasing ST during the GC.

Results: Women with higher levels of awareness show higher ST. These levels show direct relation with the awareness levels, in combination with the age as a risk factor and with the pathological reproductive history. Women with minimum knowledge about GC perceive the procedure as routine. The ST levels of these women are lower and no significant difference is mentioned towards their trait anxiety. Highly informed women also show increase in the levels of trait anxiety.

ПОВЕДЕНЧЕСКИ И ЕМОЦИОНАЛНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕЦА С РАЗСТРОЙСТВА ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР – СЪГЛАСУВАНOST МЕЖДУ РОДИТЕЛИ И УЧИТЕЛИ

*доц. д-р Маргарита Станкова, гл. ас. д-р Полина Михова
Нов български университет, София*

Настоящото изследване включва оценка на емоционални и поведенчески проблеми при деца с аутизъм. Използван е Поведенчески въпросник за деца на Акенбах и Рескорла. Изследвани са 21 деца с разстройства от аутистичния спектър. Направена е проверка на съгласуваност между отговорите на родители и учители по някои от скалите на въпросника. Висока съгласуваност при емпирично изведените скали се установява при скалите: „Тревожност/депресивност“ и „Оттегленост“. По-високи стойности показват родителите в сравнение с учителите по скалата „Соматични проблеми“, а учителите показват много по-високи резултати при скалата „Проблеми с вниманието“. При DSM скалите висока съгласуваност се наблюдава за скалите „Поведенческо разстройство на развитието“ и „Опозиционно разстройство на развитието“. В тази група по-високи резултати показват родителите в скалата „Афективни проблеми“ и „Тревожни проблеми“, а учителите показват много по-високи резултати по скалата „Хиперактивност и дефицит на вниманието“.

BEHAVIORAL AND EMOTIONAL PROBLEMS IN CHILDREN WITH AUTISTIC SPECTRUM DISORDERS – COHERENCE BETWEEN PARENTS AND TEACHERS

*Assoc. Prof. Margarita Stankova, MD, PhD, Assist. Prof. Polina Mihova, PhD
New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria*

The study includes an assessment of emotional and behavioral problems in children with autism. The questionnaire CBCL, Achenbach, Rescorla is used for the assessment of emotional and behavioral problems and the coherence between the parents' and the teachers' answers is checked. Twenty one children with autistic spectrum disorders are included in this study. The results show high consistency in empirically based scales between the parents and the teachers for the following scales – “Anxiety/Depression”, “Withdrawal”. Higher scores can be observed in our parents group for the scale “Somatic problems” and the teacher showed much higher results at the scale “Attention problems”. The second group of scales – DSM based, show high consistency between the parents and the teachers for the scales concerning the behavioral disorders and the oppositional deviant disorder. Higher scores indicate the parents in the “Affective problems” scale and “Anxiety problems” scale, and the teachers have shown much higher results on the scale “Hyperactivity and Attention Deficit Disorder”.

СМУЩЕНИЯ В ОТНОШЕНИЯТА НА ПРИВЪРЗАНОСТ ПРИ ДЕЦА ОТ РАННА ВЪЗРАСТ

доц. Кирилка Тагарева

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Проучването изследва особености на отношенията на привързаност при деца от ранна възраст. Изследвани са общо 24 деца на възраст от една до три години: дванадесет от тях се възпитават в семейства, а другите дванадесет – в социални домове, извън семейства.

Резултати: Групата на децата от семействата има статистически значими по-високи стойности по показателите: търсене на близост и контакт, изследователска активност и позитивни емоции. Групата на децата от социалните домове има статистически значими по-високи стойности по показателите: негативни и амбивалентни емоции, емоционален профил, прояви на безразличия. Резултатите потвърждават, че децата от социалните домове демонстрират смущения в отношенията на привързаност, които се характеризират с неустойчивост, биполярност и амбивалентност.

DISRUPTION IN THE RELATIONSHIP OF ATTACHMENT IN CHILDREN FROM EARLY AGE

Assoc. Prof. Kirilka Tagareva

Plovdiv University “Paisii Hilendarski”, Bulgaria

The study examines the characteristics of the relationship of attachment in children from an early age. The study involves 24 children aged between one and three years old: twelve of them are educated in families and the other twelve – in institution, outside the family. Results: The group of children from families has statistically significant higher values for the indicators: demand for proximity and contact; research activity; positive emotions. The group of children from institutions has statistically significant higher values for the indicators: negative and ambivalent emotions; emotional profile; display of indifference. This result confirms that children from orphanages demonstrate disruptions in the relations of attachment, characterized by instability, bipolarity and ambivalence.